

PÄIJÄT-HÄMEEN HYVINVOINTIALUE

Tilinpäätös ja toimintakertomus 2024

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Sisällysluettelo

1. Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	4
1.1 Hyvinvointialuejohtajan katsaus	5
1.2 Hyvinvointialueen hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	6
1.3 Olennaiset muutokset hyvinvointialueen taloudessa ja toiminnassa	8
1.4 Hyvinvointialueen henkilöstö	9
1.5 Ympäristöasiat ja vastuullisuus hyvinvointialueella	11
1.6 Muut ei-taloudelliset asiat	14
1.7 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	15
1.8 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	16
1.9 Selonteko hyvinvointialueen sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan järjestämisestä	21
2. Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	24
2.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen	25
2.1.1 Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut	25
2.1.2 Toiminnan rahoitus	26
2.1.3 Tase ja sen tunnusluvut	27
2.2 Kokonaistulot ja -menot	29
2.3 Hyvinvointialuekonsernin toiminta ja talous	30
2.3.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	30
2.3.2 Konsernin toiminnan ohjaus	30
2.3.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	31
2.3.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	31
2.3.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	32
2.3.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	34
2.4 Tilikauden tuloksen käsittely	37
2.5 Talouden tasapainottamistoimenpiteet	38

3. Talousarvion toteutuminen	40
3.1 Toiminnalliset tavoitteet	41
3.1.1 Aluehallituksen toimiala	46
3.1.2 Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	48
3.1.3 Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus	52
3.1.4 Perhe- ja sosiaalipalvelut	58
3.1.5 Pelastustoimen toimiala	64
3.1.6 Tukipalvelut	66
3.1.7 Ilmiöpohjainen budjetointi	70
3.2 Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	72
3.2.1 Tuloslaskelmaosan toteutuminen	72
3.2.2 Investointiosan toteutuminen	73
3.2.3 Lainanottovaltuuksien käyttö investointien rahoittamiseen	74
3.2.4 Rahoitusosan toteutuminen	74
3.3 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	75
4. Tilinpäätöslaskelmat	76
4.1 Tuloslaskelma	77
4.2 Rahoituslaskelma	78
4.3 Tase	79
4.4 Konsernituloslaskelma	80
4.5 Konsernin rahoituslaskelma	81
4.6 Konsernitase	82
5. Tilinpäätöksen liitetiedot	83
6. Eriytetyt laskelmat	100
7. Allekirjoitukset ja merkinnät	102
8. Tilinpäätöstä varmentavat asiakirjat	104

1. Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1 Hyvinvointialuejohtajan katsaus

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen toiminnassa ja taloudessa tapahtui vuoden 2024 aikana monia positiivisia muutoksia. Alkuvuoden hurja kustannustason nousu saatiin selvästi hidastumaan. Myös henkilöstötilanne parani vuoden aikana huomattavasti. Valtuuston hyväksymä talousarvio sisälsi merkittäviä riskejä, joiden toteutumistodennäköisyyden vuoksi jouduttiin hyväksyttämään muutostalousarvioita. Kansallisen kustannustason rauhoittuminen, mutta ennen kaikkea hyvinvointialueen toteuttamat talouden tasapainottoimet muuttivat tilinpäätöksen lopulta odotetuksi. Toimintakulujen kasvuprosentti oli lopulta vain 3,1 prosenttia. Talouden kehitystä onnistuttiin arvioimaan toimien kokonaisvaikuttavuuden näkökulmasta. Tuottavuutta parannettiin ensisijaisesti vaikuttavuutta parantamalla. Vähemmän hyötyä tuottavista palveluista onnistuttiin vähentämään enemmän hyötyä tuottavien eduksi.

Hyvinvointialueen on reagoitava kansalliseen ja paikalliseen muutostarpeeseen ja ohjauksen linjamuutoksiin mutta vältettävä arvaamattomuutta ja epäjohtomukaista päätöksentekoa. Talouden tasapainottamista on jatkettu koko hyvinvointialueen toiminnan aikana määrätietoisesti samojen linjausten mukaisesti. Säästöjä on haettu tiloista toiminnan sijaan. Henkilöstökuluja on vähennetty epätarkoituksenmukaisesta vuokratyövoiman ja erityiskorvattavan työn määrästä, ei lomautusten ja irtisanomisten kautta. Monituottajamallilla on merkittävä rooli kaikissa hankinnoissa. Henkilöstöohjelman toteuttaminen on ollut keskeinen osa talouden tasapainottamista. Toimet toteutetaan henkilöstönäkökulma huomioiden. Päätavoitteena on ollut uuden toiminta- ja johtamiskulttuurin luominen. Keskeistä ovat olleet yhteisöohjautuvat moniammatilliset tiimit, jotka ohjaavat omaa työtään ja kehittävät osaamistaan, parantaen samalla työntekijä- ja asiakaskokemusta. Rutiinityö automatisoidaan, jotta henkilöstöä pystytään allokoimaan siihen asiakaspalveluun, jota ei voi teknologialla korvata. Lisätään henkilöstön mahdollisuutta vaikuttaa ja lisätä osaamistaan. Mitä kuuluu -kyselyn perusteella työtyytyväisyys on kehittynyt positiivisesti muutoksista huolimatta.

Vaikka tilanne talouden ja henkilöstön saannin näkökulmasta näyttää paremmalta, epäsuhta palvelutarpeen jatkuvan kasvun ja henkilöstöresurssin vähenemisen välillä edellyttää vielä suuria toiminnallisia ja toimintapakulttuurisia muutoksia. Haasteet siis jatkuvat. Vaikka talous saataneen ylijäämäiseksi, kertynyttä alijäämää ei pystytä kattamaan lain mukaisessa ajassa ilman lisärahoitusta vaarantamatta perustuslailla turvattuja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluita. Tämä voi johtaa arviointimenettelyyn. Päätöksentekokyky on pysynyt toiminnan aikana hyvänä, ja tämä antaa uskoa siihen, että palvelut pystytään pitämään hyvällä tasolla tulevaisuudessa.

Petri Virolainen
Hyvinvointialuejohtaja

1.2 Hyvinvointialueen hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Luottamuselinorganisaatio

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen toimintavuosi 2024 on hyvinvointialueen hallinnon osalta toteutunut sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Hyvinvointialueen toimielimet ovat toimineet päätettyjen kokousaikataulujen mukaisesti. Vuoden 2024 aikana hyvinvointialueen toimielimet ovat osoittaneet vahvaa päätöksentekokykyä mahdollistaen osaltaan hyvinvointialueen kehittymistä ja toisaalta vakiinnuttaen toimivia käytäntöjä.

Vuoden 2024 kuluessa hyvinvointialueen keskeisessä luottamustoimessa, aluehallituksen puheenjohtajan tehtävässä, tapahtui muutos. Aluevaltuusto myönsi 10.6.2024 aluehallituksen ensimmäiselle puheenjohtajalle Kristiina Hämäläiselle eron aluehallituksen jäsenyydestä 1.8.2024 alkaen. Samassa kokouksessa aluevaltuusto nimesi aluehallituksen uudeksi puheenjohtajaksi valtuustokauden loppuajaksi Sari Niinistön.

Aluevaltuusto kokoontui puheenjohtaja Mika Karin johdolla vuoden 2024 aikana viisi kertaa ja teki kokouksissa yhteensä 59 päätöstä. Aluehallitus taas kokoontui kuluneen vuoden aikana yhteensä 18 kertaa, puheenjohtaja Kristiina Hämäläisen johdolla 10 kertaa ja puheenjohtaja Sari Niinistön johdolla kahdeksan kertaa, tehden yhteensä 286 päätöstä. Aluehallituksen alainen yksilöasioiden jaosto kokoontui vuoden 2024 aikana yhteensä 10 kertaa. Elokuun alusta alkaen yksilöasioiden jaoston puheenjohtajana toimi Mari Raininko, puheenjohtajana aiemmin toimineen Sari Niinistön jälkeen.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen luottamuselinorganisaatioon kuuluvat edellä mainittujen lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta (puheenjohtaja Pentti Lampi), asiakas- ja osallisuuslautakunta (puheenjohtaja Sirkku Hildén), turvallisuuden ja varautumisen lautakunta (puheenjohtaja Mika Järvinen), tarkastuslautakunta (puheenjohtaja Heimo Riutta) sekä aluevaalilautakunta (puheenjohtaja Jouko Pylväs).

Edellä mainittujen toimielinten lisäksi hyvinvointi-

alueella on toiminut vuoden 2024 aikana lakisääteiset vaikuttamistoimielimet vanhusneuvosto, vammaisneuvosto sekä nuorisovaltuusto sekä lisäksi maakunnallista ja toiminnallista yhteistyötä hyvinvointialueen organisaatiossa tukevat järjestöneuvottelukunta sekä yhdyspintaneuvottelukunta. Näillä vaikuttamistoimielimillä on ollut merkittävä rooli eri asukasryhmien ja yhteistyötoimien äänen esiin tuomisessa hyvinvointialueen toiminnan kehittämiseen ja päätöksenteon tukemiseen.

Hyvinvointialueen luottamuselinorganisaation päätöksentekoa on tukenut vuoden 2024 aikana lisäksi yhdessä määritelty monipuolinen toimintarakenne, joista esimerkkinä ovat aluevaltuutetuille järjestettävät aluevaltuustoinfot, aluevaltuuston kokousten koulutusosiot, eri toimielinten iltakoulut, seminaarit ja ilmiöpöytätapah-tumat. Hyvinvointialue on pyrkinyt kuluneen vuoden aikana kehittämään alueen väestön sekä luottamushenkilöiden osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksia yhä paremmiksi.

Vuoden 2024 aikana on julkaistu oikeusministeriön ylläpitämä kaikkia 21 hyvinvointialuetta koskeva hyvinvointialuealoite.fi-verkkopalvelu, joka toteuttaa hyvinvointialuelakiin perustuvaa hyvinvointialueen jäsenten ja palvelujen käyttäjien aloiteoikeutta. Verkkopalveluun on vuoden 2024 kuluessa jätetty 13 aloitetta, jotka kohdistuvat seitsemään eri hyvinvointialueeseen. Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle ei alueen jäsenten tai palvelujen käyttäjien aloitteita ole vielä jätetty.

Toimialat

Hyvinvointialueen organisaatiossa ei toimialueiden osalta ole tapahtunut muutoksia vuoden 2024 aikana. Toiminta jakautuu kuuteen toimialaan. Hyvinvointialuejohtaja Petri Virolainen johtaa aluehallituksen toimialaa, terveys- ja sairaanhoitopalvelujen toimialaa johtaa toimialajohtaja Tuomo Nieminen, ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus -toimialaa johtaa toimialajohtaja Anu Olkko-

nen-Nikula, perhe- ja sosiaalipalvelujen toimialaa johtaa toimialajohtaja Mika Forsberg, pelastustoimen toimialaa johtaa pelastusjohtaja Jari Hyvärinen sekä tukipalveluiden toimialaa johtaa toimialajohtaja Jukka Santala.

Tilivelvolliset

Hyvinvointialuelain 130 §:n mukaan tilintarkastajan on annettava aluevaltuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään tarkastuksen tulokset. Kertomuksessa on

myös esitettävä, voidaanko tilinpäätös hyväksyä ja voidaanko toimielimen jäsenelle ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen tilivelvollisille myöntää vastuuvapaus.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella koko henkilöstö on aluehallituksen alainen. Aluehallituksen alaiset tilivelvolliset viranhaltijat ovat hyvinvointialuejohtaja, toimialajohtajat, tulosaluejohtajat, hallintojohtaja, järjestämisen tuen johtaja, talousjohtaja sekä toimitalajohtaja investointiohjelman mukaisen rakentamisen osalta.

1.3 Olennaiset muutokset hyvinvointialueen taloudessa ja toiminnassa

Hyvinvointialueen ulkoiset toimintatuotot olivat 145,9 miljoonaa euroa (141,4 miljoonaa euroa vuonna 2023). Toimintatuotot kasvoivat 3,2 prosenttia eli 4,5 miljoonaa euroa. Ulkoiset toimintakulut olivat 1 061, 2 miljoonaa euroa (1 029,6 miljoonaa euroa vuonna 2023). Toimintakulujen kasvuprosentti oli vain 3,1 prosenttia eli 31,6 miljoonaa euroa. Toimintakulujen kasvuvauhti oli toimialan viime vuosien kulukehitys huomioiden erittäin maltillinen. Kulukehitys hidastui merkittävästi etenkin tilikauden loppupuolella.

Vuoden 2023 alussa tapahtuneessa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksessa toiminnan rahoitusvastuu siirtyi kunnilta valtiolle. Hyvinvointialueen saama valtion rahoitus on yleiskatteellista, ja hyvinvointialueet päättävät itsehallintonsa nojalla siitä, miten ja mihin rahoitus käytetään. Hyvinvointialueittainen laskennallinen rahoitus perustuu pääosin laskennalliseen tarveperusteeseen. Valtion rahoitusta Päijät-Hämeen hyvinvointialue sai noin 893,2 miljoonaa euroa (861,7 miljoonaa euroa vuonna 2023). Valtion rahoitus kasvoi 3,7 prosenttia eli 31,5 miljoonaa euroa. Rahoitusjärjestelmään sisältyvän siirtymätasauksen vuoksi saatu valtionrahoitus vuonna 2024 oli noin 48,7 miljoonaa euroa alle maakunnan tarveperusteisen määrän.

Hyvinvointialueen vuosikate oli alijäämäinen 19,2 miljoonaa euroa (25,2 miljoonaa euroa vuonna 2023). Vuosikate parani kuitenkin edellisestä vuodesta noin 6 miljoonaa euroa. Suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset olivat 24,6 miljoonaa euroa (20,5 miljoonaa euroa vuonna 2023). Keskussairaalan rakennusvaihe

7:n (RV7) täysimääräiset poistot sekä rakennusvaihe 8:aan liittyvät alaskirjaukset vaikuttavat poistojen määrään.

Hyvinvointialueen tilikauden tulos oli noin 43,8 miljoonaa euroa alijäämäinen (45,6 miljoonaa euroa vuonna 2023). Tulosta voidaan pitää toimialojen voimakas palkkakehitys ja etenkin alkuvuonna vallinnut voimakas inflaatio huomioiden kohtuullisena tuloksena.

Hyvinvointialueen taseen loppusumma on 381,1 miljoonaa euroa (470,1 miljoonaa euroa vuonna 2023). Hyvinvointialueen oma pääoma oli alijäämäinen 28,7 miljoonaa euroa (15,2 miljoonaa euroa positiivinen vuonna 2023).

Valtioneuvosto päättää vuosittain hyvinvointialueelle seuraavalle vuodelle lainanottovaltuuden eli valtuuden nostaa pitkäaikaista lainaa investointien rahoittamiseksi (pitkäaikaisen lainan nostoksi katsotaan myös monivuotiset investoinnin kaltaiset sopimukset). Hyvinvointialueen lainanottovaltuus vuonna 2024 oli 145,5 miljoonaa euroa. Hyvinvointialue ei nostanut yhtään pitkäaikaista lainaa vuoden 2024 aikana. Pitkäaikaisen vieraan pääoman määrä vuoden lopussa oli 229,8 miljoonaa euroa (241,6 miljoonaa euroa vuonna 2023).

Investointimenot toteutuivat 23,3 miljoonan euron suuruisina (58,8 miljoonaa euroa vuonna 2023). RV8-rakennushanke edistyi hyvin, ja kaiken kaikkiaan siitä kertyi tilikauden aikana kustannuksia yhteensä 19,7 miljoonaa euroa (18,2 miljoonaa euroa vuonna 2023).

Vuoden 2024 aikana tehtiin kaksi muutostalousarviota, jotka hyväksyttiin aluevaltuustossa 22.4.2024 ja 9.12.2024.

1.4 Hyvinvointialueen henkilöstö

Vuoden viimeisenä päivänä 31.12.2024 henkilöstömäärä oli yhteensä 8 262 henkilöä, joista vakituisia oli 6 771 ja määräaikaaisia 1 491. Henkilöstömäärä kasvoi vuoden aikana 241 henkilöllä. Henkilöstömäärän kasvu oli vuonna 2024 selvästi maltillisempaa, sillä vuonna 2023 henkilöstömäärä kasvoi 389 henkilöllä. Henkilöstömäärän kasvua selittävät vuokrahenkilöstön käytön vähentäminen ja toisaalta sijaisten vakinaistaminen ja hankehenkilöstön lisäys.

Henkilötyövuosien määrä oli 7 391. Henkilötyövuosi kertoo täyttä työaikaa tekevän henkilön koko vuoden työpanoksesta. Vuotta aikaisemmin vastaava luku oli 7 154 henkilötyövuotta. Vakinaisen henkilöstön osuus oli 82,0 prosenttia. Vastaavasti määräaikaisten henkilöstön osuus oli 18,0 prosenttia. Vakinaisen henkilöstön osuus oli 0,2 prosenttiyksikköä pienempi ja määräaikaisten saman verran suurempi vuonna 2023.

Naisten osuus henkilöstöstä oli 84,4 prosenttia ja miesten 15,6 prosenttia. Vuosi sitten vastaavat osuudet olivat naiset 85,7 prosenttia ja miehet 14,3 prosenttia. Henkilöstön keski-ikä oli 44,2 vuotta. Vanhuuseläkkeelle lähtevien keski-ikä oli 64,4 vuotta. Koulutuspäivien lukumäärä oli 2,3 päivää henkilöä kohden. Vakinaisen henkilöstön lähtövaihtuvuus laski selvästi. Vuonna 2023 lähtövaihtuvuus oli 7,2 prosenttia ja vuonna 2024 6,0 prosenttia. Terveysperusteisten poissaolojen määrä laski hieman ja oli nyt 20,5 päivää/henkilötyövuosi. Vuotta aiemmin vastaava luku oli 20,7.

Henkilöstömenot olivat 457,7 miljoonaa euroa, Vuokrahenkilöstöä käytettiin 18,5 miljoonalla eurolla, mikä on 5,0 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2023. Erilliskorvauksia maksettiin paikallisten sopimusten perusteella yhteensä 2,9 miljoonaa euroa. Erilliskorvauksia maksettiin töihin kutsuttaessa (ns. hälytysraha), työvuoron jatkamisista ja vaihtamisista sekä ylimääräisten työvuorojen tekemisestä. Takautuvat palkkasaatavat henkilöstölle maksettiin vuoden 2024 aikana keskusneuvotteluista saadun sovintosopimuksen mukaisesti.

Henkilöstöohjelman toimeenpanon toteutuminen

Hyvinvointialueen tavoitteena on olla alan paras julkinen työpaikka Suomessa. Henkilöstöohjelman toimeenpano jatkui suunnitelman mukaisesti.

Henkilöstöohjelman päätavoitteena on ollut uuden toiminta- ja johtamiskulttuurin luominen. Keskeistä on se, että jokainen työntekijä omistaa oman työnsä, sekä yhteisöohjautuvat moniammatilliset tiimit, jotka ohjaavat omaa työtään ja kehittävät osaamistaan, parantaen samalla työntekijä- ja asiakaskokemusta. Rutiinityö automatisoidaan ja keskitytään moniulotteisten haasteiden ratkaisemiseen.

Henkilöstöohjelmaa on toteutettu kahdella tavalla. Yhtäältä on keskitytty palvelutuotannon ja johtamisen uudistamiseen palvelutuotannon tarpeiden mukaisesti. Toisaalta on uudistettu henkilöstöpalveluja niin, että palvelut tukevat palvelutuotantoa ja uudistuvan työelämän tarpeita.

Henkilöstöohjelman mukaisesti henkilöstö-, työyhteisö- ja työnantajaviestintää kehitettiin edelleen. Vies-tinnän avulla luodaan yhteistä organisaatiokulttuuria, edistetään avointa vuorovaikutusta, pidetään henkilöstö ajan tasalla työhön liittyvistä muutoksista ja rakennetaan työnantajakuvaa yhdessä henkilöstön kanssa työnhakijoille ja muille sidosryhmille.

Rekrytointipalveluihin tehtiin tuotantotapa-analyysi, jonka tulosten pohjalta rekrytointipalveluja kehitetään. Sijaisrekrytoinnin toimintamallia uudistettiin ja otettiin käyttöön moderni sovellus, joka yhdistää tekijän ja työn helposti. Kansainvälistä rekrytointia jatkettiin EU-maista. Yhteensä hakemusten määrä nousi edellisestä vuodesta 15 prosentilla.

Palkkausjärjestelmiä kehitettiin ottamalla käyttöön muun muassa johdon palkkausjärjestelmä ja lääkäreitä koskeva uraporraspalkkajärjestelmä. Neuvottelut hyvinvointialueen palkkaharmonisaatiosta käynnistettiin vuoden 2024 puolella. Palkitsemisjärjestelmää koskeneessa henkilöstökyselyssä työntekijät olivat tyytyväisiä erityi-

sesti Epassi-etuun, jolla voi ostaa liikunta-, kulttuuri- ja muita hyvinvointipalveluja. Noin 93 prosenttia henkilöstöstä käytti etua, ja kustannukset olivat yhteensä 2 890 842,45 euroa.

Henkilöstölle on tarjottu mahdollisuuksia urakehitykseen ja ammatilliseen kasvuun. Muun muassa LAB-ammattikorkeakoulun kanssa on aloitettu koulutusyhteistyö, jonka myötä 40 lähihoitajaa aloitti sairaanhoitajaopinnot. Koulutus on räätälöity siten, että opiskelu on mahdollista työn ohessa, ja opiskelijat valmistuvat toukokuussa 2026. Koulutuskeskus Salpauksen kanssa aloitettiin suomen kielen opinnot tukemaan kansainvälisiä hoitajia heidän työssään.

Uratarinat ja urapolkukuvaukset auttavat hahmottamaan kehittymismahdollisuuksia ja tarvittavaa osaamista ja tukevat henkilöstömme ammatillista kasvua. Henkilöstöä on siirtynyt uralla eteenpäin. Minityökierto nousi myös suosituksi tavaksi tutustua uusiin tehtäviin ja työyhteisöihin.

Esihenkilöiden reilun johtamisen valmennukset käynnistyivät. Aiheina olivat muun muassa oppimista edistävä johtaminen, valmentava johtaminen ja työkykyjohtaminen. Esihenkilöt antoivat valmennuksille arvosanan 4,3 (asteikko 1–5).

Pihlajalinna Oy aloitti työterveyspalvelujen palvelutuottajana 1.4.2024. Työterveysyhteistyössä laadittiin työterveyshuollon toimintasuunnitelma ja päivitettiin terveyttä ja työkykyä ylläpitävät ja työhön paluuta tukevia prosesseja sekä työterveysyhteistyöhön liittyviä seurannan ja arvioinnin toimintakäytänteitä. Pihlajalinnan kaksi ohjelmaa otettiin asteittain käyttöön työkykyjohtamisen ja työkykyprosessien hallinnan tueksi.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa toteutettiin muun muassa muuttamalla tehtävänimikkeitä sukupuolineutraaleiksi, lisäämällä palkka-avoimuutta ja pilotoimalla anonyymirekrytointia.

Työntekijäkokemuksesta mitattiin Mitä kuuluu -kyselyllä. Kysely toteutettiin yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa. Tietoa kerättiin itse työstä, työyhteisön toi-

mivuudesta, johtamisesta sekä työterveydestä ja työturvallisuudesta. Kyselyyn vastasi 4 574 ammattilaista, ja vastausprosentti oli 60,3. Vastaajista 80 prosenttia suosittelee hyvinvointialuetta työpaikaksi ystävilleen. Työyksiköissä sovitaan kyselyn tulosten pohjalta kehittämissuunnitelmat. Työntekijäkokemuksen mittaaminen kausittain työfilismittarilla siirtyi vuoteen 2025.

Työsuojelu- ja yhteistyötoimikunta kokoontuivat säännöllisesti vuoden aikana.

Julkaisemme erillisen henkilöstökertomuksen, jossa on tarkempaa tietoa henkilöstövoimavaroista.

	2023	2024
Vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstön lukumäärä	8021	8262
Henkilötyövuosien lukumäärä	7154	7391
Vakinaisia %	82,2 %	82,0 %
Määräaikaisia %	17,8 %	18,0 %
Henkilöstön määrä henkilöstöryhmittäin		
Hoitohenkilöstö	2972	3127
Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö	3161	3207
Lääkärit	579	600
Erytisammattiryhmät	189	197
Pelastustoimen henkilöt ja palotarkastajat	216	215
Muu henkilöstö	904	916
Muut henkilöstötunnusluvut		
Naisten osuus vakinaisesta henkilöstöstä %	85,7 %	84,4 %
Miesten osuus vakinaisesta henkilöstöstä %	14,3 %	15,6 %
Keski-ikä (koko henkilöstö)	44,2	44,2
Lähtövaihtuvuus %	7,2 %	6,0 %
Eläkeikä (vanhuuseläke)	64,4	64,4
Eläkeikä (kaikki eläkkeet)	63,9	63,7
Koulutuspäivien lukumäärä/henkilö	2,2	2,3
Sairauspoissaolovuorokausia / toteutunut henkilötyövuosi	20,7	20,5

1.5 Ympäristöasiat ja vastuullisuus hyvinvointialueella

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen strategian tavoitteena on, että hyvinvointialue toimii vastuullisesti ja huomioi toimintansa sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristövaikutukset. Ympäristöohjelman tehtävänä on Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kestävä ja ympäristöystävällisen palvelutuotannon kehittäminen ja hiilineutraalisuuden tavoittaminen vuoteen 2035 mennessä. Päämääränä on vakiintunut toimintakulttuuri kestävässä, ympäristö- ja ilmastoystävällisessä palvelutuotannossa kaikissa yksiköissä. Kestävä ja ympäristöystävällinen palvelutuotanto integroituu muihin hyvinvointialueen ohjelmiin, kuten palvelustrategiaan tai monituottajuusohjelmaan.

Ympäristöohjelman auditointi ja sertifiointi

Ympäristöohjelman toteuttamista auditointiin marraskuussa 2024 eri sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelujen toimipisteissä Lahdessa ja Hollolassa. Auditoinnin perusteella Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle myönnettiin 16.12.2024 Ekokompassin ympäristösertifikaatti. Ekokompassi-ympäristöjärjestelmä on kehitetty kansainvälisen ISO14001 -standardin pohjalta, ja sen omistaa Suomen Luonnonsuojeluliitto. Ekokompassi-sertifikaatti myönnetään, kun organisaatio on luonut oman ympäristöohjelman tavoitteineen ja toimenpiteineen.

Sertifikaatti on hyvinvointialueelle tärkeä saavutus ympäristöohjelman toteuttamisen todentamiseksi sekä viesti palvelujen ja tuotteiden toimittajille vihreän siirtymisen vahvistumisesta hyvinvointialueella. Ympäristösertifikaatti pitää uusia joka kolmas vuosi tietyin kriteerein.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen on edelleen vahvistettava ympäristötyötään muun muassa parantamalla energian käytön päästöjen vähentämistä, vahvistamalla hankintojen ekologisten kriteerien monipuolista käyttöä, lisäämällä vähäpäästöisemmän logistiikan, kuljetusten ja liikkumisen eri muotoja, tehostamalla kemikaalien hallintaa sekä laajentamalla luonnon monimuotoisuutta tukevia toimia eri toimipisteissä.

Yhteiset tavoitteet ja tehtävät edistävät vihreää siirtymää ja kestävä kehitystä maakunnan isoimmassa or-

ganisaatiossa. Vuoden 2025 aikana ympäristöohjelmaa päivitetään toimipisteiden kanssa hyvinvointialueella, parannetaan henkilöstön koulutusta ympäristöasioista sekä tuetaan ympäristökumppanien työtä eri työyksiköissä. Erilaisten hankkeiden kautta toteutetaan parannuksia ympäristöohjelman alueilla.

Poimintoja ympäristöohjelman toteuttamisesta hyvinvointialueella vuonna 2024

Toimitilojen rakentamisessa, purkamisessa ja uudistamisessa huomioidaan kiertotalous massojen hallinnassa ja tilojen purkamisessa. Energian säästämiseksi valaistuksessa on lisätty säätömahdollisuuksia, valaistuksen automaatiota ja automaatio-ohjausta sekä LED-valaisimien käyttöä. Ilmanvaihdossa lämpötilojen tarkkailu ja oikeat säädöt patteriverkostossa, lämmön jakokeskuksissa ja lämmönsiirtimissä tukevat energian käytön hallintaa. Tilahallintajärjestelmää hyödynnetään vapaana olevien tilojen käyttöasteen kasvattamiseen.

Energiatehokkuus on ollut mukana yhtenä kriteerinä muun muassa ravintokeskuksen laitteiden hankinnassa, välinehuollon laitteissa ja tietotekniikan laitevalinnoissa.

Kestävien hankintojen toteutuksen tavoitteet on kirjattu hyvinvointialueen monituottajuusohjelmaan, ja YK:n Global Compact -aloite on osa kyseistä ohjelmaa. Näin hyvinvointialue sitoutuu omaksumaan, tukemaan ja toteuttamaan omassa vaikutuspiirissään ihmisoikeuksiin, työelämän periaatteisiin, ympäristöön ja korruption vastaiseen toimintaan liittyviä arvoja.

Jätelajittelun tehostamista on toteutettu useissa yksiköissä lisäämällä ohjeistusta, lajitteluastioita ja viestintää lajittelun merkityksestä. Suun terveydenhuollossa hammaspaikkauksissa käytettävien yhdistelmämuovien kestävä kehityksen mukainen käyttö ja käsittely on osa työntekijöiden perehdytysohjelmaa.

Kemikaalien käyttöön ja käyttöturvatiiedoiteiden päivittämiseen on hankittu kemikaalirekisteri, johon on koottu käytössä olevat kemikaalit. Yksiköiden koulutukset ja kemikaaliluettelot on pyritty päivittämään kemi-

kaalien hallinnan sekä työturvallisuuden ja -terveyden varmistamiseksi.

Lääkkeiden ympäristövaikutuksia vähennetään pienentämällä lääkehävikkiä varastonkierrolla, muun muassa älylääkekaapeilla keskussairaalassa. Ympäristönäkökulmia huomioidaan myös yhteistoiminta-alueen lääkehankinnoissa.

Keskussairaalan ruokapalvelujen hävikinseuranta on tehty kahdesti vuodessa ja huomioitu erityisesti hukkatarjottimet eli koskemattomat tilatut ateriat, joita voidaan vähentää tilaustaidon kehittämällä sekä ateriavaihtoehtoja lisäämällä. Kuljetusten ja logistiikan päästöjen vähentämiseksi on lisätty hybridautojen määrää sopimuskausien vaihtuessa, mutta latausasemien rakentamisen hitaus ja puutteet vähentävät täyssähköautojen mahdollisuuksia Päijät-Hämeessä.

Ympäristöohjelman toteuttaminen ulkopuolisella rahoituksella

Kestävä vihreä siirtymä sosiaali- ja terveystaloudessa tarvitsee toimintaa kehittäviä työkaluja, soveltamista ja kokeiluja ennen pysyvään toimintatapaan siirtymistä. Kestävän kehityksen yksikkö vie yhteistyössä toimialueiden kanssa kehittämishankkeilla kestävää ja ympäristöystävällistä palvelutuotantoa eteenpäin. Kestäviä työmatkoja on edistetty pyöräily- ja hyvinvointitapahtumilla eri toimipisteissä, viestinnällä ja pyöräilyn edellytyksiä parantamalla. Kestävän terveydenhuollon edistämiseksi tähdätään hiilipäästöjen vähentämiseen erilaisten toimintatapojen ja työkalujen kokeiluilla. Kokeilut kohdistuvat hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen rakentamisen materiaaleissa ja tavoissa, tekoälypohjaiseen energianhallintaan, digipalveluihin ja osallistaviin menetelmiin henkilöstön kehitysideoiden toteuttamiseksi ympäristökumppanien kanssa. Lisäksi sosiaali- ja terveystalouden päätöksentekoon kehitetään vaikutusten mittaamisen elinkaariarvioinnin ja -kustannusten sekä kestävä rahoituksen arviointimalleja. Vastuullisuusraportointia kehitetään EU:n yritysraportointin direktiivin mukaisesti. Ympäristöohjelman sähköistä raportointia on kehitetty vastuullisuusraportoinnin suuntaan.

Kestävän kehityksen yksikkö on vastuussa Luontoaskelelterveyteen -ohjelmasta, joka tukee väestöä kasvispainotteisen ruoan lisäämisessä, vähäpäästöiseen liikkumiseen siirtymisessä, luontokontaktien vahvistamisessa ja hyvinvointia edistävän asuin ympäristön parantamisessa yhteistyössä Lahden kaupungin ja Lahden Yliopistokampuksen kanssa. Yhdessä kansainvälisen hankkeen kanssa pyritään kattavaan näyttöön perustuvaan politiikkalähtöiseen lähestymistapaan ekosysteemin ja ihmisten terveyden välille eli planetaarisen terveyden edistämiseen. Erilaisilla luontopohjaisilla ratkaisuilla suojellaan, hoidetaan kestävästi ja ennallistetaan ekosysteemejä, jotka hyödyttävät sekä ihmistä että luontoa. Verkostotyöllä, viestinnällä ja erilaisilla kokeiluilla edistetään planetaarista terveyttä Päijät-Hämeessä.

Viestintä, koulutus ja osaamisen kehittäminen

Henkilöstön koulutuskokonaisuus kestävästä ja ympäristöystävällisestä palvelutuotannosta on ollut saatavilla kaksi vuotta, mutta sen hyödyntämisen tietoisuuden ja osaamisen nostamisessa on vielä tehtävä työtä viestinnän ja koulutuskokonaisuuden parantamisen keinoin. Ympäristökumppaneiksi on koulutettu 30 henkilöä eri yksiköissä ympäristöohjelman jalkauttamiseksi. Lisäksi monikanavaista viestintää on tehty niin sisäisesti kuin ulkoisesti sidosryhmä- ja henkilöstökirjeissä, sosiaalisessa mediassa, blogeissa ja internetsivuilla. Hyvinvointialueiden välisen ja alueellisen yhteistyön kehittämisessä on muodostettu verkostoja, joissa osaamista, tietoa ja muutoksia hallinnonalalla pohditaan ja kehitetään yhdessä. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ympäristötyö ja Luontoaskelelterveyteen -ohjelma ovat myös kiinnostaneet muita hyvinvointialueita ja organisaatioita kansallisesti ja kansainvälisesti.

Tunnusluvut Päijät-Hämeen keskussairaala

Vuoden 2024 lämmitystarve oli hieman normaalitasoa alhaisempi. Keskussairaalan rakennusvaihe RV8 -uudisrakennushankkeeseen liittyen vanhaa rakennusmassaa

on purettu pois, mikä osaltaan on vaikuttanut lämmitystarpeen alenemiseen rakennuskuutiometriä kohti. Veden sekä sähkön kulutus on myös laskenut purettujen rakennusosien myötä.

Sekajätteen määrä on noussut huomattavasti johtuen lajittelumuutoksesta. Vuonna 2024 kerättiin vielä pieni määrä energiajätettä. Keväällä aloitettiin keräämään muovipakkausten jätejätettä, jolloin energiajäte jäi pois. Osa entisestä energiajätteestä menee muutoksen jälkeen sekajätteeseen ja osa muovipakkausten jätteeseen. Energiajätteen käsittelyhintana on ollut sama kuin sekajätteen.

Lasijätteen määrän pienenemiseen on huomattavasti vaikuttanut rokotusten väheneminen aiemmista vuosista. Vuonna 2024 ei tehty enää suuria pandemiarokotuksia.

Ruokajätteen keräys laajennettiin osastoille vuoden 2024 keväällä, mikä näkyy raportissa ruokajätteen määrän kasvuna. Tämä myös vaikuttaa osaltaan pienentävästi sekajätteen määrään. Ruokajätteen mittauksessa on vuosina 2020–2022 ollut mukana myös lietettä, eli kaivojen tyhjennysjätettä.

Muut määrät kerätyissä jättejakeissa ovat pysyneet melko ennallaan.

	2020*	2021*	2022*	2023	2024
Jätelaji / kg					
Sekajäte	275 580	221 730	226 250	371 950	427 800
Energiajäte	243 850	291 710	274 500	104 450	11 400
Lasi	10 530	35 820	31 680	25 420	10 200
Ruokajäte	31 500	47 352	20 640	8 708	20 048
Paperi	11 140	10 740	6 780	12 914	13 000
Pahvi	70 910	83 020	86 290	80 820	76 720
Vaarallinen jäte	18 133	19 511	16 821	13 696	15 500
Muovipakkaukset					11 900
Energiat / vuosi					
Vesi m ³	58 275	50 125	56 297	62 904	51 824
Lämpö MWh It-korjattu	19 065	21 577	20 978	19 987	18 990
Sähkö MWh	15 462	15 918	18 414	17 710	16 960

*Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä

1.6 Muut ei-taloudelliset asiat

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella on käytössä väärinkäytösten sisäinen ilmoituskanava (whistleblower). Kanava on otettu käyttöön vuonna 2023, ja siitä on informoitu hyvinvointialueella työskenteleviä sisäisesti, eri viestintäkanavia hyödyntäen. Ilmoituskanavan kautta henkilöstö voi luottamuksellisesti ilmoittaa vakavista väärinkäytöksistä tai niiden epäilyistä esimerkiksi julkisissa hankinnoissa, rahoituspalveluissa, elintarvikkeiden turvallisuudessa tai kuluttajansuojassa. Kanavan käyttöönotto perustuu Euroopan unionin niin sanottuun whistleblower-direktiiviin ja kansalliseen ilmoittajan suojelelakiin. Kanavan kautta ei tullut yhtään ilmoitusta vuoden 2024 aikana.

Korruption ja lahjonnan torjumiseksi on hyvinvointialueelle laadittu esteellisyyttä koskeva ohjeistus eturistiriitojen välttämiseksi.

Hyvinvointialueella tehdään paljon erilaisia hankintoja. Alueen hankinnoissa noudatetaan lakia julkisista hankinnoista. Lisäksi hyvinvointialueen hankintatoimea ohjaavat aluehallituksen hyväksymät tarkat hankintaohjeet sekä hankinnan arvon mukaan määritellyt tehtäväkohtaiset hankintavaltuudet.

Hyvinvointialueen johtavat luottamushenkilöt ja viranhaltijat ovat tehneet hyvinvointialuelain 89 §:n mukaisesti sidonnaisuusilmoitukset. Toiminnassa ei ole tunnistettu korruptioon tai lahjontaan liittyviä riskejä.

1.7 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuoden 2025 talousarvion tavoitteena on talousarvio, jossa tulot ja menot ovat tasapainossa pitkällä aikavälillä eli tulot + valtionrahoitus ovat suuremmat tai yhtä suuret kuin toiminnan kulut + poisto. Talousarvio ja -suunnitelma sisältävät riskiä. Palvelutarpeen kasvua ei ole pystytty täysimääräisesti arvioimaan. Hyvinvointialueindeksi ei huomioi oikealla tavalla toimialan palvelujen ja tuotteiden yleistä hintakehitystä. Kustannusten nousupaineet ja käytettävissä oleva rahoitus huomioiden talousarvioraami on erittäin haasteellinen ja edellyttää erittäin tiukkaa toimintakulujen hallintaa sekä talouden tasapainotustoimien onnistumista. Kehykseen sisältyvät talouden tasapainotustoimet (17,5 miljoonaa euroa, toimitilasäästöt 1,7 miljoonaa euroa, kehittämishankkeiden nettosäästöt 1,3 miljoonaa euroa), kasvavat toimitatuotot ja vuodesta 2024 nouseva valtionrahoitus (+61,2 miljoonaa euroa) laskevat riskitasoa. Lisäksi talousarvio perustui muutostalousarvion 2 mukaiseen vuoden 2024 tulokseen, joka kuitenkin toteutui 16,8 miljoonaa euroa parempana. Nämä kaikki seikat huomioiden hyvinvointialueella on hyvät mahdollisuudet saavuttaa talouden tasapaino vuonna 2025. Taloudellinen riskitaso on alempi kuin vuonna 2024. Kustannuskehityksen tasaantuminen etenkin loppuvuonna, talousarvioon sisältyvät talouden tasapainotustoimet ja vuodesta 2024 nouseva rahoitus laskevat riskitasoa. Mikäli talousarvion riskit osoittavat toteutumisen merkkejä ensimmäisten kuukausien aikana, tulee olla valmis nopeisiin päätöksiin talouden suunnan korjaamiseksi.

Talousarvio ja -suunnitelma eivät täytä hyvinvointialuelain (611/2021) 115 § vaadetta alijäämän kattamisesta määräajassa. Laki hyvinvointialueesta 115 § edellyttää, että taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Taseeseen kertyneiden alijäämien kattaminen hyvinvointialuelain 115 §:n mukaisessa ajassa ei ole mahdollista ilman lisärahoitusta, tiukkaa menokuria ja uusia toimintamalleja.

Vuoden 2024 tulos huomioiden alijäämää on yhteensä noin 88,5 miljoonaa euroa. Valtion rahoituksen tarveperusteista tasoa vähentävä siirtymätasaus (taso noin 44,6 vuonna 2025) vaikeuttaa talouden tasapainottamista. Monivuotisen talouden tasapainottamisohjelman laadinta on kuitenkin edellytys hyvinvointialueen lainanottovaltuudelle, joka on edellytys investointien toteuttamiselle. Vuoden 2025 talousarvioon sisältyvien talouden tasapainotustoimien toteutuminen on välttämätöntä, ja niiden toteutumisesta ja vaikutuksista asiakkaille seurataan. Henkilöstöohjelman toteutusta jatketaan osaavan sekä riittävän henkilöstömäärän saamiseksi ja toisaalta myös henkilöstön pitovoiman lisäämiseksi. Tämä kokonaisuus vähentää vuokratyövoiman käytön tarvetta.

Keskussairaalan rakennusvaihe 8:n rakennustyöt etenevät suunnitelman mukaisesti. Lahden sote-keskuksen toiminnan järjestämiseen liittyvien vaihtoehtojen selvitys jatkuu. Nastolan sote-pela-keskuksen osalta tarvelselvitys on käynnissä, ja sen valmistelu jatkuu. Sosiaalikeskuksen kilpailutusprosessi on käynnissä. Investointien rahoitus on järjestetty osin etupainotteisesti. Palveluverkkoselvitys luo pohjaa toimitilaohjelman toteutukselle ja tukee kiinteistöihin liittyvien taloudellisten säästövoitteiden toteuttamista.

Palvelujen järjestämistoiminto vahvistuu edelleen, ja ostopalvelujen ohjauksen sekä oman palvelutuotannon yhteensovittaminen etenee monituottajuusohjelman mukaisesti. Palvelujen hankinta muilta julkisilta tuottajilta sekä markkinoilta täydentää palvelutarjonnan tarkoituksenmukaiseksi ja asiakashyötyä kasvattavaksi. Hyvinvointialueen kannalta kriittisten in-house-yhtiöiden asema osana palveluntuotantoa pidetään vahvana lainsäädännön muutoksista huolimatta. Venäjän laitton hyökkäyssota Ukrainaan, Yhdysvaltojen vahva politiikka ja muu kansainvälinen poliittinen epävakaus nostavat varautumiseen liittyvien toimintojen valmiuden ylläpitämisen tärkeyttä.

Hyvinvointialue jatkaa toimintojensa määrätietoista kehittämistä epävarmassa toimintaympäristössä ja tiukan taloustilanteen aiheuttamat rajoitteet huomioiden.

1.8 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella on arvioitu johtoryhmän työskentelyn tuloksena yhteisesti Päijät-Hämeen hyvinvointialueen merkittävimmät riskit (Taulukko 1). Sen lisäksi riskienarviointia tekevät toimialat sekä niin sanottu toisen varmennuslinjan toimijat omalla asiantuntija-alallaan koko organisaatiota poikkileikaten. Johtoryhmällä on seurannassa yhdeksän strategista tai taloudellista riskiä. Riskit on arvioitu niiden todennäköisyyden ja seurauksen perusteella. Hallintatoimenpiteet on määritelty, mutta niiden vastuuhenkilöiden määrittely on yhä kesken. Hyvinvointialueen merkittävimmät riskit on tarkasteltu vuoden 2024 aikana kolme kertaa. Kyberuhkaa ja talouden tasapainottamisen epäonnistumista koskevien riskien riskitasot ovat nousseet edelliseen arviointiin nähden. Riskejä on kuvattu tarkemmin alla.

Taloudellisia riskejä sisältyy odotettavissa oleviin tai keskeneräisiin oikeusprosesseihin, joilla voi olla merkittäviä taloudellisia vaikutuksia hyvinvointialueelle.

Merkittävimpänä tällaisena riskinä on hyvinvointialuetta edeltävän hyvinvointikuntayhtymän palkkaharmonisointikulujen maksuvelvollisuutta koskeva riita hyvinvointikuntayhtymän omistajakuntien kanssa. Hyvinvointialue on käynyt vuoden 2024 aikana neuvotteluja kuntayhtymän omistajakuntien kanssa takautuvien kustannusten maksuvelvollisuudesta. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän palkkaharmonisoinnin kustannusvastuun osalta on olemassa riski, että entisten omistajakuntien maksuvelvollisuus joudutaan ratkaisemaan oikeusprosessin kautta.

TAULUKKO 1: Hyvinvointialueen merkittävimmät riskit

Riskilaji	Riski	Todennäköisyys	Seuraus	Riskitaso	Uudet määritellyt hallintakeinot
S	Henkilöstön riittävyys ja osaaminen	5	4	● 20	Henkilöstöohjelman toimeenpanon painopisteet: kehittyvät osaajat, yhteisöllinen toimintakulttuuri ja reilu johtaminen
S	Riittämätön rahoitus	5	4	● 20	Kansallinen vaikuttaminen; poliittinen vaikuttaminen ja edunvalvonta; talouden tasapainottamisohjelman toimeenpano
S	Palvelutarpeen kasvu ja muutos	5	4	● 20	Tehokkuuden, tuottavuuden ja vaikuttavuuden lisääminen palvelutuotannossa; digitaalisten palvelujen hyödyntäminen; riittävä tieto toimintaympäristön muutoksista; yhdyspintatyön täysi hyödyntäminen; palvelurakenteen keventäminen; vaikuttavuuden mittaamisen kehittäminen
S	Kyberuhka	5	4	● 20	Tietoturvatyökalut, tietoturvan hallintamallin luominen ja jalkauttaminen; kokonaisarkkitehtuurin edistäminen; korjausvelan vähentäminen; tiedonhallintamallin luominen
S	Kustannusten nousu ja laajojen ulkoistus- tai hankintasopimusten sopimusohjauksen riskit	3	4	● 12	Laajojen hankintojen tuotantotapa-analyysi; sopimusohjauksen tehostaminen; ennakointi
S	Turvallisuusympäristön muutos	3	4	● 12	Varautumisen yhteistyön tehostaminen; varautumisen painopisteiden vuosittainen määrittely ja toimeenpano; kriittisen infran suojausmenpiteet; turvallisuustietoisuuden lisääminen organisaatiossa sekä väestölle; eri hallinnon alojen varautumisen koordinoinnin varmistaminen
S	Päätöksenteko: kyvyttömyys tehdä välttämättömiä ja tarkoituksenmukaisia päätöksiä	3	4	● 12	Kriittisten tietojen ja toimintaympäristöön merkittävästi vaikuttavien asioiden tunnistaminen valmistelussa; tiedonjakaminen päätöksentekijöille; yhteinen toiminnanohjaus ja seuranta
T	Talouden tasapainottamisen epäonnistuminen	3	4	● 12	Proaktiivinen talouden seuranta ja kuukausittaisen ennusteen tarkkuuden parantaminen; talouden lisätasapainottamistoimenpiteiden määrittely; tasapainottamisohjelman seuranta ja korjaaminen; palveluverkon toimitilojen toimeenpano; korkosuojaus
S	Toiminnan reaaliaikaisen kokonaiskuvan vajavaisuus	3	4	● 12	Omavalvonnan tietosisällön hyödyntäminen osana johtamisjärjestelmää; omavalvonnan kehittäminen

S = strateginen

T = taloudellinen

Strategiset riskit

Henkilöstön riittävyys ja osaaminen

Riskitaso	Todennäköisyys	Seuraus
● 20	5	4

Henkilöstön riittävyys vaihtelee, ja osalla aloista saatavuus on todella vaikeaa. Vaikka henkilöstön saatavuus on osittain helpottanut osalla aloista, on pidemmällä aikavälillä riski tunnistettu merkittäväksi. Tämä vaarantaa järjestämistehtävän hoitamista ja hoitotakuussa pysymistä. Henkilöstön riittävyys on tunnistettu merkittäväksi riskiksi kaikilla toimialoilla. Työmäärä kasvaa myös lisääntyneiden vaateiden myötä (muun muassa lainsäädäntövaatimukset) ja kuormittaa työntekijöitä merkittävästi. Työnantajakuvan epäkohdat saattavat vaikuttaa henkilöstön saatavuuteen. Organisaatiotasolla priorisointia ei tehdä riittävästi ja vaadittuihin toimiin ryhtyminen on hidasta. Henkilöstöohjelman toimeenpano voi epäonnistua taloudellisten rajoitteiden vuoksi.

Hallintatoimenpiteinä ovat henkilöstöohjelman painopisteet: 1. kehittyvät osaajat, 2. yhteisöllinen toimintakulttuuri ja 3. reilu johtaminen.

Riittämätön rahoitus

Riskitaso	Todennäköisyys	Seuraus
● 20	5	4

Hyvinvointialueelle tuleva rahoitus on riittämätön huomioiden kustannuskehitys ja palvelutarpeen kasvu. Rahoitus ei riitä palvelujen tuottamiseen. Aktiivista hyvinvointialuetasosta priorisointia ei kyetä tekemään riittävän nopeasti. Hyvinvointialueen on mahdollista joutua arviointimenettelyyn.

Riskin hallintatoimenpiteinä ovat kansallinen ja poliittinen vaikuttaminen sekä edunvalvonta, talouden tasapainottamisohjelman toteuttaminen ja lisätasapainottamistoimenpiteiden määrittely.

Palvelutarpeen kasvu ja muutos

Riskitaso	Todennäköisyys	Seuraus
● 20	5	4

Palvelutarve jatkaa kasvuaan kaikilla toimialoilla osassa toiminnoista. Tukipalvelujen kasvu on osittain seurausta palvelutuotannon tarpeiden kasvusta. Palvelurakennemuutos ei toteudu riittävällä tasolla. Hoitotakuu ei toteudu kaikissa palveluissa. Väestön ikääntyminen muuttaa palvelutuotannon tarpeita. Myös päihde- ja mielen-terveysasiakkaiden sekä lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntyminen aiheuttaa muutosta. Näiden osuus kasvanut merkittävästi viimeksi kuluneen vuoden aikana. Tarpeeseen vastaaminen edellyttää riittävää ennakointia ja hyvinvointialuetasosta yhteistä priorisointia. Toimitilojen ohjelma ja palveluverkkouudistus ovat riippuvaisia valtiovarainministeriön päätöksestä lainanottovaltuuksista.

Riskin hallintakeinoja ovat tehokkuuden, tuottavuuden ja vaikuttavuuden lisääminen palvelutuotannossa, riittävä ja oikea-aikainen tieto toimintaympäristön muutoksista, digitaalisten palvelujen hyödyntäminen, riittävä ennakointi ja hyvinvointialuetasoinen yhteinen priorisointi, yhdyspintatyön täysi hyödyntäminen, palvelurakenteen keventäminen sekä vaikuttavuuden mittaamisen kehittäminen.

Kyberuhka

Riskitaso	Todennäköisyys	Seuraus
● 20	5	4

Turvallisuusviranomaiset ovat kehottaneet tehostamaan kriittisen infrastruktuurin suojaamista fyysisesti ja tietoverkoissa. Kyberhyökkäyksen todennäköisyys on edelleen kasvanut. Tietojärjestelmien infrastruktuurin haavoittuvuuteen panostaminen on hieman madaltanut riskitasoa, mutta kokonaisuudessaan todennäköisyys on edelleen korkealla. Tietoturvallinen kokonaisarkkitehtuuri on yhä puutteellinen. Korjausvelkaa on yhä, ja tietoturvan taso on alhaisempi kuin hyvinvointialueilla keskimäärin. Tietojärjestelmämuutosten monimutkaisuus voi osaltaan lisätä todennäköisyyttä. Digitalisaation myötä voi syntyä uutta korjausvelkaa.

Hallintatoimenpiteinä on lisätty vuonna 2024 sähköpostia ja mobiililaitteita koskevia suojauksia. Tietoturvan hallintamallin rakentaminen on aloitettu. Muita hallintatoimenpiteitä ovat julkisen uhkapinta-alan parantaminen, kokonaisarkkitehtuurin edistäminen sekä ICT-riskienhallintamallin luominen. Korjausvelkaa vähennetään edelleen. Tiedonhallintamallin luominen on määritelty kokonaisuutta tukevaksi toimenpiteeksi.

Kustannusten nousu ja laajojen ulkoistus- tai hankintasopimusten sopimusohjauksen riskit

Riskitaso	Todennäköisyys	Seuraus
● 12	3	4

Hoitotarvikkeiden, laitteiden sekä varaosien hinnat nousevat, ja tavarantoimittajat asettavat varauksia hinnoitteluun uusissa kilpailutuksissa. Pörssisähköön siirtyminen lisää epävarmuutta energian kustannusten arvioinnissa. Ostopalvelusopimuksissa on hinnankorotuspaineita henkilöstön saatavuuteen, kansainväliseen tilanteeseen, inflaatioon, hoitoalan palkkaratkaisuun sekä lainsäädäntöön perustuen.

Laajoihin ulkoistussopimuksiin liittyvä ohjaus ja kokonaisuhallinta on riittämätön hankinnan laajuuteen nähden. Tuotantotapa-analyysien ja markkinatuntemuksen puute ja riittämätön tuotantotapojen analysointi lisäävät riskin todennäköisyyttä. Palvelujen kehittäminen ja hyvinvointialueen uusien tavoitteiden toteutuminen saattavat vaarantua, jos pitkäkestoisia sopimuksia ei voida muuttaa. Sopimuksen tavoitteiden ja vaikuttavuuden seuranta on puutteellista.

Hallintatoimenpiteet liittyvät erityisesti toimittaja- ja sopimusohjaukseen. Tuotantotapa-analyseja tulee toteuttaa laajoissa hankinnoissa.

Turvallisuusympäristö

Riskitaso	Todennäköisyys	Seuraus
● 12	3	4

Sota Ukrainassa sekä Venäjän vihamielinen toiminta Suomea kohtaan lisäävät todennäköisyyttä häiriötilanteille, jotka voivat vaikuttaa suoraan tai välillisesti Päi-

jät-Hämeen hyvinvointialueeseen ja sen toimintaympäristöön. Venäjän vihamielinen toiminta Suomea kohtaan jatkuu muun muassa hybridivaikuttamisena, esimerkiksi välineellistetyn maahantulon keinoin. Arviolta toiminta kiihtyy. Turvallisuusviranomaiset ovat kehottaneet tehostamaan kriittisen infrastruktuurin suojaamista fyysisesti ja tietoverkoissa. Myös muiden yhteiskunnallisten syiden takia häiriöt, levottomuudet ja tahallinen vahingonteko ovat yhä todennäköisempiä.

Hallintatoimenpiteinä ovat suunnitelmallinen varautumisen edistäminen yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, riittävä varautumisen koordinaatio, kriittisen infrastruktuurin suojauksen parantaminen sekä turvallisuustietoisuuden lisääminen organisaatiossa ja väestölle. Yhteistyön parantaminen kansallisesti ja maakunnallisella tasolla edesauttavat riittävän vasteen syntymistä.

Päätöksenteko: kyvyttömyys tehdä välttämättömiä ja tarkoituksenmukaisia päätöksiä

Riskitaso	Todennäköisyys	Seuraus
● 12	3	4

Päätösten valmistelussa ja/tai päätöksenteossa ei ole riittävää rohkeutta ja/tai osaamista tehdä tarvittavia ja vaikeita päätöksiä. Isoja valintoja ei tehdä riittävän aktiivisesti. Hyvinvointialueella halutaan tehdä paljon kaikkea, eikä valmiiksi saamista mitata. Aktiivisia muutostoimia tehdään liian varovaisesti. Toimintaa ei suunnitella yhdenmukaisesti eikä toimialojen keskinäisriippuvuuksia huomioiden. Tehdään näivettävää säästämistä eikä suuria linjoja ole määritelty. Riskin syntymiseen voivat vaikuttaa valmistelijan tai päätöksentekijän intressiristiriidat ja kyvyttömyys tunnistaa välttämättömiä toimia. Vaikutuksena ovat epätarkoituksenmukaiset päätökset tai tarvittavien päätösten tekemättä jääminen. Päätöksestä riippuen syntyy eri suuruisia riskejä hyvinvointialueen toiminnan onnistumisessa ja selviytymisessä. Hyvinvointialueen ja kuntien väliset intressiristiriidat vaikeuttavat päätöksentekoa ja voivat vaikuttaa kuntien ja hyvinvointialueen väliseen luottamukseen.

Hallintatoimenpiteinä riskille ovat kriittisten tietojen ja toimintaympäristöön merkittävästi vaikuttavien asioiden tunnistaminen valmistelussa, asioiden tiedostami-

nen ja tiedon jakaminen tarkoituksenmukaisesti päätöksentekijöille sekä hyvinvointialueen yhteiseen toiminnan ohjaukseen ja seurantaan panostaminen asioiden tunnistamisen ja perustelujen helpottamiseksi.

Toiminnan reaaliaikaisen kokonaiskuvan vajavaisuus

Riskitaso	Todennäköisyys	Seuraus
● 12	3	4

Reaaliaikaisen kokonaiskuvan vajavaisuus vaikeuttaa resurssien kohdentamista ja päätöksentekoa. Omavalvonnan avulla voidaan tukea reaaliaikaisen kokonaiskuvan syntymistä. Omavalvonnan kokonaistoimintaprosessi toteutuu vaillinaisesti osana johtamisjärjestelmää. Omavalvonnan kokonaistoimintaprosessi on luotu, ja sen toimeenpano sekä täysivaltainen toteuttaminen arjessa pystytään käynnistämään asteittain tiedon saannin ja kulttuurin kehittymisen myötä. Kehittämistoimenpiteiden kohdentaminen tunnistettuihin riskeihin mahdollistuu. Palvelujärjestelmän reaaliaikainen kokonaiskuva ei synny ainoastaan omavalvonnan keinoin, vaan tarvitaan myös operatiivista tilannekuvan koontia.

Hallintatoimenpiteiksi on määritelty omavalvonnan kehittäminen sekä tietosisällön hyödyntäminen osana johtamisjärjestelmää.

Taloudelliset riskit

Talouden tasapainottamisen epäonnistuminen

Riskitaso	Todennäköisyys	Seuraus
● 12	3	4

Riskinä on, että suunnitellut tasapainottamistoimenpiteet eivät toteudu. Suunnitellut toimenpiteet eivät ole riittäviä. Rahoitus ei riitä pakollisten palvelujen tuottamiseen. Tällä hetkellä riski on se, että suunnitellut toimenpiteet eivät ole riittäviä (valtion rahoitusta leikattiin).

Hallintatoimenpiteinä ovat proaktiivinen talouden (talousarvio 2025) seuranta ja kuukausittaisen talousenusteen tarkkuuden parantaminen, talouden lisätasapainottamistoimenpiteiden määrittely yhdessä toimialojen kesken, tasapainottamisohjelman seuranta ja korjaaminen, palveluverkon ja toimitilaohjelman toteuttaminen sekä korkosuojaus.

1.9 Selonteko hyvinvointialueen sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan järjestämisestä

Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa määrittelevät aluevaltuuston vuonna 2022 hyväksymä Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet sekä vuonna 2024 aluehallituksen hyväksymä Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskeva ohje. Sisäisen valvonnan tavoitteena on varmistaa, että hyvinvointialueelle asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on taloudellista ja tuloksellista. Riskienhallinnan tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmuukaistaa hyvinvointialuekonsernin hyvää hallintoa ja johtamista asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Riskienhallinta on toimintatapa, jolla tunnistetaan, analysoidaan, arvioidaan sekä hallitaan ja käsitellään toimintaan sekä toimintaympäristöön liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia. Riskienhallinnan edellytyksenä on tavoitteiden selkeä määrittely sekä riskienhallinnan sitominen tavoitteiden määrittelyyn ja seurantaan. Riskienhallinnan toteutumista seurataan muun muassa valvontatoimenpiteillä omavalvonnan ja sisäisen tarkastuksen avulla. Riskienhallinnan toteutumista tukee ja koordinoi Riskienhallinta, turvallisuus ja varautuminen -yksikkö.

Hyvinvointialueen valvontakokonaisuus muodostuu ulkoisesta valvonnasta, sisäisestä valvonnasta sekä valtioneuhjauksesta ja viranomaisvalvonnasta. Ulkoinen valvonta jakaantuu tarkastuslautakunnan tekemään arviointiin ja lakisääteiseen tilintarkastukseen. Sisäinen valvonta on osa päivittäistä johtamista, jonka apuna johto voi käyttää sisäistä tarkastusta. Ulkoinen valvonta on hyvinvointialueen toimivasta johdosta riippumatonta valvontaa, kun taas sisäinen valvonta on kiinteä osa jatkuvaa toiminnan ja talouden ohjausta ja seurantaa. Riskienhallinta ja omavalvonta on osa sisäisen valvonnan kokonaisuutta. Sisäistä tarkastusta määrittelee hyvinvointialueella aluehallituksen hyväksymä sisäisen tarkastuksen toimintaohje.

Sisäisen valvonnan periaatteita ovat sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevan ohjeen mukaan:

- Sisäinen valvonta on osa johtamista ja toteutetaan johtamisjärjestelmän mukaisesti.

- Sisäinen valvonta kuuluu jokaisen työntekijän, toimintayksikön ja luottamushenkilötoimielimen tehtäviin.
- Esihenkilö vastaa sisäisestä valvonnasta johtamansa yksikön osalta.
- Linjaorganisaation yksiköt vastaavat oman toimintansa sisäisestä valvonnasta.
- Esikuntakuntayksiköt valvovat koko hyvinvointialuetta edustamansa toiminnon osalta.
- Konsernijohto vastaa konsernivalvonnasta ja muusta omistajaohjaukseen kuuluvasta valvonnasta.
- Hyvinvointialuejohtaja vastaa sisäisen tarkastuksen järjestämisestä yhdessä ulkoisen palveluntuottajan kanssa. Sisäinen tarkastus arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan riittävyttä.
- Aluehallitus vastaa hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä varautumisen asianmukaisesta järjestämisestä sekä niiden toimeenpanon ja tuloksellisuuden valvonnasta.

Sisäisen valvonnan kokonaisuutta on kuvattu vuonna 2024 hyväksytyssä ohjeessa kolmen varmennuslinjan kautta. Ensimmäisen varmennuslinjan toimijat ovat linjatoimintoja ja palvelutuotannon toimialoja, jotka huolehtivat vastuualueen palvelutuotannosta. Ensimmäinen varmennuslinja huolehtii päivittäisestä sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta sekä omavalvonnasta. Ensimmäisen varmennuslinjan rooliin kuuluu järjestämisvastuuseen liittyvä riskien tunnistaminen ja hallinta. Sisäisen valvonnan periaatteiden mukaan esikuntayksiköt valvovat koko hyvinvointialuetta edustamansa toiminnon osalta ja niillä on keskeinen palvelutuotantoa tukeva sekä hyvinvointialuetasoisten riskien tunnistamisen rooli.

Sisäinen valvonta toteutuu Päijät-Hämeen hyvinvointialueella selkeänä johtamisjärjestelmänä ja vastuunjako-
na, jotka on kuvattu hallintosäännössä, toimintaohjeessa ja erillisissä ohjeissa. Sisäinen valvonta toteutetaan jat-

kuvina sisäisinä menettely- ja toimintatapoina, joiden avulla varmistetaan, että toiminta on lakien, sääntöjen, ohjeiden, sopimusten ja päätösten mukaisia. Omavalvonnan prosessi tukee sisäisen valvonnan toteutumista. Sisäisen valvonnan kautta varmistetaan myös, että voimavaroja käytetään tuloksellisesti ja tavoitteiden mukaisesti, omaisuus ja muut voimavarat ovat turvatut ja että toiminnasta saatava tieto on oikeaa, riittävää, tarkoituksenmukaista ja oikea-aikaista. Yksi sisäisen valvonnan tavoitteista on vähentää tahallisia ja tahattomia virheitä tai poikkeamia, tehdä toiminnasta johdonmukaista sekä minimoida menetykset. Hyvinvointialue raportoi vuonna 2024 säännöllisesti omavalvonnasta, toiminnasta ja taloudesta vuosikellon mukaisesti. Sisäisen valvonnan kokonaisuutta edistetään jatkossa päivittämällä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet sekä selkiyttämällä kokonaisuutta.

Hyvinvointialueen toimintaa ohjaavat dokumentit ja toiminnan prosessikuvaukset ylläpidetään IMS-toimintajärjestelmässä. Vuonna 2024 aloitettiin kehitystyö IMS:ssä olevien dokumenttien saavutettavuuden ja käytettävyyden parantamiseksi. Säännöllisiä koulutuksia järjestettiin henkilöstölle. IMS-järjestelmässä oli 31.12.2024 jo 8 600 hyväksyttyä dokumenttia sekä 730 hyväksyttyä prosessikuvausta. Vuoden 2025 aikana on tarkoitus jatkaa kriittisimpien prosessien määrittelyä sekä lisätä edelleen henkilöstön osaamista prosessiriskien tunnistamisen sekä prosessin ylläpidon osalta.

Hyvinvointialueen sopimushallinta toteutuu ClouDia-järjestelmässä. Vuonna 2024 laajennettiin sähköisen allekirjoituksen käyttöä. Tällä varmistetaan, että voimassa olevat sopimukset ovat tiedossa ja vastuutettu sopimusvastuuhenkilöille. Vuoden 2024 aikana valmisteltiin myös sopimusohjauksen ja sopimushallinnan toimintaohje vuokrasopimuksista. Vuoden 2025 aikana otetaan käyttöön sopimusnumero, mikä mahdollistaa sopimusten päätöksenteon ja laskutuksen kohdentamisen. Tavoitteena on myös vahvistaa sopimusvastuuhenkilöiden osaamista sopimuseurannassa sopimuskauden aikana sopimushallintajärjestelmän ominaisuuksia hyödyntäen.

Tietojärjestelmien ja tiedon suojaaminen toteutuu kehittämällä riskiperusteisesti toimintoja sekä pakollisin, koko henkilöstöä koskevin tietoturva- ja tietosuojaj-

koulutuksin. Henkilöturvallisuusselvityksillä varmenneetaan niiden henkilöiden luotettavuus, jotka käsittelevät korkean turvaluokan tietoa tai salassa pidettävää tietoa. Henkilöturvallisuusselvitysten kattavuus on parantunut vuonna 2024 hyvinvointialueella ja toteutuu osittain nyt myös ulkoisten palveluntuottajien osalta. Voimassa olevia henkilöturvallisuusselvityksiä on hyvinvointialueella useita satoja. Vuonna 2024 perustettiin tiedonhallinnan ja tilaturvallisuuden työryhmä tunnistamaan tiedonhallintaa koskevia riskejä ja esittämään toimenpiteitä riskeihin vastaamiseksi.

Hyvinvointialuejohtaja ja johtoryhmä vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta niin, että varmistetaan hyvinvointialueen toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus. He vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä niin, että hyvinvointialue tunnistaa toiminnan ja toimintaympäristön riskit ja heikot signaalit, joista voi muodostua riski sekä ylläpitävät tilannekuvaa toiminnan ja toimintaympäristön riskeistä ja niiden kehittymisestä. Hyvinvointialuejohtaja ja johtoryhmä käsittelevät säännöllisesti hyvinvointialueen riskit ja riskienhallintatoimenpiteet. Vuonna 2024 merkittävimmät riskit päivitettiin kolme kertaa. Toimialat tekivät toimialakohtaisen merkittävimpien riskien käsittelyn riskiriihiyöskentelyn yhteydessä. Sisäisen tarkastuksen vuonna 2023 tekemiin löydöksiin tehtiin korjaavia toimenpiteitä riskienhallinnan osalta. Hallintatoimenpiteille ei kuitenkaan kyetty kaikilta osin määrittelemään vastuutahoja tai määräpäiviä. Vuoden 2024 aikana järjestettiin yhteensä 13 riskiriihiä eri kokoonpanoille. Vuonna 2025 riskiriihiä on tarkoitus järjestää noin 20, ja sen lisäksi ensimmäisen sekä toisen varmennuslinjan toimijoita ohjataan itsenäisempään työskentelyyn merkittävimpien riskien tunnistamiseksi ja päivittämiseksi.

Riskienhallinnan ja turvallisuuden työryhmä koontui vuonna 2024 viisi kertaa. Työryhmän tavoitteena on tukea riskienarviointimenetelmien ja riskienhallinnan prosessien yhteensovittamista kaikilla organisaatiotasolla ja valvoa riskienhallinnan toteutumista. Hyvinvointialueelle on luotu mittaamisen viitekehys. Tavoitteena on hyödyntää mittaritietoa toiminnan kannalta merkittävimpien riskien tunnistamisessa. Omavalvonta on yksi keinoista toteuttaa hyvinvointialueen järjestä-

misvastuun ja palvelutuotannon toiminnan riskienhallintaa sekä sisäistä valvontaa. Tärkeänä osana riskienhallintaa on hyvinvointialueen toimintaympäristön ja laajojen ulkoisten ja sisäisten kehityssuuntien vaikutuksen arviointi organisaation toimintaan ja tavoitteisiin. Tavoitteena on ollut määritellä toimintaympäristöstä nousevien riskien arviointi osana riskienhallinnan kokonaisprosessia. Johtoryhmän osalta työskentely aloitettiin osana strategian valmistelutyötä loppuvuodesta 2024.

Sisäisen tarkastuksen toteutuksesta vastaa hyvinvointialuejohtaja ja tarkastuskohteiden määrittelyssä ja tarkastusten toteutuksessa häntä avustivat talousjohtaja ja järjestämisen tuen johtaja. Tarkastukset toteutettiin yhteistyössä tarkastuksen kohteena olevien toimialojen ja tulosalueiden johdon kanssa. Sisäisen tarkastuksen palvelut on kilpailutettu vuonna 2023 ja palveluntuottaja on BDO Oy. Tarkastusten perusteella laaditaan aina kehittämissuunnitelmat, joiden toimeenpanoa seurataan. Sisäiset tarkastukset ovat olleet onnistuneita, ja niistä on saatu merkittävä hyöty toiminnan kehittämiseksi.

Vuonna 2024 toteutettiin seuraavat sisäiset tarkastukset:

1. Kunnossapidon hankinnat ja varastointi
2. Pelastustoimen yhteistyö sopimuspalokuntien kanssa
3. Asumispalvelujen lääkehoidon prosessit

Kunnossapidon sisäisen tarkastuksen perusteella päivitettiin hankinta- ja sopimuskäytäntöjä. Suosituksena oli järjestää varastointi ja varastokirjanpito, joten kehittämistoimenpiteet aloitettiin ja kunnossapidon varasto perustettiin tilinpäätöksessä 2024. Pelastustoimen ja sopimuspalokuntien yhteistyön todettiin olevan toimivaa. Saatiin suositus irtaimen omaisuuden romutusta, luovutusta ja poistamista koskevan ohjeistuksen tarkentamiseen, mikä vietiin hyvinvointialueen toimintaohjeeseen ja hankintaohjeeseen. Asumispalvelujen lääkehoidon tarkastuksessa todettiin, että prosessi on hallittu, asiantuntemuksen taso on hyvä ja resursointi riittävää. Kehittämis-kohteeksi nousi vastuulääkäriin roolin tarkempi määrittely. Tarkastuksen kohteena olleet toiminnot ovat käynnistäneet kehittämistoimenpiteet tarkastuksen pohjalta.

2. Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

2.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tilikauden jaksotettujen tulojen riittävyys jaksotettuihin menoihin osoitetaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen avulla. Arvioinnissa käytetään lisäksi tuloslaskelman eristä ja välituloksista laskettuja tunnuslukuja.

2.1.1 Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, joka osoittaa verorahoituksen eli valtion rahoituksen osuuden toiminnan kuluista. Hyvinvointialueen toimintakate on negatiivinen. Toimintakate oli 915,2 miljoonaa euroa negatiivinen vuonna 2024.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka tulorahoituksesta jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että jos vuosikate on siitä vähennettävien suunnitelmapoistojen suuruinen, tulorahoitus on riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat hyvinvointialueen keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Vuosikate ei riitä suunnitelman mukaisten poistojen kattamiseen, vaan vuosikate oli 19,2 miljoonaa euroa negatiivinen vuonna 2024.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus. Tilikauden tuloksen jälkeen esitetään poistoeron, vapaaehtoisten varausten ja rahastojen muutokset. Vuosikate hyvinvointialueen asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa.

Hyvinvointialueen tilikauden tulos muodostui 43,8 miljoonaa euroa alijäämäiseksi.

(1000 €)	1.1.-31.12. 2024	1.1.-31.12. 2023
Toimintatuotot	145 933	141 400
Toimintakulut	-1 061 178	-1 029 556
Toimintakate	-915 245	-888 157
Valtion rahoitus	893 152	861 673
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	7 162	4 715
Muut rahoitustuotot	1 024	1 603
Korkokulut	-5 244	-3 929
Muut rahoituskulut	-84	-1 150
Vuosikate	-19 235	-25 245
Poistot ja arvonalentumiset	-24 550	-20 545
Satunnaiset erät	0	201
TILIKAUDEN TULOS	-43 785	-45 589
Tilinpäättösiirrot	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	-43 785	-45 589

Tuloslaskelman tunnusluvut	2024	2023
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	13,8	13,7
Vuosikate/Poistot, %	-78,3	-122,9
Vuosikate, euroa/asukas	-94,0	-123,5
Hyvinvointialueen asukasmäärä	204 676	204 479

Toimintatuotot/Toimintakulut, %

= 100 * Toimintatuotot / (Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön)

Vuosikate/Poistot, %

= 100* Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset

Vuosikate, euroa/asukas

= vuosikate / asukasmäärä

2.1.2 Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulo-rahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden kahden nettomäärän erotus tai summa osoittaa hyvinvointialueen kassavarojen muutoksen.

Vuosikate ja sen korjaukset. Rahoituslaskelma lähete liikkeelle tuloslaskelmasta siirtyvällä vuosikatteella, jota korjataan tulo-rahoituksen korjauksilla ja satunnaisilla erillä. Tulo-rahoitus muodostui korjauksien jälkeen 21,2 miljoonaa euroa negatiiviseksi.

Investointien tulo-rahoitus % -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulo-rahoituksella. Tunnusluku vähennettyinä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli käyttöomaisuuden myynnillä, lainalla tai kassavarojen määrää vähentämällä.

Laskennallinen lainanhoitokate kertoo hyvinvointialueen tulo-rahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulo-rahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Jos tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan uutta lainaa, realisoimaan hyvinvointialueen omaisuutta tai vähentämään rahavaroja. Hyvinvointialueen laskennallinen lainanhoitokate oli -1,0.

Maksuvalmius. Hyvinvointialueen kassavarat vähenivät 69,8 miljoonalla eurolla ja kassan riittävyys oli 23 päivää. Vuoden 2024 aikana ei nostettu uutta pitkäaikaista lainaa.

(1000 €)	1.1.-31.12. 2024		1.1.-31.12. 2023	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	-19 235		-25 245	
Satunnaiset erät, netto	0		201	
Tulorah.. korjaukset +/-	-1 924	-21 159	-19 578	-44 622
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-23 263		-58 763	
Rahoitusos. investointeihin	67		0	
Pys. vast. hyöd.luov.tulot	0	-23 196	14	-58 749
TOIM. JA INV. RAHAVIRTA	-44 356		-103 371	
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lis.	0		141 000	
Pitkäaikaisten lainojen väh.	-12 143		-7 603	
Lyhytaik. lainojen muutos +/-	0	-12 143	0	133 397
Oman pääoman muutokset		-150		-1 558
Muut maksuvalm. muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset +/-	1 157		-121	
Vaihto-om. muutos +/-	659		960	
Saamisten muutos +/-	17 198		2 803	
Korottomien velk. muut. +/-	-32 212	-13 197	-27 809	-24 168
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-25 489		107 672	
RAHAVAROJEN MUUTOS	-69 845		4 300	
Rahavarat 31.12.	69 253		139 098	
Rahavarat 1.1.	139 098	-69 845	134 798	4 300

Rahoituslaskelman tunnusluvut	2024	2023
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-148 254	-103 898
Investointien tulo-rahoitus, %	-82,9 %	-43,0 %
Laskennallinen lainanhoitokate	-0,5	-0,7
Kassan riittävyys, pv	23	46
Hyvinvointialueen asukasmäärä	204 676	204 479

Investointien tulo-rahoitus, %

= 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

Laskennallinen lainanhoitokate

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys (pv)

= 365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

2.1.3 Tase ja sen tunnusluvut

Hyvinvointialueen rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoitus-

asemassa tilikaudella tapahtuneet muutokset kuten sijoitukset, pääoman lisäykset ja palautukset, käyvät ilmi rahoituslaskelmasta.

Vastaavaa, 1000 €	2024	2023
PYSYVÄT VASTAAVAT	233 486	234 840
Aineettomat hyödykkeet	2 369	3 257
Aineettomat oikeudet	400	787
Muut pitkävaikutteiset menot	1 620	
Ennakkomaksut	350	0
Aineelliset hyödykkeet	216 865	217 347
Maa- ja vesialueet	1 870	1 870
Rakennukset	166 902	164 120
Kiinteät rakenteet ja laitteet	281	170
Koneet ja kalusto	21 508	28 436
Muut aineelliset hyödykkeet	94	94
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	26 211	22 658
Sijoitukset	14 251	14 236
Osakkeet ja osuudet	14 009	13 993
Muut lainasaamiset	190	190
Muut saamiset	52	52
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	86	92
Muut toimeksiantojen varat	86	92
VAIHTUVAT VASTAAVAT	147 507	235 209
Vaihto-omaisuus	6 504	7 163
Aineet ja tarvikkeet	6 504	7 163
Saamiset	71 750	88 948
Pitkäaikaiset saamiset	200	113
Lainasaamiset	200	113
Lyhytaikaiset saamiset	71 550	88 835
Myyntisaamiset	40 418	17 152
Lainasaamiset	140	3
Muut saamiset	14 347	32 690
Siirtosaamiset	16 646	38 990
Rahoitusarvopaperit	0	104 000
Sijoitukset rahamarkkina-instrumentteihin	0	104 000
Rahat ja pankkisaamiset	69 253	35 098
VASTAAVAA YHTEENSÄ	381 079	470 141

Vastattavaa, 1000 €	2024	2023
OMA PÄÄOMA	-28 705	15 230
Peruspääoma	59 834	59 834
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-44 754	985
Tilikauden yli-/alijäämä	-43 785	-45 589
PAKOLLISET VARAUKSET	11 098	13 022
Muut pakolliset varaukset	11 098	13 022
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	3 713	2 562
Valtion toimeksiantot	2 831	1 646
Muut toimeksiantojen pääomat	883	916
VIERAS PÄÄOMA	394 973	439 327
Pitkäaikainen	229 761	241 604
Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	229 761	241 604
Lyhytaikainen	165 212	197 724
Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	11 843	12 143
Ostovelat	58 524	64 396
Muut velat	9 282	8 483
Siirtovelat	85 563	112 702
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	381 079	470 141

Taseen tunnusluvut	2024	2023
Omavaraisuusaste %	-7,5	3,2
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	38,0	43,8
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	-88 539	-44 604
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	-433	-218
Lainakanta 31.12., 1000 €	241 604	253 746
Lainakanta 31.12., €/asukas	1 180	1 241
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	581 533	605 062
Lainat ja vuokravastuut 31.12., €/asukas	2 841	2 959
Lainasaamiset, 1000 €	190	190
Hyvinvointialueen asukasmäärä	204 676	204 479

Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat hyvinvointialueen omavaraisuutta, rahoitusomaisuutta ja velkaisuutta.

Omavaraisuusaste, % mittaa yhtymän vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Hyvinvointialueen omavaraisuusaste oli -7,5 prosenttia.

Suhteellinen velkaantuneisuus, % tunnusluku kertoo, kuinka paljon hyvinvointialueen käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Se on oma-

varaisuutta käyttökelpoisempi tunnusluku hyvinvointialueiden välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet yhtymällä on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Hyvinvointialueen suhteellinen velkaantuneisuus oli 38,0 prosenttia. Pitkäaikaiset velat olivat 229,8 miljoonaa euroa

2.2 Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma on laadittu tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat. Koko-

naistulon ja -menon käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

Tulot	1000 EUROA
Toiminta	
Toimintatuotot	145 933
Valtion rahoitus	893 152
Korkotuotot	7 162
Muut rahoitustuotot	1 024
Investoinnit	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	67
KOKONAISTULOT YHTEENSÄ	
	1 047 338

Täsmäytys:

Kokonaistulot - Kokonaismenot = 1 047 338 - 1 103 986 = -56 648

Rahavarojen muutos - Muut maksuvalmiuden muutokset =

-69 845 - (-13 197) = -56 648

Menot	1000 EUROA
Toiminta	
Toimintakulut	1 061 178
Korkokulut	5 244
Muut rahoituskulut	84
Tulorahoituksen korjauserät	
+/- Pakollisten varausten muutos	1 924
Investoinnit	
Investointimenot	23 263
Rahoitustoiminta	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	12 143
Oman pääoman vähennys	150
KOKONAISMENOT YHTEENSÄ	
	1 103 986

2.3 Hyvinvointialuekonsernin toiminta ja talous

2.3.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Hyvinvointialuekonserniin kuuluu emoyhteisönä hyvinvointialue ja tytäryhteisönä Hämeen Tekstiilihuolto Oy (omistus 78,5 %). Konsernitilinpäätökseen yhdisteltäviä osakkuusyhteisöjä (omistus 20–50 %) ovat Harjun terveys Oy, Lahden Sairaalaparkki Oy, Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy ja Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy. Hyvinvointialue omistaa osakkeita myös 35:stä muusta yhtiöstä. Näihin sisältyy myös suuri joukko pieniä omistuksia henkilökunnan lomaetuja tuottavista kiinteistöyhtiöistä.

Yhtiöiden tehtävänä on tukea hyvinvointialueen ydintoimintaa ja henkilöstöohjelman tavoitteita. Osa yhtiöistä on sidosyksikköasemassa suhteessa hankintayksikkönä toimivaan julkisyhteisöomistajaan.

	Yhdistelty (kpl)	Ei yhdistelty (kpl)
Tytäryhteisöt		
Yhtiöt		
Muut yhtiöt	1	
Osakkuusyhteisöt	4	
YHTEENSÄ	5	0

2.3.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Hyvinvointialuekonsernin keskeiset tavoitteet saavutettiin. Tilikauden tulos oli alijäämäinen rahoituksen siirtymäsäännöksiens takia. Hyvinvointialueen vuoden 2024 talousarviossa tytäryhtiölle asetettiin kaksi tavoitetta: tilikauden tulos on vähintään nolla (o) euroa ja hinnaston painotettu keskihinta saa nousta korkeintaan 1,5 prosenttia vuodesta 2023. Molemmat tavoitteet saavutettiin.

Hyvinvointialueen osittain omistamilta yhtiöiltä odotetaan jatkuvaa toiminnan tehostamista, jotta hintakilpailukyky ja kannattavuus säilyvät. Yhtiöiltä edellytetään myös laajenevaa strategista kumppanuutta hyvinvointialueen toimintojen kehittämisessä sekä varautumista

kaikkiin turvallisuustilanteisiin ja häiriöihin kansainvälisessä kaupassa. Kaikkeen hyvinvointialueen järjestämistä vastuuseen ja omaan tuotantoon liittyvä korostettu huoltovarmuusvaatimus.

Tällä hetkellä merkittävin yhtiöiden toimintaan tai talouteen vaikuttava riski on hankintalain muutos. Hankintalain valmistelussa on esitetty vähimmäisomistusosuusvaatimus sidosyksikköasemassa oleville yhtiöille. Vähintään kymmenen prosentin vähimmäisomistus tarkoittaisi osassa omistettuja yhtiöitä muutoksia sekä omistusosuuksissa että yhtiön rakenteissa. Tämän hetken tietojen mukaan uusi hankintalaki tulisi voimaan vuoden 2026 alussa ja siirtymäaika päättyisi useimpien yhtiöiden osalta 30.6.2027.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue harjoittaa aktiivista omistajaohjausta ja määräysvallan käyttöä sidosyksikköyhtiöihinsä. Hyvinvointialue määrittää yhtiökohtaiset edustajat. Määräysvaltaa käytetään eri linjoina tilaajaohjauksena, omistajaohjauksena yhtiökokouksissa ja muissa omistajien edustajien kokouksissa sekä yhtiöiden hallitustyössä. Hyvinvointialue nimeää joko yksin tai yhdessä muiden osakkeenomistajien kanssa yhden tai useamman jäsenen yhtiöiden hallitukseen ja asiakasneuvotteluntiin. Hyvinvointialueella on nimetyt edustajansa myös muissa neuvottelukunnissa, nimitystoimikunnissa, osakaskokouksissa ja yhtiökokouksissa.

Omistajaohjaus viestii yhtiökohtaisesti hyvinvointialueen hankintoja tekeväälle yksikölle hankintalain tarkoittaman määräysvallan käytöstä yhtiöissä ja mahdollisuudesta tehdä suorahankintoja. Hankintalain 15 §:ssä kuvatus poikkeuksen mukaisia uusia suorahankintoja on tehty ainoastaan, jos hankintalain tarkoittama määräysvalta toteutuu omistetussa yhtiössä hankintalain ja sen tulkintojen mukaisesti.

Hyvinvointialue on seurannut hankintalain tulkintojen kehitystä ja on omalta osaltaan vaikuttanut yhtiöiden omistuspohjan, rakenteiden, toimintamallien ja dokumentoinnin muutoksiin, jotta yhtiöt voivat toimia sidosyksikköinä.

2.3.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Hyvinvointialueen järjestämistehtävää toteutetaan käytännössä eri tuotantotavoilla. Hyvinvointialueen yksiköiden lisäksi omaan tuotantoon voidaan lukea sidosyrittäjäyhtiöt, joissa on omistusta ja hankintalain tarkoitamaa määräysvaltaa. Hankintoja tehdään paljon myös muilta julkisyhteisöiltä ja yksityisiltä yrityksiltä.

Hyvinvointialueen osittain omistamien yhtiöiden liikevaihdon summa on noin 700 miljoonaa euroa ja työntekijämäärä yhteensä noin 7 000. Pääosa yhtiöistä on kannattavia ja riittävän vakavaraisia. Hyvinvointialue osti yhtiöistä palveluja noin 110 miljoonalla eurolla. Osuus kokonaiskuluista oli noin 10 prosenttia. Laskennallisesti noin tuhat yhtiöiden työntekijää tekee töitä Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle.

Tytäryhtiö Hämeen Tekstiilihuolto Oy:n liikevaihto oli 5,3 miljoonaa euroa. Yhtiön osuus konsernin kokonaistuotoista oli noin 0,2 prosenttia (pois lukien sisäinen myynti 2,8 miljoonaa euroa). Tilikauden tulos oli 63 tuhatta euroa. Tekstiilihuoltopalvelujen toimitusvarmuus oli hyvä ja palvelujen reaalihinta laski. Palvelujen käyttäjien tärkeimmät toiminnalliset tavoitteet saavutettiin.

Osakkuusyhtiöistä Harjun terveys Oy:n liikevaihto oli 42,9 miljoonaa euroa ja tilikauden tulos oli 0,5 miljoonaa euroa. Hyvinvointialue on yhtiön ainoa asiakas. Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy:n liikevaihto oli 23,6 miljoonaa euroa ja tilikauden tulos 0,8 miljoonaa euroa. Ostot yhtiöstä olivat 14,8 miljoonaa euroa. Päijät-Hämeen Ateriapalvelut -konsernin liikevaihto oli 19 miljoonaa euroa ja tilikauden tulos 0,26 miljoonaa euroa. Yhtiö toimii Päijät-Hämeen keskussairaalassa osana palveluja tuottavaa konsortiota. Hyvinvointialue on yhtiön omistaja myös varautumissyistä. Lahden Sairaalaparkki Oy harjoittaa pysäköinti- ja liiketoimintaa keskussairaalan alueella, ja sen liikevaihto oli noin miljoona euroa. Osakassopimuksen mukaan yhtiön tavoitteena ei ole voiton jakaminen.

Alle 20 prosentin omistusosuusyhtiöistä Fimlab Laboratoriot Oy:n pääomistajien ostojen summa aleni ja yhtiön taloudellinen tulos heikkeni mutta säilyi lievästi ylijäämäisenä. Myös Päijät-Hämeen ostot alenivat 22,3

miljoonaan euroon. Tekonivelkirurgian voimakkaan kysynnän myötä Coxa-konsernin liikevaihto jatkoi kannattavaa kasvuaan 79,3 miljoonaan euroon. Pirkanmaan hyvinvointialueen kautta Coxasta ostettiin tekonivelkirurgiaa 3,1 miljoonalla eurolla, enimmäkseen vapaaseen hoitopaikan valintaan perustuen.

2M-IT Oy:ltä ostettiin palveluja aiempaa vähemmän, 4,9 miljoonalla eurolla, josta pääosa sovellustukea. Digi-Finland Oy:lle maksettiin tietojärjestelmien käytöstä 0,8 miljoonaa euroa. Kuntien Tiera Oy:stä hankittiin muun muassa palvelusetelijärjestelmään liittyviä palveluja 0,4 miljoonalla eurolla.

Talous- ja henkilöstöpalveluja ostettiin Provincia Oy:ltä 5,9 miljoonalla eurolla, joista osa oli kertaluonteisia uusien tietojärjestelmien käyttöönottokustannuksia. Meita Oy:ltä (0,1 miljoonaa euroa) ja Numera Palvelut Oy:ltä (0,3 miljoonaa euroa) ostettiin vähäisessä määrin palveluja. Ostot Työterveys Wellamo Oy:ltä laskivat 0,6 miljoonaan euroon yhtiön operatiivisen toiminnan lakatessa 30.3.2024, jonka jälkeen palveluita ostettiin Pihlajalinna Oyj:ltä. Tempore Henkilöstöpalvelut Oy:ltä ostettiin sijaistyövoimapolveluja noin 5,4 miljoonalla eurolla, laskua noin 0,5 miljoonaa euroa. Monetra Oulu Oy:ltä ostettiin tulkkaukspalveluja noin miljoonalla eurolla. Maakuntien Tilakeskus Oy:ltä ostettiin toimitilajärjestelmäpalveluja 0,3 miljoonalla eurolla. SOTEVirtuaalikirjasto Oy tarjosi e-aineistopalveluja. Hyvil Oy:n toiminta vakiintui.

Hyvinvointialue omisti vuoden lopussa osakkeita yhdestä asunto-osakeyhtiöstä ja 17:stä Holiday Club -ryhmään kuuluvasta kiinteistöyhtiöstä, joiden huoneistot ovat henkilöstön vuokrattavissa lomakäyttöön. Lomaosakkeiden käytöstä työntekijöiltä perittävät maksut kattavat lomaosakkeiden juoksevat kulut. Lisäksi omistuksiin kuului kolme perintönä saatua asunto-osaketta kahdesta eri yhtiöstä.

2.3.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Konsernin tulevaisuus näyttää vakaalta huolimatta hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmään kuuluvasta ja edelleen jatkuvasta siirtymääjasta, jonka aikana Päi-

jät-Hämeen hyvinvointialueelle tuleva rahoitus on alle laskennallisen tason. Lainsäädäntömuutokset, osajien saatavuus ja häiriötilanteet voivat vaikuttaa toimintaan ja talouteen. Toisaalta jatkuva kehittäminen ja toimintojen tehostaminen antavat mahdollisuuden päästä tasapainoiseen talouteen ja selviytyä järjestämistehtävästä vaatimuksien mukaisesti. Tytäryhtiö jatkaa edullisten ja luotettavien palvelujen tuottamista.

2.3.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston Yleisohje hyvinvointialueiden tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta (Helsinki 2023) tarkoittaa konsernivalvonnalla konsernijohton vastuulla olevaa tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointia ja raportointia. Konsernivalvonnalla tarkoitetaan myös konserniohjeen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumisen seuranta. Konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että hyvinvointialuekonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävä ja luotettava sekä lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan sekä omaisuus ja voimavarat turvataan.

Selonteossa käydään läpi konsernivalvonnan kohdealueet. Jos konsernivalvonnassa on havaittu puutteita ja virheitä, niistä tehdään lausumassa selkoa ja esitys niiden korjaamisesta. Selonteon laatimisessa otetaan huomioon konserniohjeessa, hyvinvointialuestrategian omistajapolitiikassa ja muissa edustajille annetuissa ohjeissa konsernivalvonnalle asetetut tavoitteet. Konsernivalvonnassa ei ole havaittu puutteita tai virheitä.

Hyvinvointialueen osittain omistamien yhtiöiden ohjaus ja valvonta on keskitetty hallintosäännön, konserniohjeen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden ja ohjeiden mukaisesti konsernijohtoon. Ohjeistus on riittävää. Omistajaohjauspäätökset saatetaan tiedoksi tytäryhtiön hallitukselle. Yhtiö- ja osakaskokouksiin sekä muihin omistajien edustajien kokouksiin osallistuva hyvinvointialueen edustaja on joko konsernijohton viranhaltija tai konsernijohton valtuuttama ja

evästä. Vastuu tilaajatoiminnasta ja omistajaohjaus on eriytetty toisistaan

Aluehallituksen ja viranhaltijajohdon seminaareissa on voitu käsitellä myös yhtiöiden omistajaohjauksen ajankohtaisia asioita.

Hyvinvointialue on ohjeistanut riittävästi osakas- ja yhtiökokouksiin osallistuvat edustajansa. Hyvinvointialue toimii hyvän hallinnointitavan mukaisesti. Osakeyhtiölain mukaan yhtiön johdon (hallitus) on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua. Yhtiö toimii yhdenvertaisesti kaikkia osakkeenomistajia kohtaan.

Hyvinvointialueen vuoden 2024 talousarviossa tytäryhtiölle asetettiin kaksi tavoitetta: tilikauden tulos on vähintään nolla (0) euroa ja hinnaston painotettu keskihinta saa nousta korkeintaan 1,5 prosenttia vuodesta 2023. Molemmat tavoitteet saavutettiin. Tilikauden tulos oli 63 tuhatta euroa ja hinnaston painotettu keskihinta nousi 1,5 prosenttia. Konsernijohto, asiakasneuvottelukuntana toimiva Tekstiilitoimikunta ja palvelujen tilaamisesta hyvinvointialueella vastaava viranhaltija seuraavat tytäryhtiön toimintaa ja taloutta. Tytäryhtiön olennaisia tapahtumia koskevat tiedot kirjataan hyvinvointialueen tilinpäätösasiakirjaan sekä yhtiön toimintakertomukseen. Tytäryhtiön ja osakkuusyhtiöiden luvut on yhdistelty konsernitilinpäätökseen.

Tytäryhtiön toimitusjohtaja esittelee tarvittaessa kokouskatsauksissaan yhtiön hallitukselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilanteen sekä tarvittavat toimenpiteet havaittujen riskien toteutumisen todennäköisyyden ja mahdollisten vaikutuksien minimoimiseksi. Konsernijohton ja tilaajan edustajat keskustelevat säännöllisesti yhtiön toimitusjohtajan kanssa. Yhtiö ilmoittaa tarvittaessa konsernijohtolle ja tilaajalle omistajan kannalta merkittävistä poikkeamista ja riskeistä yhtiön toiminnassa. Kevään 2024 lakot eivät aiheuttaneet merkittäviä poikkeuksia tuotteiden tai palvelujen toimitusvarmuuteen. Keskuslakkotoimikunta päätti myöntää poikkeusluvan nestekaasun täyttöön yrityksen hakemuksen mukaisesti. Hyvinvointialueiden yhteyshenkilöitä sekä yhtiön hallitusta informoitiin reaaliaikaisesti lakkojen vaikutuksista.

Konsernijohto valvoo yhtiön riskienhallintaa ja tukeutuu yhtiön johdon asiantuntemukseen yhtiön sisä-

seen toimintaan liittyen. Yhtiön riskienhallinnan periaatteet ovat osoittautuneet käytännössä toimiviksi myös häiriötilanteiden ja poikkeusolojen aikana. Yhtiön hallitus toteuttaa osakeyhtiölain edellyttämää valvontatehtävää. Konsernivalvonnassa tai tytär- ja osakkuusyhtiöiden toiminnassa ei ole havaittu hyvinvointialueen toimintaan vaikuttavia puutteita tai virheitä.

Tytäryhtiö ei käytä keskitettyjä konsernitoimintoja tai konsernipalveluja, eikä hyvinvointialue ole toistaiseksi velvoittanut yhtiötä käyttämään niitä. Tiedonkulku toimii hyvin. Tytäryhtiön toimitusjohtaja tiedottaa hyvinvointialueen konsernijohdolle, tilaajalle ja Tekstiilitoimikunnan jäsenille tärkeistä yhtiötä koskevista asioista.

Tytäryhtiön hallituksessa on seitsemän (7) jäsentä, joista neljä (4) nimeää Päijät-Hämeen hyvinvointialue, kaksi (2) Kanta-Hämeen hyvinvointialue ja muut neljä osakasta yhdessä yhden (1) jäsenen. Osakkaat käyttävät määräysvaltaansa yhtiön toimintaan hankintalain tarkoittamalla tavalla. Yhtiön hallituksen puheenjohtaja on Päijät-Hämeen hyvinvointialueen nimeämä hallituksen jäsen. Hyvinvointialueen nimeämät hallituksen jäsenet täyttävät osakeyhtiölain, hyvinvointialuelain ja hyvän hallinnointitavan vaatimukset. Yhtiön osakkailla ei ole osakassopimusta, mutta tarvittaessa pidettävissä osakkokokouksissa kirjataan myös vähemmistöosakkaiden kannat ja valmistellaan muun muassa hallituksen nimitämistä. Omistajuus ja asiakkuus on erotettu toisistaan siten, että yhtiöltä palveluja hankkivat hyvinvointialueen työntekijät eivät ole mukana yhtiön hallinnossa.

Tytäryhtiön riskienhallinnan periaatteet on kuvattu dokumentissa Resurssit ja varautuminen häiriö- ja poikkeustilanteisiin. Sisäinen valvonta on osa yhtiön normaalia toimintaa: muun muassa laskujen käsittely on ohjeistettu siten, että sisäinen valvonta on mahdollista.

Yhtiön toimitusjohtaja hyväksyy kaikki laskut ennen maksatusta ostolaskun kiertojärjestelmässä sekä henkilöstön henkilökohtaiset kulut erillisessä sähköisessä sovelluksessa. Yhtiön maksamat oma-aloitteiset verot sekä maksetut palkat, jotka eivät mene ostolaskun kierron kautta, toimitusjohtaja varmistaa kirjanpitojärjestelmän pankkitapahtumien tiliotteista sähköisesti. Toimitusjohtajan luottokorttilaskut ja matkalaskut kuittaa allekirjoituksellaan yhtiön hallituksen puheenjohtaja. Toimitusjohtaja seuraa viikoittain kassan riittävyttä. Vakuutukset ovat kattavat, ja niiden kattavuus arvioidaan vuosittain. Sopimukset on arkistoitu sähköisesti. Sähköiset talenteet on varmuuskopioitu fyysisesti eri paikkaan kuin alkuperäiset tallenteet.

Tytäryhtiö seuraa toimintaympäristöä ja tekee tarvittaessa investointeja, joilla toiminnan jatkuvuus ja tehokkuus varmistetaan. Yhtiön toimitusjohtaja henkilökuntineen harjoittaa jatkuvaa riskikartoitusta, joka on ajan tasalla ja riittävän kattava. Nestekaasun käyttöönottoon liittyen Tukes myönsi yhtiölle kemikaaliluvan vuonna 2022. Yhtiö tuli luvan kautta valvonnan piiriin. Tämän takia yhtiö teki uusia riskienkartoituksia ja suunnitelmia, joita myös pelastuslaitos on arvioinut. Yhtiö on tehnyt ennakoivia investointeja riskien vähentämiseksi ja pienentämiseksi. Ennakointi on onnistunut hyvin.

2.3.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Vuonna 2024 konsernin toimintatuotot olivat yhteensä 148,4 miljoonaa euroa. Toimintakulut olivat 1 060,6 miljoonaa euroa. Konsernin toimintakatteeksi muodostui -911,5 miljoonaa euroa. Rahoitustuotot ja -kulut olivat 2,9 miljoonaa euroa ja poistot sekä arvonalentumiset 25,0 miljoonaa euroa. Tilikauden tulokseksi muodostui -40,5 miljoonaa euroa ja tilikauden alijäämäksi 43,0 miljoonaa euroa.

Konsernin tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

(1000 €)	1.1.-31.12. 2024	1.1.-31.12. 2023
Toimintatuotot	148 398	143 619
Toimintakulut	-1 060 625	-1 031 262
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappioista)	709	14
Toimintakate	-911 518	-887 629
Valtion rahoitus	893 152	861 673
Rahoitustuotot- ja kulut	2 858	1 241
Korkotuotot	7 162	4 715
Muut rahoitustuotot	1 028	1 607
Korkokulut	-5 244	-3 929
Muut rahoituskulut	-87	-1 152
Vuosikate	-15 508	-24 716
Suunnitelman mukaiset poisto	-25 014	-19 902
Arvonalentumiset	0	-1 061
Satunnaiset erät	0	201
Tilikauden tulos	-40 522	-45 478
Tilinpäätössiirrot	0	0
Tuloverot	-2 433	-19
Tilikauden verot	-2 492	-12
Laskennalliset verot	58	-7
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-14	-17
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-42 969	-45 514

Tuloslaskelman tunnusluvut	1.1.-31.12. 2024	1.1.-31.12. 2023
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	14,0	13,9
Vuosikate/Poistot, %	-62,0	-117,9
Vuosikate, euroa/asukas	-75,8	-120,9
Hyvinvointialueen asukasmäärä	204 676	204 479

Toimintatuotot/Toimintakulut, %

100 * Toimintatuotot / Toimintakulut

Vuosikate/Poistot, %

100* Vuosikate / Poistot ja arvonalentumiset

Vuosikate, euroa/asukas

= vuosikate / asukasmäärä

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

(1000 €)	1.1.2024–31.12.2024		1.1.2023–31.12.2023	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	-15 508		-24 716	
Satunnaiset erät +/-	0		201	
Tilikauden verot +/-	-2 492		-12	
Tulorahoituksen korjaukset	-2 633	-20 632	-19 793	-44 319
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-23 882		-59 169	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	67		0	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	-0	-23 816	14	-59 156
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-44 448		-103 475	
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0		141 000	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-12 143		-7 603	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	-12 143	0	133 397
Oman pääoman muutokset		-150		-1 597
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset +/-	1 157		-121	
Vaihto-omaisuuden muutos +/-	659		960	
Saamisten muutos +/-	17 063		2 976	
Korottomien velkojen muutos +/-	-32 007	-13 128	-27 747	-23 932
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-25 421		107 868	
RAHAVAROJEN MUUTOS +/-	-69 869		4 393	
Rahavarat 31.12.	69 706		139 574	
Rahavarat 1.1.	139 574	-69 869	135 188	4 386

Rahoituslaskelman tunnusluvut	2024	2023
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-147 923	-103 475
Investointien tulorahoitus, %	-65,1 %	-41,8 %
Laskennallinen lainanhoitokate	-0,3	-0,7
Kassan riittävyys, pv	23,1	46,2
Hyvinvointialueen asukasmäärä	204 676	204 479

Investointien tulorahoitus, %

100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

Laskennallinen lainanhoitokate

(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys (pv)

365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Konsernin tase ja tunnusluvut

Vastaavaa, 1000 €	2024	2023
PYSYVÄT VASTAAVAT	235 385	235 874
Aineettomat hyödykkeet	2 414	3 327
Aineettomat oikeudet	428	832
Muut pitkävaikutteiset menot	1 637	2 495
	350	0
Aineelliset hyödykkeet	219 514	219 815
Maa- ja vesialueet	1 896	1 895
Rakennukset	167 495	164 736
Kiinteät rakenteet ja laitteet	281	172
Koneet ja kalusto	23 518	27 691
Muut aineelliset hyödykkeet	114	2 663
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	26 211	22 658
Sijoitukset	13 456	12 732
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	1 453	744
Osakkeet ja osuudet	11 759	11 743
Muut lainasaamiset	190	190
Muut saamiset	55	55
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	86	92
Muut toimeksiantojen varat	86	92
VAIHTUVAT VASTAAVAT	148 429	236 019
Vaihto-omaisuus	6 504	7 163
Aineet ja tarvikkeet	6 504	7 163
Saamiset	72 219	89 282
Pitkäaikaiset saamiset	201	114
Lainasaamiset	200	113
Myyntisaamiset	1	1
Lyhytaikaiset saamiset	72 019	89 168
Myyntisaamiset	40 748	17 435
Lainasaamiset	140	3
Muut saamiset	14 347	32 740
Siirtosaamiset	16 784	38 991
Rahoitusarvopaperit	0	104 000
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	0	104 000
Rahat ja pankkisaamiset	69 706	35 574
VASTAAVAA YHTEENSÄ	383 899	471 986

Omavaraisuusaste, %

100 * (Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt yli / alijäämä

Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Vastattavaa, 1000 €	2024	2023
OMA PÄÄOMA	-27 181	15 938
Peruspääoma	59 834	59 834
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-44 046	1 617
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-42 969	-45 514
VÄHEMMISTÖSUUDET	624	610
PAKOLLISET VARAUKSET	11 098	13 022
Muut pakolliset varaukset	11 098	13 022
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	3 713	2 562
Valtion toimeksiannot	2 831	1 646
Muut toimeksiantojen pääomat	883	916
VIERAS PÄÄOMA	395 646	439 854
Pitkäaikainen	229 761	241 604
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	229 761	241 604
Lyhytaikainen	165 885	198 251
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	11 843	12 143
Ostovelat	58 676	64 379
Liittymismaksut ja muut velat	9 400	8 611
Siirtovelat	85 966	113 059
Laskennallinen verovelka	0	58
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	383 899	471 986

Taseen tunnusluvut	2024	2023
Omavaraisuusaste %	-7,1	3,4
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	38,0	43,8
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	-87 015	-43 896
Kertynyt yli-/alijäämä, euroa/asukas	-426	-215
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	241 604	253 746
Lainakanta 31.12., euroa/asukas	1 180	1 241
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €	581 544	605 062
Lainat ja vuokravastuut 31.12., euroa/asukas	2 841	2 959
Konsernin lainasaamiset, 31.12., 1000 €	190	190
Hyvinvointialueen asukasmäärä	204 676	204 479

Konsernin lainakanta 31.12.

Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut)

Konsernin lainasaamiset 31.12.

Sijoituksiin merkityt Joukkovelkakirjalainasaamiset ja Muut lainasaamiset

2.4 Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden tulos on -43 785 109,41 euroa.

Aluehallitus esittää, että alijäämä -43 785 109,41 euroa siirretään edellisten tilikausien yli-/alijäämään.

2.5 Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Laki hyvinvointialueesta ja sen 115 § edellyttävät, että talousarvion yhteydessä hyväksyttävä taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Alijäämä tulisi olla katettuna vuoden 2025 jälkeen, koska hyvinvointialue teki ensimmäisen kerran alijäämää valmisteluvaiheessa vuoden 2023 tilinpäätöksessä. Kun otetaan huomioon vuoden 2024 tulos on selvää, että Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei pysty kattamaan taseeseen kertynyttä alijäämää lain mukaisessa ajassa ilman lisärahoitusta.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamista vuodelle 2024 koskevassa päätöksessä oli ehto, että hyvinvointialueen tulee laatia talouden tasapainottamisohjelma ja käynnistää sen toimeenpano. Ohjelmalla on vuosittainen euromääräinen tavoite, jonka toteutumista seurataan. Tasapainottamistavoitteen määrän tuli olla sellainen, joka varmistaa hyvinvointialueen lainanhoitokyvyn ja lakisääteiset palvelut. Oheisessa taulukossa on esitetty talouden tasapainotusohjelmaan sisältyneet toimenpiteet vuonna 2024 ja arvio niiden toteutumasta.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen tavoitteena vuonna 2025 on taloudellinen tulos, jossa tulot ja menot ovat tasapainossa pitkällä aikavälillä eli tulot + valtionrahoitus on suurempi tai yhtä suuri kuin toiminnan kulut + poistot. Talousarvio vuodelle 2025 on lievästi ylijäämä-

nen eli 1,5 miljoonaa euroa, ja suunnitelmavuodet ovat myös ylijäämäisiä. Suunnitelmavuosien osalta tarvitaan vielä lisää taloutta tasapainottavia toimia sekä valtion rahoituksen tarkistamista jälkikäteistarkastus huomioiden. Vuodelle 2025 on suunniteltu toteutettavaksi 17,5 miljoonan euron tasapainottamistoimenpiteet toimialoilla, kehittämishankkeiden nettosäästöt 1,3 miljoonaa euroa ja toimitilasäästöt 1,7 miljoonaa euroa.

Talouden sopeuttamistoimenpiteiden toteutuminen vuonna 2024	Tavoite 2024 (1000 €)	Toteuma	Toteuma 2024 (1000 €)
TERVEYDEN- JA SAIRAANHOIDON TOIMIALA			
Toimenpide/muutos			
Laboratoriotutkimuskustannusten vähentäminen (näytteenottomenetelmiä muutetaan, näytteenottoverkoston tehokkuus kasvaa, tutkimusmääriä vähennetään)	1 078	✓	1 317
Ostopalvelujen vähentäminen (vuokratyövoiman käyttöä vähennetään, kilpailutus, toimintaa kotiutetaan)	1 688	!	1 685
Ensihoidon yhtenäistäminen (siirto Tesan toiminnaksi, yhden hengen yöyksikön vähentäminen)	360	!	150
Toimintatapojen ja käytäntöjen muutokset	1 255	✓	2 193
Hoitotarvikkekustannusten vähentäminen ja ilmaisjakelukriteerien tiukentaminen	185	!	83
Työntekemisen aikojen muutokset (kliinisen lisätyön vähentäminen, loma-ajan sulut pienimmissä avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon yksiköissä)	1 786	✓	2 386
Yhteensä, Terveyden- ja sairaanhoidon palvelut	6 352	✓	7 814
PERHE- JA SOSIAALIPALVELUT			
Toimenpide/muutos			
Ostopalvelujen vähentäminen; henkilöstö ja palvelut	1 674	!	1 415
Työn tekemisen ajat ja toiminnalliset tai rakenteelliset muutokset	1 746	!	845
Kiinteistöjen käytön tehostaminen ja tiivistäminen	134	✓	136
Muu kustannusten karsiminen, kertaluonteiset erät	163	✓	587
Toimintatuottojen lisäys (korvaukset muilta hyvinvointialueilta)	300	!	100
Yhteensä, Perhe- ja sosiaalipalvelut	4 017	!	3 083
PELASTUSTOIMEN PALVELUT			
Toimenpide/muutos			
Karsiminen palvelujen ostoista: Ostopalveluja tarkan harkinnan mukaan	125	✓	125
Kalustohankintojen tarkka harkinta: Priorisointi ja tarpeellisuus	100	✓	100
Muiden ostojen tarkka harkinta: Tarkka harkinta tarpeellisuudesta ja priorisointi	158	✓	158
Yhteensä, Pelastustoimen palvelut	383	✓	383
IKÄÄNTYNEIDEN PALVELUT JA KUNTOUTUS			
Toimenpide/muutos			
Ostopalvelujen vähentäminen; henkilöstö ja palvelut	1 150	✓	2 300
Työn tekemisen ajat ja käytäntöjen muutokset	1 620	!	885
Kiinteistöjen käytön tehostaminen ja tiivistäminen; sairaansijojen osittainen siirto Orimattilasta Lahteen	528	✓	597
Järjestämissuunnitelman mukaisten toimenpiteet	160	✓	187
Muu kustannusten karsiminen, kertaluonteiset erät	30	✓	30
Asiakasmaksujen korottaminen ja palauttamattomien apuvälineiden maksun periminen	382	✓	620
Yhteensä, Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus	3 870	✓	4 619
ALUEHALLITUKSEN TOIMIALA			
Toimenpide/muutos			
Erlaisiin poissaolojen sijaisuuksiin liittyvät töiden uudelleenjärjestelyt	62	✓	67
Toimielinten kokouspaikkojen muutos omiin tiloihin, kokousten tarpeellisuuden arviointi ja kokoustekniikkaan liittyvä järjestelyt	75	!	57
Juridisten ja muiden asiantuntijapalvelujen oston vähentäminen omia resursseja koordinoimalla	8	!	4
Ryhmärahan tarkistaminen	100	✓	100
Logistiikka- tai varastotoiminnan transaktioiden vähentäminen ja toimintaa liittyvien määräaikaisten tai tilapäisten resurssien uudelleenjärjestelyt	120	✓	120
Yhteensä, Aluehallituksen toimiala	365	!	348
TUKIPALVELUJEN TOIMIALA			
Toimenpide/muutos			
Toimitiloista luopuminen	47	✓	126
Linjakadun ja PHKS:n toimistorakennuksen käyttäjämuutokset; tilatehokkuuden tiivistäminen ja sopivien henkilöstöryhmien siirtäminen muista vuokratiloista Linjakadulle tai PHKS:n toimistorakennukseen	0	✓	77
Prosessien tehostaminen; työkokemuslisien käsittely	60	✗	0
Pro Alert -järjestelmän korvaaminen Osaava-järjestelmällä	50	✓	50
Luopuminen KuntaRekryn SMS-viestien lähettämisestä	15	!	5
Paperipostin lähettämisen supistaminen minimiin	320	✗	0
Viestintäpalvelujen ostopalvelujen vähentäminen	15	✓	25
Yhteensä, Tukipalvelujen toimiala	507	!	282
YHTEENSÄ KAIKKI TOIMIALAT	15 494	✓	16 529

3. Talousarvion toteutuminen

3.1 Toiminnalliset tavoitteet

- ✔ = Etenee suunnitellusti / valmis
  - ⚠ = Etenee, mutta on alle tavoitteen
  - ✖ = Ongelmia / ei aloitettu
  - = Ei mitattavissa / ei tietoa arviointihetkellä
- Tilanne 31.12.2024

Hyvinvointikuntayhtymän sitovat tavoitteet talousarvio 2024

Vaikuttavat, kustannustehokkaat ja saavutettavat palvelut sekä erinomainen asiakaskokemus			
TAVOITE	MITTARI	TOTEUMA	KOMMENTIT
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut:			
Palvelun saatavuus paranee, odotusaika lyhenee.	Avosairaanhoito, kiireetön hoito kohtuujassa, 14 vrk	✖ 84 %	Hoitoonpääsyn tavoite ja mittarointi muuttuivat syksyllä 2023 aiempaa vaativammiksi. Hoitoonpääsyä ja sen tilastointia parannetaan useiden toimenpiteiden kautta. Hoitoonpääsy on jo selvästi parantunut ja kehitystyö jatkuu.
	Suun terveydenhuolto, kiireetön hoito kohtuujassa, 90 vrk	⚠ 95 %	Hoitoonpääsyn tavoite ja mittarointi muuttuivat syksyllä 2023 aiempaa vaativammiksi. Hoitoonpääsy on selvästi parantunut. Päijät-Häme on kansallista kärkitasoa, ja kehitystyö jatkuu.
	Erikoissairaanhoito, yli 180 päivää hoitoa odottaneiden osuus 0 %	✖ 22 %	Toimintoja on parannettu usein tavoin, muun muassa lisäämällä lyhytjälkihoitoisen tai polikliinisesti tehtävien leikkausten määrää. Leikkaustoiminnan tuottavuutta on saatu kesän 2024 jälkeen nostettua. Hoitoa odottaneiden osuus on jo selvästi vähentynyt. Toimintojen edistäminen jatkuu edelleen.
Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus:			
	Palvelutarpeen arviointi 7 arkipäivän kuluessa	✔ 4,6	
	Palvelujen saatavuus vireillepanosta palveluun pääsyyn 3 kk:n kuluessa, ympärivuorokautinen palveluasuminen	✔ 24	
	Terveydenhuollon lakisääteiset hoitoonpääsyajat toteutuvat (kyllä/ei)	⚠ ei	Terveydenhuollon lakisääteiset hoitoonpääsyajat toteutuvat pääosin, mutta kuntoutuksen palveluissa lasten toimintaterapiassa, lasten puheterapiassa ja lasten neuropsykologinen kuntoutuksessa osa asiakkaista joutuu odottamaan yli hoitotakuun. Myös geriatrian poliklinikalla osalla asiakkaista hoitotakuu ylittyy. Geriatrian poliklinikalle on toteutettu auditointi, ja sen perusteella poliklinikan toiminnan kehittäminen on aloitettu.
Perhe- ja sosiaalipalvelut:			
Palvelun saatavuus paranee, odotusaika lyhenee.	Toimeentulotuen käsittely 100 % 7 arkipäivän aikana	⚠ 99,3 %	Toimeentulotukihakemusten käsittely on Päijät-Hämeessä sujuvaa. Noin 49 % kaikista hakemuksista (6 576 kappaletta) käsiteltiin 0-1 päivässä. 44 hakemuksessa käsittelyaika ylitti 7 arkipäivää.
	Lapsiperhepalvelujen hakemusten ja ilmoitusten käsittely 100 % 7 arkipäivän aikana	⚠ 96,7 %	Hakemusten ja ilmoitusten käsittelyaikoja on kyetty parantamaan huolimatta hakemusten ja ilmoitusten määrän kasvusta. Vuonna 2024 hakemusten ja ilmoitusten määrä kasvoi 8,5 % (n= 8 583).

Vaikuttavat, kustannustehokkaat ja saavutettavat palvelut sekä erinomainen asiakaskokemus

TAVOITE	MITTARI	TOTEUMA	KOMMENTIT
Palvelun saatavuus paranee, odotusaika lyhenee.	Lapsiperhepalvelujen palvelutarpeen arviointien valmistuminen 100 % 3 kk:n aikana	✘ 62,1 %	Palvelutarpeen arviointien valmistumisessa lain edellyttämässä 3 kk:n enimmäismääräajassa oli edelleen haasteita palvelutarpeen arviointien määrän kasvun ja henkilöstön rekrytointihaasteiden takia. Muutosta tilanteeseen on pyritty saamaan muun muassa toimintoja uudelleenorganisoidulla 1.10.2024 alkaen. Loka-joulukuussa palvelutarpeen arvioinneista yli 80 % valmistui jo 3 kk:n määräajassa.
	Vammaispalvelujen hakemusten ja ilmoitusten käsittely 100 % 7 arkipäivän aikana	⚠ 89,7 %	Henkilöstön rekrytointihaasteet toivat haasteita hakemusten ja ilmoitusten käsittelyyn määräajassa.
	Tuetusti asuvien osuus kehitysvammaisten asumispalveluissa vähintään 27,5 %	✔ 27,9	
	Opiskeluhuollon kuraattorin tai psykologin kanssa keskustelu 7 arkipäivän aikana	✘ -	Tietoja ei ole saatavissa järjestelmävaihdoksen takia.
	Psykiatrian ensikäyntiä yli 180 päivää jonottaneiden osuus 0 %	✔ 0 %	
	Nuorisopsykiatrian ensikäyntiä yli 90 päivää jonottaneiden osuus 0 %	✔ 0 %	
	Lastenpsykiatrian ensikäyntiä yli 90 päivää jonottaneiden osuus 0 %	✔ 0 %	
Pelastustoimen palvelut:			
Pelastuslaitoksen toimintavalmius on vähintään palvelutasopäätöksen mukainen ja pelastustoimen palvelutaso on turvattu yhdenvertaisesti ja laadukkaasti.	I-riskiluokan alueella 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 6 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen	✔ 79 %	
	II-riskiluokan alueella 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 10 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen	✔ 83 %	Pelastustoimen toimintavalmiusaikojen täyttymisprosentit toteutuivat tavoitteen mukaisesti. Ensimmäinen yksikön saavutettavuusajamittari jokaisessa riskiluokassa toteutui palvelutasopäätöksen mukaisesti.
	III-riskiluokan alueella 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen	✔ 99 %	
Palvelujen järjestämistavat vastaavat todettuun palvelutarpeeseen. Palvelut on järjestetty riskiperusteisesti, yhdenmukaisesti ja vaikuttavasti.	Avosairaanhoidon digiklinikakäynnit suhteessa avosairaanhoidon fyysisiin käynteihin vähintään 13 %	✔ 17 %	
	Erikoissairaanhoidon elektiivisten läheteiden määrä ei kasva	✔ -5 %	
	Väestöennusteeseen suhteutetut 75 vuotta täyttäneiden palvelurakennemittarit:		
	Kotona asuvien osuus vähintään 94 %	✔ 94,5 %	
	Säännöllisen kotihoidon kattavuus enintään 10 %	✔ 8,6 %	
	Ympäri vuorokautisen palveluasumisen kattavuus enintään 6 %	✔ 5,5 %	
	Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0–20-vuotiaiden osuus alle 1,6 % vastaavan ikäisestä väestöstä	✘ 2%	Kodin ulkopuolelle sijoitettujen määrä kasvoi 1 % vuodesta 2023.
Perhehoidon osuus kaikista hoitovuorokausista lastensuojelussa yli 45 %	⚠ 45 %	Lasten ja nuorten tuen tarpeisiin perustuen tehdään ratkaisut lapsen tai nuoren sijaishuoltomuodosta. Laitoshoidon hoitopäivät kasvoivat 3,3 %.	

Vaikuttavat, kustannustehokkaat ja saavutettavat palvelut sekä erinomainen asiakaskokemus

TAVOITE	MITTARI	TOTEUMA	KOMMENTIT
Hyvinvointialueen asiakaskokemustiedon keräämis-, hyödyntämis- ja seurantaprosessi on suunniteltu ja toimeenpantu.	Toteutuu / Ei toteudu	✓	Asiakaskokemustiedon keräämiseen tarvittavan järjestelmän hankinta toteutettiin. Keräämis-, hyödyntämis- ja seurantaprosessit suunniteltiin. Järjestelmä ja prosessi otetaan käyttöön 1.2.2025 alkaen.
Palvelujen järjestämistapojen valinnat perustuvat tuotantotapojen analysointiin. Tuotantotapa-analyysi tehdään strategisista palvelukonaisuuksista ja niistä palveluista, joissa tuotantotapojen systemaattinen arviointi on tarpeellista.	<p>Toteutuneet tuotantotapa-analyysit toimialoitain. Tuotantotapa-analyysityökalu arvioidaan ja uudistetaan osana monituottajuuksiohjelman toimeenpanoa.</p> <p>Tuotantotapa-analyysi käytössä kaikilla toimialoilla / Tuotantotapa-analyysi käytössä osassa toimialoja / Tuotantotapa-analyysi ei käytössä toimialoilla</p>	✓	<p>Analyysejä voidaan nykyisillä resursseilla toteuttaa 4-6 vuodessa. Vuonna 2024 on saavutettu tilanne, jossa analyysejä on hyvinvointialueella toteutettu kaikilla toimialoilla ja toimintakäytäntö on vakiintunut.</p> <p>Kaikki toimialat kattava: Ajoneuvohallinnan TT-analyysi 2023, toimeenpano 2024.</p> <p>Aluehallituksen toimiala: Logistiikkapalvelujen TT-analyysi, 2024.</p> <p>Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus: Hartolan kotihoidon TT-analyysi 2023.</p> <p>Tukipalvelut: Ateriapalvelujen TT-analyysi 2023, Rekrytointipalvelujen TT-analyysi 2023, Työterveyshuollon TT-analyysi ja jatko-analyysi 2023-2024, Sanelunpurun TT-analyysi 2024.</p> <p>Perhe- ja sosiaalipalvelut: Vammaispalvelujen asumispalvelujen TT-analyysi 2024, Henkilökohtaisen avun TT-analyysi 2024.</p> <p>Terveys- ja sairaanhoitopalvelut: Sote-keskuspalvelujen TT-analyysi 2023.</p> <p>Tuotantotapa-analyysityökalun toimivuutta on arvioitu. Merkittävimmät kehittämiskohteet ovat toimialojen sitoutuminen analyysiprosessiin ja resursointi sekä tuotantotapa-analyysien taloudellisten vaikutusten arvioinnin kehittäminen. Talouden osuutta analyysien teossa on vahvistettu.</p>

Saavutettu asema alan parhaana julkisena työpaikkana

TAVOITE	MITTARI	TOTEUMA	KOMMENTIT
Henkilöstö-ohjelman ensimmäisen vaiheen toimenpiteet ovat käytössä ja toisen vaiheen toimenpiteet toimeenpanossa.	Suunnitelma laadittu ja hyväksytty sekä toimeenpano käynnissä	✔️ Toteutuu	Henkilöstöohjelma eteni suunnitelman mukaisesti.
	Pitovoima, NPS-mittarointi, suosittelu > 70 % henkilöstöstä	✔️ 80 %	Suositteluindeksi.
	Säännölliset työtyytyväisyyskyselyt, työtyytyväisyys > 7	○ -	Ei saada Mitä kuuluu -kyselystä. 69 % kokee työyhteisön yhteistyön toimivan.
	Vakinaisen henkilöstön vaihtuvuus < 7 %	✔️ 6 %	
	Sairauspoissaolopäivien lukumäärä/henkilötyövuosi < 20 kalenteripäivää	⚠️ 20,5	

Luottamuksen avulla rakennettu, sujuva yhteistyö kuntien, yhteisöjen ja valtionhallinnon kanssa asukkaiden parhaaksi

TAVOITE	MITTARI	TOTEUMA	KOMMENTIT
Mekanismi kunta-, yritys- ja yhdistysyhteistyöhän on käynnistetty (kuntatapaamiset, koulutus, lautakunnat ym.).	Rakenteet ja mallit olemassa ja kuvattu (kyllä/ei)	✔️ Kyllä	
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, osallisuutta ja yhdyspintatyötä tukevat rakenteet ja kumppanuudet.	Neuvottelukuntien sekä keskeisten teema-kohtaisten yhdyspintaverkostojen tavoitteet asetettu ja vastuutahot nimetty	✔️ Kyllä	
	Lautakunnat ja vaikuttamistoimielimet tuottavat päätösasioiden valmistelua tukevia esityksiä ja lausuntoja (kyllä/ei)	✔️ Kyllä	
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä osallisuuden vahvistamista suunnitellaan, toteutetaan, johdetaan tiedolla ja seurataan hyvinvointialueen toimialoilla ja alueellisessa yhteistyössä.	Hyte-standardit luotu ja hyväksytty	✔️ Kyllä	
	Alueellisen hyvinvointikertomuksen vuosiraportointi tehty ja osallisuusohjelman toteutus käynnistetty	✔️ Kyllä	

Kestävän kehityksen edistäminen

TAVOITE	MITTARI	TOTEUMA	KOMMENTIT
Ympäristö-ohjelmaa toteutetaan suunnitelmallisesti.	Ympäristöohjelma auditoitu vuoden 2024 aikana / sertifikaatti saavutettu / ympäristö-ohjelman toteuttaminen suunnitelman mukaisesti	✔ Sertifikaatti saavutettu joulukuussa 2024	Auditointi tehtiin marraskuussa 2024. Ympäristö-ohjelman toteuttamista seurataan kahdesti vuodessa, ja se etenee voimavarojen mukaan toimialueilla ja yksiköissä.
Kestävän kehityksen Raportointi on käytössä.	Neuvottelukuntien sekä keskeisten teema-kohtaisten yhdyspintaverkostojen tavoitteet asetettu ja vastuutahot nimetty	✔ Raportointi Power BI -pohjaan rakennettu; työ jatkuu	Ensimmäinen versio raportoinnista on olemassa, ja toinen kehittämisvaihe aloitetaan pian.
Kestävän kehityksen osaamista kasvatetaan hyvinvointialueella.	Nimetty kestävän ja ympäristöystävällisen palvelutuotannon tukihenkilöt tulosityksiköihin; tukihenkilöt toimivat verkostona	✔ Ympäristökumppanien koulutus kaksi kertaa vuodessa ja verkosto tapaa joka toinen kuukausi: PÄTEVÄN koulutuskokonaisuus käytössä koko henkilökunnalle	Ympäristökumppaneita on tulosityksiköissä nyt 30 henkilöä, ja he tapaavat verkostotapaamisissa. Koko henkilöstölle on tarjolla koulutus PÄTEVÄSSÄ.

3.1.1 Aluehallituksen toimiala

Vastuhenkilö hyvinvointialuejohtaja

Petri Virolainen

Aluehallituksen toimiala muodostuu kolmesta tulosalueesta: hyvinvointialueen hallinto, talous ja järjestämisen tuki.

Hyvinvointialueen hallintopalvelut vastaavat hallinnollisten kokonaisuuksien koordinaatiosta: toimielinten päätöksenteon tukemisesta sekä päätöksentekoa tukevista hallinnollisesta ja oikeudellisesta avusta. Sidosryhmäyhteistyö ja strategisten kumppanuuksien kehittäminen, yhteispintaneuvottelukunnan työn organisoiminen sekä kansallinen edunvalvonta kuuluvat keskeisenä osana hallinnon tehtäviin. Hallintopalvelujen tehtävänä on myös osaltaan tukea ministeriöiden ohjeistuksen ja alueellisen päätöksenteon yhteensovittamista. Hyvinvointialueen hallintopalvelut on vuoden 2024 aikana toteuttanut sille asetettuja tehtäviä ilman merkittäviä häiriöitä ja toiminta on vastannut asetettuja tavoitteita. Hyvinvointialueen toimielimet ovat kokoontuneet toimielimen päättämän vuosisuunnitelman mukaisesti jo hyvin vakiintuneeseen tapaan. Hyvinvointialueen hallintopalvelut on onnistunut tukemaan demokraattisen päätöksenteon rakenteita ja toimielinten päätöksentekokykyä tukemalla päätösvalmistelun prosessien suunnitelmallisuutta ja valvomalla päätösprosessien laatua. Hyvinvointialueen toinen kokonainen toimintavuosi on edelleen vahvistanut hyvinvointialueen toiminnan vakiintumista, samalla tunnistamalla olemassa olevia kehittämistarpeita.

Järjestämisen tuessa kehitettiin ja tuettiin toimialojen järjestämistä tukevia palveluja. Omavalvontaohjelma ja omavalvontasuunnitelmapohja päivitettiin, ja omavalvonnan osavuosikatsauksia kehitettiin sisällöllisesti. Osana omavalvonnan seurantaan raportoitiin hyvinvointialueen palvelustrategian toteutumisesta sekä tuettiin toimialoja palvelustrategian toimeenpanossa ja raportoinnissa. Omavalvontatiimissä kehitettiin yhteistyössä toimialojen kanssa oman palvelutuotannon ja ostopalvelujen valvontaa. Omavalvonnan seurannan hanke eteni kilpailutukseen. Hankittavalla järjestelmällä mahdollistetaan omavalvontatiedon käsittely ja raportoin-

ti yhdessä järjestelmässä. Hyvinvointialueen asiakas- ja potilasturvallisuustilanteen itsearviointi toteutettiin sekä tunnistettiin keskeiset kehittämiskohteet. Omavalvontatiimi tarjosi koko hyvinvointialueen henkilöstölle kattavasti koulutusta omavalvonnasta, asiakas- ja potilasturvallisuudesta sekä asiakkaan ja potilaan oikeuksista. Sosiaali- ja potilasasiavastaatoimintaa vahvistettiin yhdellä sosiaali- ja potilasasiavastaavalla ja valmisteltiin sosiaali- ja potilasasiavastaavien asiakastietojärjestelmän käyttöönotto.

Monituottajuusohjelma arvioitiin ja uudistettiin. Sen toimeenpanossa kehitettiin tuotantotapojen analysointimallia, hankintojen kestävyyttä tukevia hankintakäytäntöjä, hankintaosaamista sekä hankintojen kategoria- ja tietojohdamista. Hyvinvointialueen tarvikevalikoimaa ja toimitusketjuja kehitettiin, ja näin pystyttiin pienentämään hyvinvointialueen tarvikevaraston kokoa ja arvoa sekä hillitsemään logistiikkakustannuksia. Sopimushallintaa ja sopimusohjauksen toimintatapoja ja osaamista kehitettiin, ja vuokrasopimusten hallinnan ja ohjauksen käytännöt määriteltiin ja ohjeistettiin. Taloustulosalue jatkoi toimintansa kehittämistä.

Taloustulosalueen toiminnallinen päätavoite on varmistaa hyvinvointialueen toiminnan häiriötön toiminta talouden osalta. Talouden vastuulla olevat taloushallinnon perusprosessit toteutuivat pääosin suunnitellusti. Yhteistyötä palvelutuottajana toimivan Provincia Oy:n kanssa kehitettiin aiempien vuosien kokemusten perusteella. Talouden pääjärjestelmä Raindance-järjestelmä oli toista tilikautta käytössä, ja kirjanpidon prosessit ja raportointi sen avulla onnistuivat hyvin. Toiminnan ja talouden seurantatietoja saatiin hyvin johtamisen tueksi. Sisäiseen käyttöön kehitettiin uusia Power-BI-raportteja, ja kaikilla avoimen Päijät-Hämeen Tietokanavan tietosisältöä laajennettiin. Myyntilaskujen sähköistymisaste saatiin loppuvuodesta nostettua lähelle 40 prosenttia. Kassanhallinta oli vahvaa. Se yhdistettynä toimiviin korkeusohjauksiin piti rahoituskulut hallinnassa hyvin. Hankkeiden talousseuranta systematisoitiin yhteistyössä hanketoimiston kanssa, ja investointien seurantaprosessia kehitettiin. Vakuutusten hallintaa kehitettiin luomalla vakuutuksia koskevaa ohjeistusta. Omistajaohjaus ohjasi omistettuja yhtiöitä hyvinvointialueen edun mukaisesti.

Käyttötalousosa (Ulkoiset 1 000 €)

Käyttötalousosa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Toteuma %
Toimintatuotot	280	-314	-34	-19	14	58,2 %
Toimintakulut	-16 930	797	-16 133	-15 451	682	95,8 %
Toimintakate	-16 650	484	-16 166	-15 470	696	95,7 %
Valtion rahoitus	893 226	-74	893 152	893 152	-	100,0 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 830	4 791	1 961	2 921	960	149,0 %
Vuosikate	873 746	5 201	878 947	880 603	1 656	100,2 %
TILIKAUDEN TULOS	873 746	5 201	878 947	880 603	1 656	100,2 %

HTV ja työpanos

TP 2024

Toteutunut htv *	89,3
Työpanos netto (ilman lisä- ja ylitöitä)	74,1

Lisä- ja ylityöt

TP 2024 (HTV)

0,1

* toteutunut htv = teoreettinen htv - palkattomat poissaolot

3.1.2 Terveys- ja sairaanhoitopalvelut

Vastuhenkilö toimialajohtaja Tuomo Nieminen

Toimintatuotot toteutuivat arvioitua korkeampina ja ylittivät muutostalousarvion tason 0,8 miljoonalla eurolla. Ylityksestä merkittävä osuus tuli myynneistä muille hyvinvointialueille. Muille hyvinvointialueille myytiin edellisvuosien tapaan eniten kardiologian, silmätautien ja akuuttilääketieteen erikoisalojen palveluja. Suurin kasvu tässä myynnissä tapahtui naistentautien ja synnytysten erikoisalalla, sillä Päijät-Hämeen ulkopuolelta tulevien synnyttäjien määrä kaksinkertaistui edellisvuodesta. Maksutuotot toteutuivat muutostalousarvion mukaisina.

Henkilöstökustannukset jäivät 2,7 miljoonaa euroa muutostalousarvion tasoa pienemmiksi. Vakituisten henkilöstön palkkakustannukset toteutuivat arvioitua pienempinä ja määräaikaisen henkilöstön palkat arvioitua suurempina. Erilliskorvaukset toteutuivat muutostalousarvion mukaisina mutta pienivät edellisvuodesta. Erilliskorvausten määrää alensi muun muassa lisätöiden määrän olennainen vähentäminen osana sopeutus-toimenpiteitä. Lisätöiden tekemisen sijasta on keskitytty nostamaan toiminnan tuottavuutta.

Palvelujen ostot nousivat edelliseen vuoteen nähden vain hieman ja alittivat muutostalousarvion 4,1 miljoonalla eurolla. Selvästi isoin osa asiakaspalveluiden ostosta tehdään HUS-yhtymältä. Se osuus tasaantui kalliin alkuvuoden jälkeen ja alitti muutostalousarvion lopulta 2,2 miljoonalla eurolla. Työvoiman vuokrauksen käyttöä saatiin vähennettyä erityisesti erikoissairaanhoidon vuodeosastoilla. Loppuvuodesta toimialalla ei ollut enää lainkaan hoitajia vuokratyövoimana. Potilasvakuutuksen kustannukset jäivät arvioitua pienemmiksi.

Toimintojen vaikuttavuuden nostamisen ansioita myös laboratoriopalvelujen kustannukset pienivät edellisvuodesta ja alittivat muutostalousarvion tason.

Aineiden ja tarvikkeiden toteuma alittui 1,3 miljoonalla eurolla. Lääkekustannusten tavanomainen nousu kyettiin kääntämään osana sopeutustoimenpiteitä etenkin loppuvuonna. Lääkekustannukset alenivat merkittävästi edellisvuodesta ja toteutuivat lähes 1,0 miljoonaa euroa muutostalousarviota pienempinä.

Toimintakulut alittivat muutostalousarvion 8,4 miljoonalla eurolla. Toimialan sopeutustoimenpiteet toteutuivat kokonaisuutena arvioituna paremmin ja toimenpiteillä saavutettiin 7,8 miljoonan euron säästöt.

Kaikilla toimialan tulosalueilla vietiin henkilöstöohjelmaa eteenpäin aktiivisesti. Henkilöstön terveysperusteiset poissaolot olivat 17,2 kalenteripäivää / henkilötyövuosi. Tämä oli 3,2 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2023. Hoitajilla terveysperusteisia poissaoloja oli 20,3 kalenteripäivää / henkilötyövuosi eli 3,4 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Vastaavasti lääkäreillä terveysperusteisia poissaoloja oli 6,5 kalenteripäivää / henkilötyövuosi eli 10,3 prosenttia edellisvuotta vähemmän.

Operatiivisella tulosalueella oli polikliinisiä kontakteja 6 prosenttia enemmän kuin talousarviossa (4 prosenttia enemmän kuin vuonna 2023). Leikkauksia tehtiin 11 918 eli noin 400 vähemmän kuin vuonna 2023. Leikkauksmäärät alkoivat loppuvuonna nousta. Lisäksi polikliinista kirurgiaa oli 1375 kpl, nousua 228 kpl vuoteen 2023 nähden. Etenkin tekonivelkirurgiassa on lisätty lyhytjälkihoitoista kirurgiaa, jolloin potilas kotiutuu heräämös-tä viimeistään leikkausta seuraavana päivänä menemättä vuodeosastolle. Tämä on merkittävä toimintatavan muutos, jossa hoitoketjun toimivuus on erityisen tärkeää. Samalla se on osa vuosia jatkunutta muutosta, jossa vuodeosastohoitojen määrä vähenee, vaikka jokin siihen aiemmin kytkeytynyt toiminta kasvaisi. Heräämötöimintää ja potilaslogistiikkaa leikkausyksikön ja vuodeosastojen välillä on kehitetty. Leikkaustoiminnan tuottavuutta on näin saatu olennaisesti parannettua. Synnytysten määrä nousi 5 prosenttia. DRG-jaksoja kertyi 4 prosenttia alle talousarvion, mikä on 3 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2023. Kuvantamistutkimuksia tilattiin kappalemääräisesti 2 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2023. Magneettikuvantaminen väheni 1 prosenttia.

Medisiinisellä tulosalueella polikliinisiä kontakteja oli 4 prosenttia talousarviota enemmän ja nousua oli 1 prosenttia vuoteen 2023 nähden. Ostopalvelulääkäreiden käyttöä vähennettiin. Polikliinikoiden volyyminoususta huolimatta kuvantamisen käyttö oli vuoden 2023 tasolla, eli kuvantamisen käyttöä on saatu vähennettyä tavoitteiden mukaisesti. DRG-jaksokertymä toteutui 12 prosenttia alle talousarvion tason. Tämä ei vai-

kuttanut hoitotakuun toteutumiseen, sillä osastohoitoa vaativat potilaat saatiin sijoitettua vuodepaikoille tai kotisairaalaan. Osastojen kuormitusasteet olivat ajoittain varsin korkeat, ja ruuhkahuippujen aikaan siirtyminen yhteispäivystyksestä vuodeosastolle kesti tavoiteltua pidempään. Kotisairaalaan on pyritty käyttämään mahdollisimman paljon. Lääkekustannuksia kertyi oletettua vähemmän. Keskeisin muutos oli siirtyä tulehduksellisten sairauksien biologisissa lääkityksissä mahdollisuuksien mukaan suonensisäisistä valmisteista itse pistettäviin valmisteisiin.

Erikoissairaanhoidon tulleiden läheteiden määrä laski 5 prosenttia edelliseen vuoteen nähden, mikä kuvastaa onnistuneita hoitopolkuja. Läheteiden käsittely toteutui hyvin hoitotakuussa. Polikliiniset ensikäynnit toteutuivat useimmilla poliklinikoilla hyvin hoitotakuussa, mutta etenkin kirurgialla ja sisätaudeilla osa potilasta joutui odottamaan liian pitkään. Erikoissairaanhoidon hoitoa liian pitkään odottaneiden määrä oli kesän jälkeen erityisen korkea, mutta loppuvuoden aikana jono alkoi lyhentyä ripeästi leikkaustoiminnan tuottavuuden noustessa.

Akuutti24-tulosalueella yhteispäivystyksen käyntimäärät olivat 2 prosenttia alle talousarvion. Vuodesta 2019 alkaen fyysiset käynnit yhteispäivystyksessä ovat vähentyneet noin 40 prosenttia aktiivisen kehittämistyön tuloksena. Kuvantamisen ja laboratoriotutkimusten käyttö on vähentynyt jopa potilasmäärää enemmän, sillä yhä enemmän arvioidaan valintojen vaikuttavuutta. Potilaita ohjataan ja hoidetaan enenevästi puhelimitse ja kotikäynnein, jolloin heiltä voidaan ottaa muun muassa laboratoriotutkimuksia. Etenkin äkillisesti sairastuneen ikääntyneen kohdalla kotikäynti on erinomainen menettely verrattuna aiempaan malliin, jossa potilas kuljetettiin yhteispäivystykseen. Kotisairaalan toiminta on vakiintunutta. Ensihoidon tehtävät ovat vähentyneet. Ambulanssilla tuotiin potilaita yhteispäivystykseen 14 prosenttia vähemmän kuin talousarvioon asetettu tavoite-taso. Obduktiossa vainajien säilytysajat ovat pidentyneet viime vuosina.

Diagnostiset palvelut tuotti yhteensä noin 137 000 tutkimusta. Tulosalue on ollut keskeinen toimija ja kannustaja vähennettäessä sellaisia tutkimuksia, joilla ei ole

juuri vaikuttavuutta eli joiden tekeminen ei oletettavasti vaikuta potilaan diagnostiikkaan ja hoitoon. Toimien seurauksena tutkimusten kokonaismäärä väheni edellisvuodesta noin 5 prosenttia. Viipalekuvausten pitkään jatkunut nousutrendi on kääntymässä laskuun. Magneettikuvausten määrä nousi vielä 3 prosenttia. Tietokonekuvausten määrä laski 5 prosenttia ja ultraäänitutkimusten määrä 4 prosenttia. Isotooppitutkimusten määrä laski 22 prosenttia. Erikoislääkärivajeen vuoksi on etenkin kuvantamisessa jouduttu käyttämään ostopalveluja, mutta niiden käyttöä on kohdennettu aiempaa taloudellisemmin. Lausuntojen tekeminen soveltuu hyvin myös etätyöhön.

Lääkehuollon tulosalueella lääketoimitusten määrässä ei ollut merkittävää muutosta edelliseen vuoteen nähden. Lääkevalmistuseriä tuotettiin kuitenkin merkittävästi enemmän kuin vuonna 2023 (+17 prosenttia). Solunsalpaajien toimitusrivejä kertyi puolestaan 9 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Osastofarmasian toiminta kasvoi. Laajentuneen älylääkekaappitoiminnan myötä lääkehuollolla oli suurempi rooli osastojen lääkevarastojen ylläpidossa.

Merkittävä osa perusterveydenhuollon vastaanotto- palveluista tuotettiin pitkäkestoisin sopimuksiin perustuvien kumppanuusjärjestelyiden kautta. Harjun terveys tuotti avosairaanhoidon, suun terveydenhuollon ja perustason mielenterveyspalvelut Lahden, Hartolan, Iitin ja Kärkölan asukkaille. Terveystalo puolestaan vastasi Sysmän kunnan peruspalvelujen kokonaisulkoistuksesta. Muiden kuntien osalta avosairaanhoidon ja suun terveydenhuolto olivat hyvinvointialueen omana tuotantona. Terveystalon aiemmin tuottamat Orimattilan alueen avosairaanhoidon vastaanottopalvelut kotiutettiin hyvinvointialueen omaksi tuotannoksi kesäkuusta alkaen. Toiminta on käynnistynyt erinomaisesti.

Avosairaanhoidossa jatkui moniammatillisen tiimimallin kehittäminen. Hoidon jatkuvuuden ja omalääkärimallin kehittäminen käynnistyi hankerahoituksella. Käyntimäärät ylittivät asetetun talousarvion 7 prosenttia. Digiklinikan palveluvalikko laajentui, ja palvelun käyttö oli 17 prosenttia avosairaanhoidon fyysisiin kontakteihin nähden. Omassa palvelutuotannossa käynnistyi digitaalinen hoidon tarpeen arvioinnin toiminta-

malli. Hoitotakuu kiristyi syyskuussa 2023 siten, että hoitoon on päästävää 14 vuorokauden sisällä. Hoitotakuun mittaustapa myös muuttui aiempaa vaativammaksi. Uusi hoitotakuu toteutui 84 prosenttia.

Suun terveydenhuollossa palvelujen tuotantotapa oli sama kuin avosairaanhoidossa sen jälkeen, kun Orimattilan avosairaanhoido tuli osaksi hyvinvointialueen tuotantoa. Alueen väestöstä 37 prosenttia käytti vuoden 2024 aikana suun terveydenhuollon peruspalveluja. Vastaanottokäynntejä oli 197 542 eli 4 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna.

Toimintavuosi oli suun terveydenhuollossa aktiivisen kehittämisen aikaa. Potilaiden palvelu- ja hoitoketjuja sujuvoitettiin kaikissa yksiköissä vakiinnuttamalla käyttöön jatkuvan kehittämisen toimintamalli. Jatkuvalla kehittämällä pyritään vastaamaan kysynnän ja tarjonnan epätasapainon haasteeseen. Palvelutuotantoa uudistettiin kaikissa yksiköissä huomioimaan paremmin erilaisten asiakasryhmien tarpeet. Hollolan joustava klinikka on jo vakiinnuttanut asemansa ja palveli lähes 2 000 potilasta.

Klinikalla käyneistä potilaista 70 prosenttia sai tarvitsemansa avun yhdellä käynnillä. Orimattilan monihuone-toiminnassa saavutettiin merkittävä tuottavuuden kasvu uudelleenjärjestelyllä.

Entistä kestävämpien kliinisten hoitoratkaisujen pilotti käynnistyi Heinolassa. Tavoitteena on löytää kustannustehokas tapa korjata pitkälle vaurioituneita hampaita. Liikuteltavat suun terveydenhuollon yksiköt palvelivat edelleen lähinnä alakoululaisten terveystarkastuksissa, mutta niitä hyödynnettiin myös yläkouluissa ja erityisryhmien asumispalveluyksiköissä. Hollolassa on pilotoitu virtuaaliammashoitajan vastaanottoa. Tätä kautta hammashoitajalle on ohjautunut 296 potilasta. Kaiken kaikkiaan 2 373 potilasta Orimattilassa ja Hollolassa on saanut terveystarkastusta virtuaaliammashoitajalta.

Hoitoon pääsy kiireettömälle ensikäynnille jatkoi parantumistaan. Ensikäynneistä 76 prosenttia toteutui kahden viikon ja 95 prosenttia kolmen kuukauden sisällä yhteydenotosta.

Käyttötalousosa (Ulkoiset 1 000 €)

Käyttötalousosa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Toteuma %
Toimintatuotot	45 123	2 686	47 809	48 590	781	101,6 %
Toimintakulut	-357 766	-12 452	-370 218	-361 787	8 431	97,7 %
Toimintakate	-312 643	-9 766	-322 409	-313 197	9 212	97,1 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	-24	-24	
Vuosikate	-312 643	-9 766	-322 409	-313 221	9 188	97,2 %
Poistot ja arvonalentumiset	-5 689	0	-5 689	-5 629	60	98,9 %
TILIKAUDEN TULOS	-318 332	-9 766	-328 098	-318 850	9 248	97,2 %

HTV ja työpanos	TP 2024
Toteutunut htv *	2 194,4
Työpanos netto (ilman lisä- ja ylityötä)	1 793,3

Lisä- ja ylityöt	TP 2024 (HTV)
	60,1

* toteutunut htv = teoreettinen htv - palkattomat poissaolot

Terveys- ja sairaanhoitopalveluiden toiminta	TA2024	Toteuma 2024	Toteuma %
Tuotannon volyymit			
Avosairaanhoito			
Käynnit	360 800	384 308	107 %
Etäasiointi	277 900	295 506	106 %
Konsultaatiot	129 500	133 898	103 %
Suun terveydenhuolto			
Suuhygienisti- ja hammashoitajakontaktit	69 200	68 754	99 %
Hammaslääkärikontaktit	127 700	137 252	107 %
Erikoissairaanhoito			
Hoitojaksot	31 900	29 796	93 %
Kontaktit, somatiikka	315 700	331 352	105 %
Akuutti 24			
Päivystyskäynnit	65 100	62 149	95 %
Päivystysapu 116117 -puhelut	77 000	73 329	87 %
Kotisairaalan kontaktit	22 500	20 993	93 %

Terveys- ja sairaanhoitopalveluiden toiminta – TA2024	Tavoite	Toteuma
Muut tunnusluvut		
Paljon palveluita käyttävien määrän vähentäminen		
Avosairaanhoito, yli 10 käyntiä / vuosi	-10 %	-5 %
ESH-vuodeosastohoito, yli 3 ennakoimatonta hoitojaksoa / vuosi	-10 %	-23 %
Akuutti24, päivystys, yli 6 käyntiä / vuosi	-10 %	-12 %
ESH-poliklinikat, yli 10 käyntiä (ei sarjahoito) / vuosi	-10 %	-6 %
Vuodeosastojen keskimääräinen nettokuormitus	82,5-87,5 %	87,1 %
Keskimääräinen hoitoaika hoitojaksolla	< 3,0	3,4
Akuutti24, päivystys, potilaiden läpimenoaika alle 4 tunnissa	60 %	55 %
Ensihoito, päivystykseen kuljetettavien potilaiden määrä / v (kansalaistehtävät)	< 15 000	12 864
DRG-pistetuottavuus (vertailu edellisvuoteen)	2 % kasvu	*

* Teknisten ongelmien vuoksi DRG-pistetuottavuutta ei voida raportoida

3.1.3 Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus

Vastuhenkilö toimialajohtaja

Anu Olkkonen-Nikula

Ikääntyneiden palvelujen ja kuntoutuksen toimialan toimintatuotot jäivät 1,5 miljoonaa euroa alle muutostalousarvion. Toimintatuottoja toimialalle lisättiin muutostalousarviossa vajaa 1,9 miljoonaa euroa. Maksutuotot jäivät alle muutostalousarviossa lisättyjen tuottojen 1,0 miljoonaa euroa. Merkittävin tekijä oli kotihoidon asiakasmäärän vähentyminen. Laitoshoidossa tulojen kertymää rajoitti loppuvuonna asiakkaiden maksukaton kertyminen täyteen. Myyntituottojen osalta jäätin vajaa 0,6 miljoonaa euroa alle muutostalousarvion. Myyntituotto-odotuksia nosti näkymä Valtionkonttori-korvaustulojen runsaasta kertymästä virheellisen kirjapitodatan vuoksi. Oikaisujen jälkeen tuotot alittivat budjetin reilulla miljoonalla. Toimialalle lisättiin muutostalousarviossa toimintakuluja 12,6 miljoonaa euroa.

Henkilöstökulut alittivat muutostalousarvion 1,1 miljoonalla eurolla. Henkilöstökulujen arviointia vaikeuttivat koko vuoden kestäneet paikalliset ja keskitetyt palkankorotusneuvottelut. Erilliskorvauksiin lisättiin muutostalousarviossa 1,8 miljoonaa euroa. Henkilöstön saatavuus parani merkittävästi vuonna 2024 ja toimialalla saatiin vähennettyä merkittävästi henkilöstön ostopalveluja. Hälytysrahat ja muut erilliskorvaukset vähenivät 0,92 miljoonaa euroa vuodesta 2023 vuoteen 2024. Edelleen kuitenkin oman henkilöstön joustot ovat olleet merkittävässä roolissa. Maksettuja lisä- ja ylityökorvauksia kertyi toimialalla 1,3 miljoonaa euroa vuoden aikana. Palvelujen ostojen toteuma jäi hieman yli 0,4 miljoonaa euroa alle muutostalousarvion. Avustukset jäivät 0,7 miljoonaa euroa alle muutostalousarvion sekä aineet, tarvikkeet ja tavarat jäivät 0,2 miljoonaa euroa alle muutostalousarvion. Muut toimintakulut jäivät 0,8 miljoonaa euroa alle muutostalousarvion suurelta osin sen vuoksi, että myyntisaamisten luottotappiot toteutuivat budjetoitua pienempinä.

Vuonna 2024 lisättiin työvoimanvuokrauksen alkuperäiseen budjettiin lisärahoitusta reilu 0,6 miljoonaa

euroa geriatrisen osaamiskeskuksen lääkäripalvelujen vuokrauksen takia. Tulosalue järjestää lääkäripalvelut omaan palvelutuotantoon toimialalla ja ostopalveluihin. Lopulta budjetti alittui vajaalla 0,5 miljoonalla eurolla. Tilinpäätökseen 2023 verrattuna vuonna 2024 onnistuttiin vähentämään työvoimanvuokrausta noin 3,5 miljoonaa euroa, kun kahdella tulosalueella vähentyi hoitajien työvoimavuokraus merkittävästi. Toimialalle asetetuissa erillisissä säästötoimissa onnistuttiin hyvin. Säästötoimet kohdistuivat muun muassa ostopalvelujen vähentämiseen, työn tekemisen mallien muutoksiin ja järjestämissuunnitelman mukaisten toimenpiteiden tekemiseen.

Henkilöstön terveysperusteiset poissaolot olivat 26,1 kalenteripäivää / henkilötyövuosi ja laskivat 0,2 kalenteripäivää / henkilötyövuosi verrattuna vuoteen 2023. Terveysperusteisten poissaolojen määrä oli suurinta kotiin vietävissä palveluissa, 34,1 poissaolopäivää / henkilötyövuosi. Tulosalueilla terveysperusteisten sairauspoissaolojen määrä / henkilötyövuosi vaihteluväli oli 16,4–34,1. Merkittävimmät poissaolot kohdistuvat ikäryhmiin 20–24-vuotiaat (33,3 poissaolopäivää / htv) ja 60–64-vuotiaat (32,8 poissaolopäivää / htv) työntekijät. Henkilötyövuosia toimialalla kertyi vuonna 2024 yhteensä 2426,4. Kasvua vuoteen 2023 verrattuna oli 28,1 henkilötyövuotta. Tämä selittyy muun muassa sillä, että oman henkilöstön rekrytoinneissa onnistuttiin ja henkilöstön ostopalveluja saatiin vähennettyä. Lähtövaihtuvuus toimialalla oli 7,37 prosenttia. Vanhuuseläkkeelle siirtyi 49 henkilöä, työkyvyttömyyseläkkeelle 10 henkilöä ja 138 henkilöä irtisanoutui. Irtisanoutumisia oli 18 vähemmän kuin vuonna 2023. Vanhuuseläkkeelle jäi taas 18 henkilöä enemmän kuin vuonna 2023. Henkilöstöohjelman toteuttaminen toimialalla ja tulosalueilla edistyi hyvin. Toimiala sai myös verrattain hyvää palautetta Mitä kuuluu -kyselyssä.

Toimialalla oli koko vuoden aikana 2024 yhteensä 181 oppisopimusopiskelijaa, jotka suorittivat joko hoiva-avustaja- tai lähihoitajatutkintoja. Useat oppisopimusopiskelijat saivat opintonsa suoritettua ja valmistuivat vuoden 2024 aikana.

Vuoteen 2024 siirryttäessä ennakoitiin, että hyvinvointialueen ja toimialan yksi merkittävin haaste on väestön ikääntymisestä johtuva nopea palvelutarpeen

kasvu. Palvelutarpeen kasvu ei vuonna 2024 ollut kuitenkaan odotetun kaltainen. Tätä selittää muun muassa pandemia-aikainen väestömuutos ja vähenemä yli 75-vuotiaiden joukossa. Myöskään henkilöstön saavuus ei aiheuttanut odotetun kaltaisia haasteita.

Tilastokeskus julkaisi uuden väestöennusteen 24.10.2024. Väestöennuste muuttui merkittävästi. Uuden väestöennusteen mukaisesti Päijät-Hämeessä yli 75-vuotiaiden määrä väheni vuonna 2024 noin 730 henkilöllä ja vähenemä jatkuu ennustevuosille. Väestöennusteen muutoksen selittäviä tekijöitä olivat muun muassa kuolleisuuden kasvu, joka nousi vuonna 2022 eniten 60 vuoteen, selittävänä tekijänä Covid-19-pandemia. Muualla maassa kuolleisuus lähti laskuun vuonna 2023, mutta Päijät-Hämeessä kuolleisuus pysyi vuoden 2022 tasolla.

Vuonna 2024 toimialan merkittävimmät strategiset painopisteet ovat palvelurakenteen edelleen kehittäminen jatkamalla palvelujen painopisteen siirtoa kevyempiin palveluihin ja kohdentamalla palvelua segmentoinnin perusteella palvelutarvetta vastaavaksi. Toimialalla jatkettiin systemaattista toiminnan kehittämistä sekä strategian ja palvelustrategian jalkauttamista ikääntyneiden palvelujen järjestämissuunnitelman kärkien mukaisesti. Järjestämissuunnitelman kärjet ovat 1. vetovoimainen työpaikka, ammattitaitoinen ja riittävä henkilöstö, 2. ennaltaehkäisevien toimien ja omaehtoisten ratkaisujen vahvistaminen, 3. laaja-alainen asiakasohjaus ja kotona asumisen tuen vahvistaminen, 4. uudet asumisen ratkaisut tiiviissä kuntayhteistyössä ja tuotantorakenteen uudistaminen ja 5. saumaton ja vahva Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus-toimialan yhteistyö muiden toimialojen kanssa.

Toimialan palvelujen näkyvyyttä parannettiin erilaisen viestinnän, kuten esimerkiksi työnantajälähettiläiden, haastattelujen, lehtiartikkelien ja tapahtumien muodossa. Suurin toimintaan ja henkilöstöön liittyvä kehittäminen on tapahtunut toimintalähtöisen työnsuunnittelun käyttöönottamisen projektissa. Vuoden 2024 aikana organisaatiossa kartoitettiin eri ikääntyneille suunnattuja verkostoja, toimintoja ja hankkeita, joiden tarkoituksena on edistää ikääntyneiden ennaltaehkäisevien toimien ja omaehtoisten ratkaisujen vahvistamista. Etsivän vanhustyön pilotti eteni. Kehitettiin kotona tapahtuvia arviointi- ja kuntoutusjaksoja, ja toimintamalli otettiin pysy-

västi käyttöön. Sosiaalista kuntoutusta kokeiltiin hankkeena, ja sen jälkeen sosiaalisen kuntoutuksen toiminta integroitiin normaaliksi toiminnaksi gerontologisessa sosiaalityössä. Asiakasohjauksen tunnettavuutta lisättiin esittelemällä toimintaa laajasti yhteistyökumppaneille ja osallistumalla erilaisiin tapahtumiin. Kotihoitoasiakkaiden segmentointi palvelutarpeiden (RAI) perusteella jatkui, ja palvelutarvetta ratkaistiin tehostetun tilapäisen kotihoidon turvin. Vuoden aikana valmisteltiin vuonna 2025 käynnistyvää kotiarviointia etälaitteilla. Asumisen kehittämisen osalta tehtiin laaja-alaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Kuntayhteistyötä kehitettiin. Eri palveluntuottajien kanssa tehtiin yhteistyötä ja vuoden 2024 aikana kehitettiin yhteisöllisen asumisen kumppanuusmalli, joka sai valtakunnallista kiitosta. Kumppanuusmallin mukaisesti oman toiminnan yhteisöllinen asuminen saatiin käyntiin. Osastotoimintoja kehitettiin aktiivisesti, ja yhteistyötä muiden toimialojen kanssa kehitettiin systemaattisesti.

Vuonna 2024 toimialalla saavutettiin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta sitovat tavoitteet. Kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus oli vuoden lopussa 94,5 prosenttia tavoitteen ollessa 94 prosenttia. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen kattavuus yli 75-vuotiaista oli 5,5 prosenttia tavoitteen ollessa enintään 6 prosenttia. Säännöllisen kotihoidon kattavuus vastaavasti oli 8,6 prosenttia, tavoitteen ollessa enintään 10 prosenttia.

Palvelurakenteen kehittäminen ja rakennemuutos vaativat pitkäjänteistä työtä ja yhteisöllisen asumisen kehittymistä. Palvelutarpeen arviointi toteutui lain mukaisesti ja erittäin hyvin, eli 4,6 arkipäivän aikana. Lakiin kirjattu enimmäisaika on 7 arkipäivää. Ympäri vuorokautiseen palveluasumiseen odotusaika vireillepanosta palvelun pääsyyn oli 24 vuorokautta, eli erinomainen. Lakiin kirjattu enimmäisaika on alle 90 vuorokautta. Terveystieteiden lakisääteiset hoitopääsyajat toteutuivat pääosin, mutta kuntoutuksen palveluissa lasten toimintaterapiassa, lasten puheterapiassa ja lasten neuropsykologisessa kuntoutuksessa osa asiakkaista joutuu odottamaan yli hoitotakuun. Myös geriatrian poliklinikalla osalla asiakkaista hoitotakuu ylittyi.

Palvelutarpeen kasvu ei toteutunut ennusteen mukaisena. Kotiin vietävissä palveluissa asiakkaita oli joului-

kuun lopussa 77 asiakasta vähemmän verrattuna tammi-kuuhun 2024. Säännöllisen kotihoidon piirissä vuoden lopussa oli 3 162 asiakasta. Yhteisöllisen asumisen asiakasmäärä kasvoi vuoden aikana 80 asiakkaalla, ja vuoden lopussa palvelun piirissä oli 167 asiakasta. Yhteisöllisen asumisen kehittyminen oli suotuisaa, ja hyvinvointialue lisäsi oman palvelutuotannon volyyymiä kumppanuussopimusten kautta. Myös uusia palveluntuottajia saatiin yhteisölliseen asumiseen. Ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaiden määrä kasvoi 48 asiakkaalla ja asiakkaita oli vuoden lopussa palvelun piirissä 1 920.

Suomen kestävän kasvun ohjelman (RRP-hanke) varhaisen tuen osaprojektissa kehitettiin omaishoidon varhaisia palveluja sekä ikäihmisten etsivää työtä. Vaikuttavuuspilotissa jatkui kustannustyökalun kehittäminen ja käyttö. Vaikuttavuuspilotissa työstetty kustannustyökalu herätti kiinnostusta ympäri Suomea muun muassa erilaisissa vaikuttavuusseminaareissa. Työkalun kehittäminen ja laajentaminen omaishoidontukeen jatkuu vuonna 2025.

Asiakasohjauksen tulosalueella huoli-ilmoitukset ikääntyneistä lisääntyivät merkittävästi. Ilmoituksia tuli vuonna 2024 yhteensä 4 259, kun vastaavasti niitä tuli vuonna 2023 yhteensä 3 259. Ikääntyneiden asiakasohjauksen palveluneuvonta kilpailutettiin, ja kilpailutuksen voitti Luona Oy. Uusi sopimuskausi käynnistyi 1.1.2025.

Ikääntyneiden asiakasohjaukseen tuli sosiaalihuollon muistutuksia 29 ja sosiaalihuollon kanteluita kolme kappaletta. Oikaisuvaatimuksia päätöksistä tehtiin 45.

Säännöllisen kotihoidon palveluista tuotettiin vuoden 2024 lopussa 40 prosenttia ostopalveluna. Ympärivuorokautista palveluasumista tuotettiin ostopalveluna 55 prosenttia. Ostopalvelujen valvontaa tehtiin suunnitelman mukaisesti yhteistyössä muun muassa RAI-koordinaattorin ja sairaalafarmaseutin kanssa. Valvontakäyntien, neuvonnan ja ohjauksen lisäksi palveluntuottajille järjestettiin palveluntuottajaseminaareja: kotihoidon ja asumispalvelujen palveluntuottajille kaksi ja palvelusetelituottajille yksi. Lisäksi toteutettiin kysely kotihoidon ja yhteisöllisen asumisen ostopalveluntuottajille.

Omaishoidon asiakkailta kysyttiin palautetta palvelusta. Omaishoidon palvelukokemus koettiin hyväksi ja turvalliseksi: (asteikolla 1–5) keskiarvo oli 4,5. Asiakkaat ovat kokeneet saamansa kohtelun ystävällisenä, tiedon

olleen ymmärrettävää ja päätökset on tehty yhteistyössä asiakkaan ja ammattilaisen kanssa – näissä keskiarvo oli 4,4. Sanallisen arvioinnin kiitoksina korostuivat asiakasohjaajan ammattitaito ja ystävällisyys, luonteva henkilökohtainen kasvokkain tapaaminen sekä kuulluksi tuleminen. Omaishoito on palveluna koettu pääasiassa toimivaksi kokonaisuudeksi. Apua sekä tietoa on saanut tarvittaessa nopeasti. Omaishoitajia tukevia palveluja on kehitetty osana RRP-hanketta.

Asumispalveluissa vanhuspalvelulain edellyttämä minimihenkilöstömitoitus 0,65 välittömässä työssä toteutui pääsääntöisesti hyvin. Asumispalvelujen henkilöstön sairauspoissaolot henkilötyövuotta kohti vähenivät 2,5 päivällä / henkilötyövuosi. Vuonna 2023 aloittaneet filippiiniläiset oppisopimuksella lähihoitajiksi opiskelevat valmistuivat lähihoitajiksi. Toimintamalleja yhtenäistettiin, millä varmistettiin työn sujuvuus ja palvelun laatu. Osana henkilöstöohjelman toimeenpanoa yksiköiden viikoittaiset palaverikäytännöt yhdenmukaistettiin. Tulosalue oli mukana myös urapolkukuvauksissa, joiden avulla voidaan arvioida työntekijän osaamista erilaisissa asiakastyön tehtävälalueissa.

Omavalvontasuunnitelmat osoittivat toimivuutensa henkilöstölle toiminnan laadukasta sisältöä kuvaavina käsikirjoina. Suunnitelman jalkautumista edistettiin valvontakäynneillä, jotka toteutuivat kaikissa yksiköissä vuoden 2024 aikana. Valvontakäynnit olivat henkilöstöä ja lähiesihenkilöä ohjaavia ja luonteeltaan laajoja katsauksia kunkin yksikön toimintaan, asukastyöhön, laatuun ja sen johtamiseen. RAI-arvioiden perusteella asukkaiden itsemääräämisoikeus ja osallisuuden kokeminen olivat tulosalueella hyvällä tasolla. Asukaskokoukset järjestettiin yksiköissä säännöllisesti ja niissä kuultiin asukkaita ja heidän toiveitaan. Asukkaiden arjen aktivoimiseksi siirryttiin käyttämään Hilda-palvelua.

Alkuvuodesta 2024 päätettiin, että yhteisöllisen asumisen palvelu omana toimintana tuotetaan Kotiin vietävien palvelujen tulosalueella. Tämän takia käynnistyi Mukkulan ja Lepolakodin asukasrakenteen asteittainen muutos hybridiyksiköstä kokonaan ympärivuorokautiseksi palveluasumisen yksiköksi.

Kotiin vietävissä palveluissa asiakasmäärä laski vuoden 2024 aikana mutta asiakkaiden palveluntarve kasvoi.

Hoitohenkilöstön määrä on pysynyt tulosalueella keskimäärin samana, mutta pienentyneen asiakasmäärän takia henkilöstön riittävyys on parantunut merkittävästi. Vuokratyövoiman käyttöä pystyttiin oleellisesti vähentämään. Vuoden 2024 aikana tulosalueella oli useita oppissopimusopiskelijoita lähihoitaja- tai hoiva-avustajaopinnoissa. Osa heistä valmistui vuoden 2024 aikana ja sijoittui työskentelemään tulosalueelle.

Tulosalueen omavalvonnan valvontakäynnit toteutuvat vuoden aikana suunnitellusti ja niitä toteutettiin 19. Tehtyjen valvontakäyntien pohjalta tehtiin yhteen yksiköön jälkikäteisvalvontakäyntejä. Tulosalueella panostettiin johtamisosaamisen vahvistamiseen. Osana henkilöstöohjelmaa osallisuutta parannettiin pitämällä aiempaa enemmän työpajoja, tekemällä kyselyitä ja reagoimalla tuloksiin sekä laatimalla yksikkökohtaisia tavoitteita ja niille toimenpiteitä. Vuoden loppupuolella toteutettiin kuuden kotihoitoalueen jako uudelleen neljäksi alueeksi. Samalla vähennettiin tiimien kokonaismäärää. Muutoksilla pyrittiin varmistamaan pienten kotihoitoalueiden vaikuttava toiminta jatkossa.

Kotiin vietävien palvelujen tulosalueella on laajalti käytössä tekoäly (AI) ja muita teknologioita, kuten lääkeautomaatteja (34 prosenttia asiakkaista) ja kuvapuhelinpalvelu (7 prosenttia asiakkaista).

Perusterveydenhuollon osastoilla on kehitetty kokonaisvaltaista geriatria arviointia (CGA) ottamalla asetteittain käyttöön niin sanottu geriatrinen avain, joka toimii seulana erikoissairaanhoidon käyttämän CFS-arvioinnin lisäksi. Kokonaisvaltaisessa potilaan arvioinnissa hyödynnetään käyttöön otettua tilannekuvajärjestelmää. Tammikuussa 2024 Orimattilan toinen osasto suljettiin ja potilaspaikat sijoitettiin kuntoutussairaala Jalmarin eri osastoille. Hoitohenkilöstöä ja osastonlääkäri siirtyivät muille perusterveydenhuollon osastoille tai toimialan muihin yksiköihin. Sekä hoitohenkilöstön että lääkäreiden saatavuus parani vuonna 2024. Vuokrasairaanhoitajista luovuttiin kokonaan, ja virkasuhteisten lääkäreiden ansiosta työvoiman vuokrauksen kustannukset ovat liki talousarvion mukaiset. Palliatiiviseen keskukseseen saatiin

palkattua ylilääkäri, joka lähti kehittämään palliatiivista hoitoa hyvinvointialueella. Jalmarin osasto J12 ja palliatiivinen kotisairaala saivat oikeuden lääkäreiden palliatiiviseen erityispätevyyskoulutukseen.

Geriatrian poliklinikalle toteutettiin auditointi, jonka perusteella poliklinikan toiminnan kehittäminen aloitettiin vuoden 2024 aikana. Asiantuntijasairaanhoitajat (avanne- ja haavahoito, urologinen asiantuntija) keskitettiin Geriatriseen osaamiskeskukseseen, josta käsin erityistason palvelua tuotetaan koko toimialueelle. Vuonna 2024 tulosalue laati ensimmäisen omavalvontasuunnitelman, jonka arviointiin ja seurannan toteuttamiseksi laadittiin johtamisen taulu.

Kuntoutuksen tulosalueella on kehitetty tiedolla johtamisen työkaluja muun muassa hoitoon pääsyn seurantaan sekä selvitetty ja edistetty toimintakykytiedon systemaattista keräämistä ja hyödyntämistä (toimintakykymobiili). Digitaalisten ja sähköisten palvelujen kehittäminen on jatkunut suunnitelman mukaisesti. Etävastaanotto on mahdollistettu kaikkiin kuntoutuksen vastuuyksiköihin, ja etävastaanottojen määrät ovat tasaisessa nousussa. Tilannekuvajärjestelmä otettiin käyttöön kuntoutusosastoilla.

Tulosalue on onnistunut haastavissa rekrytoinnissa muun muassa puheterapeuttien, psykologien, esihenkilöiden ja lääkäreiden osalta. Lääkäripalveluissa ja apuvälinpalveluissa ylitettiin tuotantotavoitteet selvästi ja pystyttiin vastaamaan tarpeisiin oikea-aikaisesti. Apuvälinpalvelujen tarve on kasvanut systemaattisesti. Hoitoon pääsy pysyi koko tulosalueen tuotannon osalta hyvänä ja pystyttiin vastaamaan palvelutarpeisiin, pois lukien lasten puhe- ja toimintaterapia ja neuropsykologinen kuntoutus.

Tehostetussa kotikuntoutuksessa tehtiin sisäinen arviointi vuoden aikana ja toimintaa muokattiin ja tehostettiin selvityksen perusteella. Tulosalueella laadittiin omavalvontasuunnitelma. Vuoden aikana tehtiin kuusi ohjaus- ja valvontakäyntiä yksityisille palvelusetelituottajille ja yksi valvontakäynti omaan palvelutuotantoon.

Käyttötalousosa (Ulkoiset 1 000 €)

Käyttötalousosa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Toteuma %
Toimintatuotot	53 748	1 882	55 630	54 097	-1 533	97,2 %
Toimintakulut	-256 912	-12 591	-269 503	-266 199	3 304	98,8 %
Toimintakate	-203 164	-10 709	-213 873	-212 103	1 771	99,2 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	-5	-5	
Vuosikate	-203 164	-10 709	-213 873	-212 108	1 765	99,2 %
Poistot ja arvonalentumiset	-215	0	-215	-37	178	17,1 %
TILIKAUDEN TULOS	-203 379	-10 709	-214 088	-212 145	1 944	99,1 %

HTV ja työpanos	TP 2024
Toteutunut htv *	2 426,0
Työpanos netto (ilman lisä- ja ylityötä)	1 951,7

Lisä- ja ylityöt	TP 2024 (HTV)
	18,6

* toteutunut htv = teoreettinen htv - palkattomat poissaolot

Ikääntyneiden palveluiden ja kuntoutuksen toiminta	TA2024	Toteuma 2024	Toteuma %
---	---------------	---------------------	------------------

Tuotannon volyymit

Asiakasohjauksen käynnit	14 100	18 213	129,2 %
Kotihoidon käynnit *)	2 360 000	2 347 921	99,5 %
Ympäri vuorokautisen palveluasumisen asumispäivät *)	664 000	663 900	100,0 %
Perusterveydenhuollon vuodeosastojen hoitopäivät	97 600	91 931	94,2 %
Kotihoidon lääkäripalvelujen käyntisuoritteet	25 000	22 226	88,9 %
Geriatrian poliklinikan käyntisuoritteet	13 400	11 838	88,3 %
Kuntoutuksen käyntisuoritteet	191 000	185 762	97,3 %

Muut tunnusluvut

Kotihoidon välitön asiakastyöaika, lähihoitajat	58,0 %	55,7 %
Asumispalveluyksiköiden käyttöaste, ympärivuorokautinen palveluasuminen	95,0 %	96,1 %
Akuuttiosastojen keskimääräinen hoitoaika	alle 17 vrk	16,9
Kotiutukseen päätyvien hoitajaksojen osuus	71,0 %	69,2 %
Kuntoutuksen käyntisuoritteet / nettotyöpanos	836	785

Hyvinvointialueen sitovat tavoitteet

Palvelutarpeen arviointi	alle 7 arkipvää	4,6
Palvelujen saatavuus vireillepanosta palveluun pääsyyn, ympärivuorokautinen palveluasuminen	alle 90 vrk	24
Terveydenhuollon lakisääteiset hoitopääsyajat toteutuvat	kyllä/ei	ei
Väestöennusteeseen suhteutetut 75 vuotta täyttäneiden palvelurakennemittarit:		
Kotona asuvien osuus	vähintään 94 %	94,5 %
Säännöllisen kotihoidon kattavuus	enintään 10 %	8,6 %
Ympäri vuorokautisen palveluasumisen kattavuus	enintään 6 %	5,5 %

*) sisältää hyvinvointialueen oman palvelutuotannon ja muut palveluntuottajat

3.1.4 Perhe- ja sosiaalipalvelut

Vastuhenkilö toimialajohtaja

Mika Forsberg

Toimialan talousarvio toteutui noin 1,5 miljoonaa euroa budjetoitua parempana. Toimintatuotot toteutuivat noin 0,7 miljoonaa euroa arvioitua suurempina. Ylitys (3,1 prosenttia) johtui myyntituottojen (takautuvat maa-hanmuuttokorvaukset, korvaukset muilta hyvinvointialueilta) kertymästä. Toimintakulut alittuivat noin 0,8 miljoonaa euroa. Toimintakulujen alittuminen (0,3 prosenttia) johtui henkilöstökulujen ja muiden toimintakulujen (myyntisaamisten luottotappiot) arvioitua pienemmästä toteumasta. Sopeutustoimenpiteillä hillittiin kustannuskehitystä. Vuoden 2023 tilinpäätökseen verrattuna toimintatuotot kasvoivat 0,8 miljoonaa euroa ja toimintakulut 17,7 miljoonaa euroa. Palvelujen ostot kasvoivat noin 13,3 miljoonaa euroa ja henkilöstökulut noin 5 miljoonaa euroa. Ostopalvelujen hintojen nousu realisoitui talousarviovalmistelussa tunnistettuna ylitysriskinä palvelurakenteen muutostyöstä ja sopeutustoimenpiteistä huolimatta. Kustannuksia nosti myös palvelutarpeiden kasvusta johtuva asiakas- ja suoritemäärien lisääntyminen, mikä näkyi erityisesti lastensuojelussa ja vammaispalveluissa. Rekrytointihaasteet lisäsivät työvoiman vuokraustarvetta. Henkilöstökuluja kasvattivat palkkojen yleiskorotukset ja palkkaharmonisaatio.

Valvontalain edellyttämä valvonnan kokonaisuuden kehittämistyö jatkui. Omavalvontasuunnitelmat laadittiin rekisteröitävälle palvelukokonaisuuksille ja itsearviointit aloitettiin. Yhdyspintatyön kehittäminen jatkui. Valmiussuunnittelua edistettiin, ja osallistuttiin hyvinvointialueen omaan valmiusharjoitukseen sekä HÄME24-valmiusharjoitukseen. Sosiaalihuollon Kanta-projekti eteni, ja sosiaalipalveluissa kirjatut asiakastiedot ovat olleet asiakkaiden katseltavissa OmaKannassa keväästä 2024 alkaen. Opiskeluhuollon kuraattorit ja psykologit siirtyivät sosiaali- ja terveysLifeCareen 1.8.2024 alkaen. Päijät-Sote-sovelluksen käyttö laajeni perhe- ja sosiaalipalveluissa uusilla toiminallisuuksilla. Kirjaamiskäytäntöjen kehittäminen, kansallisten sosiaalihuollon kirjaamisohjeiden jalkautus sekä rakenteellisen sosiaa-

lityön kehittäminen jatkuivat. Yhteistyöaluesopimuksen valmistelua tehtiin vuoden 2024 aikana ja käynnistettiin alueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän yhteistä kehittämistyötä. Selvitys Kaiku-kortin käyttöönotosta ja alueellisesta toimintamallista valmisteltiin.

Lapsiperhepalveluissa jatkettiin palvelurakenteen muutostyötä. Ilmiöpohjaisen budjetoinnin toimeenpano käynnistyi. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon resursseja vahvistettiin, millä edistettiin terveystarkastustoiminnan toteuttamista. Terveystarkastusten määrä (1 129) oli maaliskuu-joulukuussa 7 prosenttia suurempi kuin vastaavana aikana vuonna 2023. Lisäksi edistettiin terveystarkastuksista pois jääneiden tuen tarpeen arviointia ja sen seuranta. Perhesosiaalityön selvityksen pohjalta toteutettiin muutos, jossa palvelutarpeen arviointityö eriytettiin suunnitelmallisesta sosiaalityöstä. Muutoksen tavoitteena oli löytää keinoja lastensuojelun määräaikojen toteuttamiseksi lain edellyttämällä tasolla ja oikea-aikaisen tuen järjestämisen tehostamiseksi. Lastensuojelulain jälkihuollon ikäraja laski 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen puolen vuoden siirtymäajalla 1.1.2024 alkaen. Ammatillista tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa sekä perhehoitajien toimimista jälkihuollettavien tukihenkilöinä kehitettiin uudistamalla palkkio- ja korvauskäytäntöjä. Maakunnallinen LAPE-työ jatkui yhteistyössä kuntien, seurakuntien ja järjestöjen kanssa. Lapsiperhepalvelut toteutti kuntakohtaiset kierrokset yhteistyössä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä yhdyspintatyön yksikön kanssa. Alaikäisten mielenterveyspalvelujen kehittämistyö jatkui yhteistyössä alaikäisten psykiatrian kanssa. Vuoden 2024 aikana tehtiin 8 583 lastensuojeluilmoitusta ja hakemusta, jotka koskivat 4 059 lasta ja nuorta. Ilmoitukset ja hakemukset kasvoivat 8,5 prosenttia vuodesta 2023. Vireille tulleista asioista 96,7 prosenttia käsiteltiin seitsemän arkipäivän aikana. Palvelutarpeen arvioinneista 62,1 prosenttia valmistui kolmen kuukauden enimmäisajassa. Palvelutarpeen arviointien valmistuminen parantui loppuvuodesta toiminnan uudelleenorganisoinnin ja parantuneen työntekijätilanteen takia. Loka-joulukuussa palvelutarpeen arvioinneista valmistui kolmen kuukauden enimmäismääräajassa yli 80 prosenttia. Rekrytointihaasteiden takia lastensuojelun sosiaalityön asiakasmitoituksen (enintään 30 asia-

kasta / sosiaalityöntekijä) toteuttamisessa oli haasteita. Alueellisen opiskeluhuollon suunnitelman toimeenpano käynnistyi. Alueellista neuvolasuunnitelmaa ryhdyttiin päivittämään. Lastensuojelun sijaishuollon palveluja koskeva uusi sopimuskausi alkoi. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen määrä (805) kasvoi 1 prosenttia vuodesta 2023. Kodin ulkopuolisten palvelujen kustannuksia lisäsi ostopalvelujen hinnannousujen lisäksi laitoshoidon tarpeen lisääntyminen. Laitoshoidon asiakasmäärä kasvoi 7,7 prosenttia ja hoitopäivien määrä 3,3 prosenttia vuodesta 2023. Laitoshoidon osuus hoitopäivistä oli 45 prosenttia. Omaa toimintaa laajennettiin kodin ulkopuolisissa palveluissa kesästä 2024 alkaen, kun Nikkilän lastensuojeluyksikössä otettiin käyttöön lisäosasto (+5 paikkaa).

Työikäisten ja sosiaalihuollon päivystyspalvelut -tuosalueen toimintaan sisältyi monenlaisia muutospaineita. Ilmoitukset ja yhteydenotot lisääntyivät edelleen samalla, kun asiakkaiden tuen tarpeet moninaistuvat. Ilmoitukset ja yhteydenotot kasvoivat 7,8 prosenttia vuodesta 2023. Yhdyspintatyö ja sen kehittämistarpeet korostuivat liittyen kansallisen TE-uudistuksen valmisteluun. Uudet työllisyysalueet aloittavat toiminnan 1.1.2025 alkaen. Myös kotoutumislakia uudistetaan, ja uudistettu kotoutumislaki (681/2023) tulee voimaan 1.1.2025 yhtä aikaa TE-palvelujen uudistuksen kanssa. Työikäisten ja sosiaalihuollon päivystyspalveluissa käynnistettiin sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan sekä asunnottomien palvelujen kehittämissuunnitelmiin valmistelu. Suunnitelmat eivät valmistuneet aikataulussa, ja valmistelu jatkuu vielä alkuvuoden 2025. Hyvinvointialueella on järjestämisvastuu ilman huoltajaa tulleiden ja oleskeluluvan saaneiden alaikäisten perheryhmäkotipalveluista. Palvelu kilpailutettiin, ja perheryhmäkoti käynnisti toimintansa 1.6.2024. KEHA-keskus (ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus) maksaa perheryhmäkodin toiminnasta aiheutuneet kustannukset hyvinvointialueelle täysimääräisenä. Kuntouttavan työtoiminnan piirissä oli vuoden aikana 1 159 asiakasta. Asiakasmäärä kasvoi vuoteen 2023 verrattuna 10,9 prosenttia. Toimintapäivät kasvoivat 14,6 prosenttia. Sosiaalisessa kuntoutuksessa oli vuoden aikana yhteensä 749 asiakasta. Nuorten aikuisten palvelujen kehittämissyö jatkui osana Kestävän kasvun (RRP) hanket-

ta, jonka myötä on kyetty kasvattamaan sosiaalisen kuntoutuksen asiakasmäärää. Työpajaverkkoa tarkasteltiin vuoden aikana ja käynnistettiin valmistelu Padasjoen ja Sysmän pajojen lopettamiseksi. Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea sai yhteensä 2 070 kotitaloutta. Kotitalouksien määrä väheni vuoteen 2023 verrattuna 7,7 prosenttia. Toimeentulotukihakemuksista 99 prosenttia käsiteltiin seitsemän arkipäivän kuluessa. Toimeentulotuen soveltamisohjeet tarkistettiin 1.3.2024 alkaen. Lakisääteisen toimeentulotuen alueellinen neuvottelukunta jatkoi toimintaansa. Sosiaalista luottoa oli myönnettyinä 31.12. mennessä yhteensä 62 luottoa, joista noin kolmannes (22 kpl) on suuruudeltaan 8 000–10 000 euroa. Vuonna 2024 myönnettiin 49 sosiaalista luottoa. Sosiaalista luottoa on myönnetty 1.8.2023 alkaen luoton pääoman puitteissa, joka Päijät-Hämeessä on ollut hyvinvointialueelle myönnetty kertaluonteinen valtionavustus 380 000 euroa. Luoton pääomaa oli jäljellä vuoden 2024 lopussa noin 42 000 euroa. Sosiaalipäivystyksen käynnit (11 916) kasvoivat 3,5 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Kasvua oli erityisesti iäkkäiden, päihde- ja riippuvuustyön erityispalvelujen sekä vammaispalvelujen palvelutehtäviin liittyen. Yhteistyötä tehtiin etsivää ja jalkautuvaa päihdetyötä toteuttavan Helsingin diakonissalaitoksen Tukialus-hankkeen kanssa. Hanke päättyi vuoden 2024 lopussa. Jalkautuvaa työtä toteutetaan jatkossa osana päiväkeskustoiminnan kokonaisuutta. Päiväkeskustoiminnan hanke (Tuulensuoja) jatkui vuoden 2024 loppuun. Vuoden 2024 aikana arvioitiin päiväkeskustoiminnan järjestämisvaihtoehtoja 1.1.2025 alkaen. Toiminta on jatkunut vuoden 2025 alusta lukien hyvinvointialueen omana toimintana.

Psykososiaalisissa palveluissa hoitotakuu toteutui hyvin psykiatrian kaikilla erikoisaloilla. Riittävän tiiviin hoidon toteuttamisessa on edelleen haasteita, mutta kehittämistoimenpiteillä ja niiden seurannalla on pystytty tiivistämään erityisesti hoitajaksojen alkuvaihetta. Strukturoituja lyhythoitoja sekä ryhmämuotoisia hoitoja on kehitetty hoidon saatavuuden parantamiseksi. Alaikäisten terapiajonojen purkaminen jatkui henkilöstön lisätyönä, ja jonon purkuun kohdennettiin myös ilmiöpohjaisen budjetoinnin resurssia. Psykiatrian läheteitä oli edellisen vuoden vastaavaan verrattuna vähemmän

kaikilla psykiatrian erikoisaloilla (psykiatria -6 prosenttia, lastenpsykiatria -13,6 prosenttia, nuorisopsykiatria -18,2 prosenttia). Perustason toiminnan kehittämisellä ja vahvistamisella on ollut keskeinen merkitys lähetemäärien kehitykseen. Psykiatrian käynnit (oma+osto) olivat 6,5 prosenttia pienemmät kuin vuonna 2023. Osastojen hoitopäivät (oma+osto) vähenivät 13,6 prosenttia. Valtionsairaaloiden (oikeuspsykiatria) hoitopäivät olivat 14 prosenttia pienemmät vuoteen 2023 verrattuna. Potilaita oli joulukuussa 18. Opioidikorvaushoidon kattavuus on parantunut ja hoidossa oli vuoden 2024 lopussa 210 potilasta. Harvemmin annosteltavien lääkehoitojen kehittymisen myötä korvaushoittoon pääsy on sujuvoitunut ja tälle potilasryhmälle on voitu lisätä psykososiaalisia hoitoja. Psykiatrian omien osastojen paikkamäärä oli yhteensä 48, ja omat osastot toimivat akuuttiosastoina. Nykyisellä osastopaikkamäärällä pystytään tarjoamaan psykiatrisille potilaille modernin psykiatrisen hoidon mukaisesti yhden hengen huoneita, mikä on parantanut sekä potilas- että työturvallisuutta. Psykiatrian erikoisalojen lääkäritilanne vaikeutui vuoden 2024 aikana ja lääkärityövoimaa joudutaan ostamaan merkittävästi. Psykiatrian erikoisalojen erikoislääkärityövoiman vuokrauksen kilpailutus toteutettiin. Henkilöstön työjakoa kehitettiin lääkärityön helpottamiseksi. Asiantuntijasairaanhoidajia ja hoitokoordinaattoreita toimii lääkäreiden tukena. Lasten- ja nuorisopsykiatria on mukana alaikäisten mielenterveyspalvelujen kehittämisessä. Itsemääräämisoikeuden vahvistamiseen ja pakon käytön vähentämiseen tähtäävä kehittäminen jatkui psykiatrialla. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen asumispalvelujen uusi sopimuskausi alkoi 1.1.2024, mikä nosti kustannuksia merkittävästi. Kustannuskasvua hillitsi palvelurakenteen muutostyö ja ympärivuorokautisen asumisen asumispäivien väheneminen 11,6 prosenttia. Ympärivuorokautisessa asumispalvelussa oli joulukuussa 2024 159 asiakasta ja yhteisöllisessä asumisessa 192 asiakasta. Yhteisöllinen asumisen asumispäivät kasvoivat 2,6 prosenttia. Oman mielenterveyskuntoutujille suunnatun asumispalveluyksikön suunnittelu jatkui ja yksikön vuokrasopimuksen kilpailutus toteutettiin osana valmistelua. Kotiin vietävien mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasmäärä kasvoi edelleen vuonna 2024.

Vammaispalveluissa jatkettiin kehittämissuunnitelman toimeenpanoa. Toimeenpano oli osa valmistautumista 1.1.2025 voimaan tulevaan tulleeeseen uuteen vammaispalvelulakiin. Tuotantotapa-analyysit tehtiin asumisesta ja henkilökohtaisesta avusta. Henkilökohtaisessa avussa työnantajamalli säilyy ensisijaisena, mutta järjestämisen eri tapoja käytetään joustavasti, jotta asiakkaiden tarpeisiin kyetään vastaamaan. Henkilökohtaisen avun palvelut kilpailutetaan vuonna 2025. Henkilökohtaista apua sai vuonna 2024 yhteensä 787 asiakasta. Henkilökohtaisen avun asiakasmäärä kasvoi 2 prosenttia. Vammaisten asumisen ja päiväaikaisen toiminnan puitesopimukset tulivat voimaan 1.3.2024 alkaen. Lisäksi tarkistettiin päiväaikaisen toiminnan ja asumispalvelujen palvelusetelin sääntökirjoja ja palvelusetelihintoja 1.6. alkaen. Vammaisten päiväaikaisen toiminnan kannustusrahan perusteita ja määriä tarkistettiin osana talouden sopeutustoimia. Tavoitteena oli lisätä kannustavuutta siirtyä toimintakeskuksen työtoiminnasta toimintakeskusten ulkopuoliseen tuettuun työtoimintaan tai työhönvalmennukseen. Uudet perusteet ja määrät tulivat voimaan 1.5.2024 alkaen. Kannustusrahaa on uudistuksen jälkeen maksettu niille vammaisille henkilöille, jotka ovat tuetussa työtoiminnassa tai työhönvalmennuksessa. Kannustusrahaa saavien määrä oli joulukuussa 2024 yhteensä 113, joka on noin 59 prosenttia vähemmän kuin ennen uudistusta (joulukuu 2023: 279). Kannustusrahaa maksettiin vuonna 2024 yhteensä 190 000 euroa (342 000 euroa vuonna 2023). Uudistuksen myötä noin 20 henkilöä siirtyi työtoiminnasta tuettuun työtoimintaan. Työhönvalmennuksessa kannustusrahan muutos on myös aktivoinut asiakkaita pyrkimään palkkatyösuhteeseen, mutta yhteiskunnalliset muutokset työllisyyslanteessa sekä työllisyyden hoidon palveluissa ovat heikentäneet asiakkaiden työllistymisen mahdollisuuksia. Salpakankaan palvelukodin uudisrakentaminen valmistui. Työ- ja päivätoiminnan asiakasmäärä kasvoi 8,2 prosenttia. Vuonna 2024 asiakkaita oli yhteensä 788. Tuetun työtoiminnan asiakasmäärä kasvoi 29,6 prosenttia. Vammaispalvelujen ympärivuorokautisessa asumispalvelussa oli 559 asiakasta ja asumispäivät kasvoivat 2,3 prosenttia. Yhteisöllisessä asumisessa oli 174 asiakasta ja asumispäivät kasvoivat 7,7 prosenttia. Laitoshoidon tarve oli

vuonna 2024 edelleen vähäistä Päijät-Hämeessä. Tuetusti asuvia kehitysvammaisia oli joulukuussa 201 asiakasta. Tuetusti asuvien kehitysvammaisten osuus kehitysvammaisten asumispalveluissa oli 27,9 prosenttia. Vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua saavia asiakkaita oli 3 505 ja alle 65-vuotiaita omaishoidontuen saajia 411.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja yhdyspintatyön toiminta jatkui vuonna 2024 toimintasuunnitelman mukaisesti. Yhdyspintaneuvottelukunta käsiteli vuoden aikana seitsemää yhdyspintaa. Yhdyspintatyön kansalliseen kehittämisyhdistyöhön ja alueiden väliseen yhteistyöhön osallistuttiin. Alueellinen yhdyspintaseminaari järjestettiin 7.11.2024. Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) laadittiin järjestöavustuksien myöntämisestä. Vuosittaiset hyte-neuvottelut järjestettiin 29.8.2024. Yhteistyö järjestöjen kanssa jatkui, ja järjestöavustukset myönnettiin tammikuussa. Ruoka-apuhanke toteutettiin. Vuoden 2023 hyvinvointiraportti valmistui. Hyte-tietojohdantamisen kokonaisuutta kehitettiin määrittelemällä hyte-tiedon arvonluontia, tekemällä hyte-työpöydän käyttötapauskuvaukset ja hallintamalli sekä hyte-dashboardeja. Aloitettiin hankinnan kilpailutuksen valmistelu työpöydän vaatimusmäärittelyn ja tavoitearkkitehtuurin osalta. Ehkäisevässä työssä kehitettiin ilmiötiedon keräämisen sisältöjä. Avattiin Ehkäisevän työn edelläkävijä -verkkokoulutus sekä tuettiin Audit-C-toiminnan kehittämistä ja toimeenpanoa sekä ikääntyneiden kokeman lähisuhdeväkivallan tunnistamista ja puheeksiottoa. Tutkijatohtoriyhteistyö käynnistyi Itä-Suomen yliopiston kanssa. Ehkäisevän työn koordinaattoryhmä tutki ehkäisevän työn vaikuttavuuden johtamista kunnissa tehtävässä ehkäisevässä työssä. Kuntien ehkäisevän työn ja hyvinvointikoordinaattoreiden tukea jatkettiin. Julkaistiin raportti vuonna 2023 toteutetusta ilmiöpöytätyöskentelystä ja järjestettiin ikääntyvien yksinäisyyttä käsitellyt ilmiöpöytä. StopDia- ja Tulppa-toimintamallit otettiin uudelleen käyttöön ja käynnistettiin uniterveyden tukemisen toimintamalli sekä uniohjausryhmät. Kierrettiin alueen kunnat Ikäänny ja voi hyvin -tapahtumissa, aiheina uni, ravitsemus, T2D-riskin tunnistus, kaatumisten ehkäisy ja luustoterveys. Tyyppin 2 diabeteksen riskintunnistaminen aloitettiin apteekkien ja muiden yhteistyössä, ja riskitesti sekä

terveystarkastuslomake liitettiin Päijät-Sote-sovellukseen. Yhteistyötä liikuntaneuvonnan toteuttamisessa jatkettiin. Luustoterveyden edistämiseksi ammattilaisille tarjottiin koulutusta ja verkostotapaaminen. Arkeen voimaa -toimintaa jatkettiin. IKINÄ-toiminnassa koulutettiin uusia avainosaajia. Talotsemppareita koulutettiin, ja Kotikulmilla-ryhmätoimintaa käynnistettiin. Hyte-kerroinindikaattoreita työstettiin ilmiölähtöisesti neljässä työpajassa. Indikaattorien ympärille muodostettiin vastuuhenkilörakenne ja teemakohtaiset seurantar ryhmät. Hyte-aamukahveja järjestettiin, aiheina muun muassa ravitsemus, haavoittuvassa tilanteessa elävät ja sosiaalinen tieto, planetaarinen hyvinvointi ja kestävä kehitys.

Rekrytointihaasteet helpottivat hieman vuoden aikana, mutta ammattiryhmien väliset sekä alueelliset erot ovat merkittäviä. Sosiaalityöntekijöiden ja varsinkin psykiatrian erikoisalajien lääkärin rekrytoinnissa oli merkittäviä haasteita, mikä heijastui kielteisesti palvelututannon toteutumiseen ja rakennemuutostyön toteutumiseen. Rekrytointihaasteet ja henkilöstön vaihtuvuus kuormittivat myös merkittävästi olemassa olevaa henkilöstöä. Osana hyvinvointialueen henkilöstöohjelman toimeenpanoa valmisteltiin toimenpiteitä alkuvuodesta määritellyille toimialakohtaisille kehittämisen kärjille tulosaluekohtaisen kehittämisen ohella. Toimialan henkilöstö- ja kehittämissuunnitelmaa toimeenpantiin. Rekrytointihaasteisiin etsittiin ratkaisuja oppilaitosten kanssa, ja sosiaalityön työelämäprofessorin perustamisen valmistelu käynnistyi osana laajempaa sosiaalityön veto- ja pitovoiman kehittämistä. Sosiaalityöntekijätilannetta helpottavat jatkossa myös kelpoisuusehtojen muutokset tilapäisen sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimisessa. Terveysperusteiset poissaolot olivat 19,2 kalenteripäivää / henkilötyövuosi. Työtapaturmista aiheutuvat poissaolopäivät vähenivät hieman (-4,7 prosenttia). Työturvallisuusilmoitukset koskivat erityisesti väkivaltaa, fyysistä tai psyykkistä kuormittuneisuutta, sisäilmaan liittyviä oireilua sekä putoamista, kaatumista, kompastumista ja liukastumista. Henkilöstön rekrytointihaasteiden ja työssäjaksamisen ohella merkittävimmät riskit liittyivät toimitilakysymyksiin sekä lainsäädäntö- ja kehittämissuunnitelman toimeenpanoon. Muutostyö oli haasteellista tilanteessa, jossa asiakasmäärät kasvoivat ja asiakkaiden

tarpeet moninaistuivat. Talouden ennustamiseen sisältyy edelleen haasteita. Viiveet laskutuksessa, lastensuojelun

korvausvastuut ja asiakkaiden kotikuntavaihdokset vaikeuttivat talouden ennustamista.

Käyttötalousosa (Ulkoiset 1 000 €)

Käyttötalousosa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Toteuma %
Toimintatuotot	21 681	478	22 159	22 846	687	103,1 %
Toimintakulut	-221 113	-26 163	-247 276	-246 474	802	99,7 %
Toimintakate	-199 432	-25 685	-225 117	-223 628	1 489	99,3 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	10	10	
Vuosikate	-199 432	-25 685	-225 117	-223 617	1 499	99,3 %
Poistot ja arvonalentumiset	-227	0	-227	-198	29	87,4 %
TILIKAUDEN TULOS	-199 659	-25 685	-225 344	-223 816	1 528	99,3 %

HTV ja työpanos	TP 2024
Toteutunut htv *	1 857,3
Työpanos netto (ilman lisä- ja ylityötä)	1 516,0

Lisä- ja ylityöt	TP 2024 (HTV)
	11,6

* toteutunut htv = teoreettinen htv - palkattomat poissaolot

Oman tuotannon laskutusvolyymit

Perhe- ja sosiaalipalveluiden käynnit ja sähköinen asiointi

Lapsiperhepalvelut	224 053	201 435	89,9 %
Sähköisen asioinnin osuus	6 %	4 %	
Työikäisten palvelut	56 350	64 955	115,3 %
Sähköisen asioinnin osuus	10 %	11 %	
Psykososiaaliset palvelut	133 983	128 483	95,9 %
Sähköisen asioinnin osuus (pth + sos)	1 %	6 %	
Vammaispalvelut	41 512	35 725	86,1 %
Sähköisen asioinnin osuus	6 %	9 %	

Perhe- ja sosiaalipalveluiden asumis-, hoito- ja toimintapäivät

Lapsiperhepalvelut	13 870	12 107	87,3 %
Työikäisten palvelut	42 560	58 771	138,1 %
Psykososiaaliset palvelut	19 450	19 884	102,2 %
Vammaispalvelut	201 212	208 966	103,9 %

Oman- ja ostopalvelutuotannon laskutusvolyymit

Psykiatrian käynnit (esh)	129 101	121 892	94,4 %
Psykiatrian hoitopäivät (esh)	32 400	31 387	96,9 %
Mielenterveys- ja päihdepalvelujen ympärivuorokautisen asumisen asumispäivät	67 000	55 924	83,5 %
Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten (0-20-vuotiaat) hoitopäivät lastensuojelussa	175 970	193 506	110,0 %
Vammaispalvelujen ympärivuorokautisen asumisen asumispäivät	193 314	191 072	98,8 %

Muut tunnusluvut

Psykiatrian vuodeosastojen kuormitus (%)	93 %-96 %	92,3 %
--	-----------	--------

Hyvinvointialueen sitovat tavoitteet

Toimeentulotuen käsittely 7 arkipäivän aikana	100 %	99,3 %
Lapsiperhepalvelujen hakemusten ja ilmoitusten käsittely 7 arkipäivän aikana	100 %	96,7 %
Lapsiperhepalvelujen palvelutarpeen arviointien valmistuminen 3 kuukauden aikana	100 %	62,1 %
Vammaispalvelujen hakemusten ja ilmoitusten käsittely 7 arkipäivän aikana	100 %	89,7 %
Tuetusti asuvien osuus kehitysvammaisten asumispalveluissa	≥ 27,5 %	27,9 %
Opiskeluhuollon kuraattorin tai psykologin kanssa keskustelu 7 arkipäivän aikana	100 %	ei saatavilla
Psykiatrian ensikäyntien hoitotakuun ylittäneiden osuus	0 %	0,0 %
Nuorisopsykiatrian ensikäyntien hoitotakuun ylittäneiden osuus	0 %	0,0 %
Lastenpsykiatrian ensikäyntien hoitotakuun ylittäneiden osuus	0 %	0,0 %
Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-20-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	< 1,6 %	2,0 %
Perhehoidon osuus kaikista hoitovuorokausista lastensuojelussa	> 45 %	44,6 %

3.1.5 Pelastustoimen toimiala

Vastuhenkilö toimialajohtaja

Jari Hyvärinen

Pelastustoimen palvelujen toimialan tilikauden alijäämä toteutui 0,53 miljoonaa euroa talousarviota parempana.

Toimintatuotot jäivät 0,03 miljoonaa euroa alle talousarvion.

Toimintakulut alittuivat 0,55 miljoonaa euroa talousarvioon nähden. Henkilöstökustannukset jäivät 0,4 miljoonaa euroa arvioitua pienemmiksi. Kustannusten alittumiseen vaikuttivat muun muassa lomapalkkavelan muutos sekä sopimuspalokuntien palkkamenojen väheneminen johtuen pienemmästä hälytystehtävämäärästä. Palvelujen ostot jäivät 0,13 miljoonaa euroa alle talousarvion. Koneiden ja kaluston kunnossapitokustannuksia sekä koulutuspalvelujen ja muiden palvelujen, joihin sopeutusvelvoitteet kohdentuivat, kustannuksia ei toteutunut suunnitellun suuruisina. Aineiden ja tarvikkeiden sekä muiden toimintakulujen osalta tilinpäätös toteutui talousarvion mukaisena.

Toimialalle asetettiin 0,38 miljoonan euron sopeutusvelvoite vuodelle 2024. Sopeutustoimet saatiin pääsääntöisesti hoidettua vähintään sovitusti.

Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueella oli vuonna 2024 valvontatehtäviä ja asiantuntijapalvelujen suoritteita yhteensä 12 739 kappaletta. Vuoden 2024 aikana valvottiin yhteensä 1 027 yritystä ja laitosta.

Kemikaalilainsäädännön nojalla tehtiin vuonna 2024 tarkastuksia ja päätöksiä yhteensä 576 kappaletta. Lukumäärä sisältää myös öljysäiliöiden määräaikaistarkastusten valvomisen asiakirjavalvontana.

Pelastustoimen turvallisuusviestinnän eri tilaisuuksilla tavoitettiin 16 prosenttia alueen asukkaista vuonna 2024. Erilaisia turvallisuusviestintätapahtumia oli 338 kappaletta.

Turvallisuusviestintää tehtiin myös sosiaalisen median kautta tapahtuvalla viestinnällä, ja pelastustoimen sosiaalisen median turvallisuusviestinnälliset sisällöt tavoittivat 1 259 345 henkilöä.

Kaiken kaikkiaan pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueella oli valvontatehtäviä ja asiantunti-

japalvelujen suoritteita yhteensä noin 12 750 kappaletta. Määräaikaisessa valvonnassa päästiin pääosin tavoitteisiin.

Väestönsuojeluun liittyviä koulutuksia järjestettiin yhteensä 12 kappaletta.

Pelastustoimen pelastustoiminnan hälytystehtävien kokonaismäärä vuonna 2024 laski vuoteen 2023 verrattuna noin 9,5 prosenttia. Vuonna 2024 oli koko maakunnan alueella 3 981 onnettomuustehtävää, mikä oli noin 8,0 prosenttia vähemmän kuin edellisten kymmenen vuoden (2014–2023) keskiarvo (4 328 tehtävää).

Päijät-Hämeessä ei ollut yhtään palokuolemaa vuonna 2024. Rakennuspallo- ja rakennuspalovaaratehtäviä oli vuonna 2024 yhteensä 202 kappaletta, joka on kuusi tehtävää enemmän kuin vuonna 2023, mutta noin 5,2 prosenttia vähemmän kuin kymmenen vuoden keskiarvo (213,1 tehtävää). Rakennuspalloissa pelastetun omaisuuden arvoksi on laskettu noin 64 miljoonaa euroa. Välittömästä vaarasta on vuonna 2024 pelastettu 28 henkilöä.

2024 rakennuspalloja oli vähiten edellisen 11 vuoden aikajaksolla (10 vuoden keskiarvo 78,5 rakennuspalloa). Valtakunnallisena tavoitteena on puolittaa tulopalojen määrä vuoteen 2030 mennessä

Pelastustoiminnan toimintavalmius parani yhden prosenttiyksikön, ollen 91 prosenttia vuonna 2024 ja vuonna 2023 vastaavasti 90 prosenttia.

Pelastustoimen toimintavalmiusaikojen täyttymisprosentti ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan osalta vuonna 2024 oli 87 prosenttia. Ensimmäisen yksikön saavutettavuus hieman laski vuoden 2023 toteumasta, joka oli 88 prosenttia.

Käyttötalousosa (Ulkoiset 1 000 €)

Käyttötalousosa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Toteuma %
Toimintatuotot	233	122	355	325	-30	91,6 %
Toimintakulut	-16 430	-568	-16 998	-16 452	546	96,8 %
Toimintakate	-16 197	-446	-16 643	-16 127	516	96,9 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	-1	-1	
Vuosikate	-16 197	-446	-16 643	-16 128	515	96,9 %
Poistot ja arvonalentumiset	-722	0	-722	-711	10	98,6 %
TILIKAUDEN TULOS	-16 919	-446	-17 365	-16 840	525	97,0 %

HTV ja työpanos	TP 2024
Toteutunut htv *	206,6
Työpanos netto (ilman lisä- ja ylitöitä)	167,9

Lisä- ja ylityöt	TP 2024 (HTV)
	2,8

* toteutunut htv = teoreettinen htv - palkattomat poissaolot

Pelastustoimen palvelut	TA2024	Toteuma 2024	Toteuma %
-------------------------	--------	--------------	-----------

Onnettomuuksien ehkäisy - toteutetut valvontatoimenpiteet

Yritysten ja laitosten määräaikainen valvonta, % kokonaismäärästä	100 %	100 %	100 %
Kerros- ja rivitalojen valvonta, % kokonaismäärästä	10 %	14,3 %	143 %
Pientalojen valvonta, % kokonaismäärästä	10 %	12,5 %	125 %
Vapaa-ajan asuntojen valvonta, % kokonaismäärästä	10 %	6,2 %	62 %

Turvallisuusviestintä

Turvallisuusviestinnän kattavuus koko väestöstä	15 %	16 %	107 %
---	------	------	-------

Pelastuslaitoksen toimintavalmius *)

I-riskiluokan alueella 50 % kiireellisistä tehtävistä ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 6 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen	50 %	79 %
II-riskiluokan alueella 50 % kiireellisistä tehtävistä ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 10 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen	50 %	83 %
III-riskiluokan alueella 50 % kiireellisistä tehtävistä ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen	50 %	99 %

*) Hyvinvointialueen sitova tavoite

3.1.6 Tukipalvelut

Vastuuhenkilö toimialajohtaja

Ismo Rautiainen

Tukipalvelut-toimialan vastuulla olevat palvelut on pystytty kuluvan vuoden aikana tuottamaan palvelutuotannon tarpeisiin nähden tiukasta taloustilanteesta huolimatta suunnitelmallisesti. Toimialan kaikki tulosalueet ja tulosityksiköt ovat tuottaneet hyvinvointialuetasoisia palveluja ja kehittäneet toimintamalleja vuosisuunnitelman ja toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti sekä toimeenpanneet sovittuja toiminnan ja talouden tasapainottamisen toimenpiteitä. Uusia kustannusten hillintään vaikuttavia toimia on kartoitettu ja niitä on toimeenpantu toimintavuoden aikana mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden toimialojen kanssa.

Tilinpäätöksen mukaan toimialan tilikauden 2024 tulos oli 1,88 miljoonaa euroa budjetoitua parempi.

Toimintatuotot (toteutuma 98,1 prosenttia) jäivät 0,40 miljoonaa euroa alle talousarvion. Oman toiminnan osalta toimintatuotot ylittivät talousarvion 0,74 miljoonalla eurolla (113,0 prosenttia). Toimitilat saivat enakoitua enemmän myyntituottoja vuokrasta, ja henkilöstöpalveluissa työterveyden Kela-korvaukset toteutuivat suunniteltua suurempina, mikä johtui lisääntyneestä työterveyspalvelujen saatavuudesta. Tietohallinto sai aikaisemmilta vuosilta operaattoripalveluista hyvityksiä. Toisaalta hankkeiden tuet ja avustukset eivät toteutuneet täysin suunnitellusti vaan alittuivat 1,14 miljoonaa euroa.

Toimintakulut alittuivat 2,34 miljoonaa euroa (toteutuma 98,6 prosenttia). Henkilöstökulut toteutuivat liki talousarvion mukaisina. Ulkopuolisten hankkeiden osalta hankkeiden henkilöstökulut ylittyivät 0,25 miljoonaa euroa. Kokonaisuutena henkilöstökulut ylittyivät 0,21 miljoonalla eurolla. Palvelujen ostot jäivät 1,8 miljoonaa euroa alle talousarvion. Merkittävin säästö saavutettiin tietohallinnon palvelujen ostoissa, mutta vastaavasti henkilöstöpalveluiden palvelujen ostot ylittivät talousarvion. Hankkeiden palvelujen ostot eivät toteutuneet suunnitellun suuruusina. Aineiden ja tarvikkeiden osalta tilinpäätös toteutui 0,40 miljoonaa euroa alle talousarvion johtuen energiakustannuksissa saavute-

tuista säästöistä. Muut toimintakulut jäivät 0,38 miljoonaa euroa alle talousarvion. Tietohallinnon laiteleasing-kustannukset eivät toteutuneet suunnitellun suuruusina ja samoin toimitilojen vuokratkustannukset jäivät hiukan alle talousarvion. Viestinnän, riskienhallinnan ja turvallisuuden, erillispalvelujen ja TKI-yksikön talous toteutui lähes talousarvion mukaisena ilman merkittäviä ylityksiä tai alituksia.

ICT-tietohallinto-tulosalueen hallintamalli oli jo vuoden alusta sovitettu hyvinvointialueen tarpeisiin ja kaikkia toimialoja palvelevat ICT-tiimit keskitetty ICT-tietohallinto-tulosalueelle. Vuoden 2024 aikana jatkettiin hyvinvointialueen perustamisesta aiheutuneita muutoksia, joita olivat muun muassa sähköisen tunnistautumisen päivitys ja vanhoiksi jääneiden tietojärjestelmien datojen arkistointi. Hanke valmistui pääosin vuoden loppuun, ja seuraavalle vuodelle jäi vain yksittäisiä tehtäviä. Digitalisaation edistyessä tietojärjestelmien käyttö kasvoi, mikä näkyi lisääntyneenä tarpeena ICT-palveluille. Hyvinvointialueen hankeportfoliossa oli kymmeniä hankkeita, jotka edellyttivät ICT-panosta. Alkuvuodesta hyväksyttiin IT-ohjelma 2024–2026, jota toteutettiin muun muassa muodostamalla tekoälytiimi. Päijät-Sote-digikanavasovellukseen otettiin käyttöön uusia toimintoja, jotka mahdollistivat vanhojen digikanavien alasajoa. Vuonna 2024 sovelluksen latasi noin 60 000 kansalaista, mikä oli yli kolmannes potentiaalista käyttäjistä. Maailmatilanteen muutosten myötä tietoturvan kehittäminen oli entisestään korostunutta. Valmistauduimme kyberturvadirektiivin (NIS2) voimaantuloon. ICT-henkilöstön rekrytoinnissa oli suotuista kausi ja sopivia osajia löytyi lähes kaikkiin avoimiin tehtäviin. Hyvinvointialueen ICT-työntekijöiden kokema työtaakka jatkui suurena koko vuoden.

Henkilöstö-tulosalue on jatkanut henkilöstöohjelman toimeenpanoa suunnitelman mukaisesti yhdessä palvelutuotannon kanssa. Johtamisen valmennukset esihenkilöille käynnistyivät ja jatkuvat suunnitellusti aina vuoden 2025 loppuun saakka. Työterveyspalvelujen palvelutuottajan vaihdos onnistui suunnitelman mukaisesti, ja parhaillaan ovat käynnissä esihenkilöille suunnatut työkykyjohtamisen valmennukset sekä uuden työkykytoimintamallin ja -sovelluksen käyttöönotto. Rekry-

toinnin kehittämässä on panostettu työnhakija- viestintään ja uudistettu sijaishallintajärjestelmä, joka yhdistää helposti työn ja tekijän. Uuden toimintamallin ja järjestelmän käyttöönotto on käynnissä. Työ- aikajärjestelmien kehittämistä jatkettiin Numeron- järjestelmän laajennuksilla. Lisäksi jatkettiin palkkaus- järjestelmien kehittämistä. Työntekijäkokemuksen mittaaminen käynnistyi syksyllä Mitä kuuluu -kyselyllä. Kyselyyn vastasi 60 prosenttia henkilöstöstä, ja heistä 80 prosenttia suosittelisi hyvinvointialuetta työnantajana. Työfiilis-mittari ja työuraan liittyvät kyselyt otetaan käyttöön vuoden 2025 alkupuolella. Yhteistyötoimikunta on kokoontunut 12 kertaa ja työsuojelutoimikunta kuusi kertaa vuoden 2024 aikana. Vuokrahenkilöstön käyttöä on vähennetty merkittävästi, ja erilliskorvauksien sekä lomapalkkavelan kustannukset ovat laskeneet. Henki- löstöpalvelujen kehittämistä on jatkettu sujuvoittamalla asiakasprosesseja ja kehittämällä palveluvalikoimaa vas- taamaan entistä paremmin palvelutuotannon ja uudistu- van työelämän tarpeita. Henkilöstöjohtamisen palveluja digitalisoidaan robotiikan ja tekoälyn avulla.

Erillispalvelut-tulosalueen jokaisella osa-alueella ta- pahtuva toiminnan kehittäminen on edennyt rajallisista resursseista huolimatta. Ulkoistettujen ateria- ja laitoshuoltopalvelusopimusten sopimusseuranta on jatkunut tiiviinä, ja kustannuksiin liittyvää toiminnan kehittä- mistä on toteutettu tiiviissä yhteistyössä palveluntuotta- jien kanssa. Asiakkaiden aterioiden valinnanvapauden projekti on käynnissä, ja aterioiden omavalvonnan siir- tämistä sähköiseen muotoon on valmisteltu. Arkistoi- tujen potilasasiakirjojen ja hallinnollisten asiakirjojen siirtämistä sähköiseen muotoon on jatkettu, ja sähköis- ten kirjelähetysten lisäämistä edistettiin aktiivisesti osa- na kustannusten hillintää. Potilasasiakirjamerkintöjen kirjaaminen toteutui lainmukaisessa aikataulussa pää- osin omana tuotantona, ja ulkoisen tuottajan kanssa teh- dyn määräaikaisen toimitussopimuksen käyttö vähentyi merkittävästi. Kustannustehokkuuden saavuttamiseksi toimistopalvelut-yksikössä on käynnissä tuotanto- tapa-analyysin tulosten pohjalta sanelunpurkupalvelun kilpailutus. Toimintamallien kehittämiseksi ja kustan- nustehokkuuden lisäämiseksi toimistosihteerityön pro- sesseja päivitettiin ja käynnistettiin tarvittavia kehittä-

mistoimenpiteitä. Välinehuollon toimintaprosesseja on kehitetty edelleen, ja erityisesti paneuduttiin prosessien toimivuuteen asiakasyksikköjen ja välinehuollon välil- lä. Uutena toimintana tulosalueelle keskitettiin valtion tukeman arava- ja korkotukiasuntojen (ARA) -rahoitet- tujen erityisryhmäperusteisten asumispalveluasuntojen asukasvalintaan liittyvien päätösten lainmukaisuuden valvontatehtävä. Tulosalueen eri ammattiryhmien osaa- misen varmistamiseksi jatkettiin jo aiemmin aloitettuja toimenpiteitä.

Toimitilat-tulosalueella on valmisteltu toimitilaoh- jelman päivitys vuosille 2025–2036 yhteistyössä toimi- alojen ja vuokranantajien kanssa. Aluehallitus hyväk- syi Toimitilaohjelman ja sen toimeenpanosuunnitelman vuosille 2025–2036. Uusien toimitilojen hankintoja ja kilpailutuksia on valmisteltu muun muassa Lahden työ- pajan, mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispal- veluyksikön, Heinolan asumispalveluyksikön, Nastolan ja Lahden sote-keskuksien sekä Päijät-Hämeen sosiaali- keskuksen osalta. Lisäksi kiinteistöpalveluissa valmistel- tiin vuokrasopimusten sopimushallinnan ohjetta yhdes- sä järjestämisen tuen kanssa. Tilasuunnittelupalveluissa on tuettu keskussairaalan väistöiloihin muuttaneita yk- siköitä, edistetty RV8:n hankkeen toteutusta ja uusittu keskussairaalan tilamuutoksiin liittyvää opastejärjestel- mää. Rakentamispalveluissa keskussairaalan rakennus- vaihe 8 etenee suunnitelman mukaisesti. Vammaispal- velujen asumispalveluyksikkö valmistui aikataulun mu- kaisesti Hollolaan. Keskussairaalan kiinteistön raken- nusvaihe 7:n ja pelastusasemien takuuajan tarkastukset on pidetty. Kunnossapitopalvelujen sisäisen tarkastuk- sen mukaisia suosituksia toteutettiin suunnitelman mu- kaisesti. Pääpaino suositusten mukaisessa kehittämisessä oli kunnossapidon varastoinnin kehittämisessä sekä hankintakäytäntöjen täsmentämisessä. Ylläksen mökki kunnostettiin, ja Akuutti24:n infektiopotilaiden kulun eriyttämisen toteutus saatiin viimeistelyvaiheeseen. Ra- kennuttamispalvelujen ohjauksessa valmistui vähähiili- sen rakentamisen opinnäytetyö, jossa paneuduttiin vä- hähiilisyiden menetelmiin ja menettelytapoihin raken- nushankkeissa. Puite- ja vuosisopimusten kilpailutuksia on toteutettu palvelujen ja tavarahankintojen osalta.

Tutkimus, kehittäminen ja innovaatiot -yksikössä toimeenpantiin TKKI- ja osallisuusohjelmia sekä valmisteltiin yhdessä asiakas- ja osallisuuslautakunnan kanssa Toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma. Toiminnan rakenteita ja yhteistyötä vahvistettiin hyvinvointialueella, Päijät-Hämeessä, yhteistyöalueella sekä valtakunnallisesti. Tutkimus- ja opinnäytetyöohjeet päivitettiin kattamaan koko hyvinvointialueen toiminta. Henkilöstö kehitysideoiden kokoamiseksi avattiin kehitysideakanava. Asiakaskokemuksen NPS-mittamista valmisteltiin, ja tuetun vastaamisen malli kehitettiin yhdessä palvelutuotannon, lasten, ikääntyneiden asiakkaiden ja heitä avustaneiden kesänuorten kanssa. Lisäksi luotiin toimintamalli prosessiriskien tunnistamiseksi osana prosessien kuvaamista. LAB-ammattikorkeakoulun kanssa käynnistettiin suunnitelmallinen vuoropuhelu yhteisten kehittämisintressien löytämiseksi ja niiden edistämiseksi. Toimintamalli ulkoisten hankerahoitushakujen ja ulkopuolelta tulevien hankealoitteiden käsittelyä ja päätöksentekoa varten valmistui. Uusia hankehakemuksia valmisteltiin yhdessä palvelutuotannon kanssa, ja hankkeiden käynnistymistä tuettiin. Hankesalkkuraportointia kehitettiin. Yhteiskehittämisen toimintamallin sekä innovaatiotoiminnan määrittelytyö käynnistyivät. Tutkimuksen rakenteita vahvistettiin muun muassa valmistelemalla sosiaalityön työelämäprofessori yhdessä Helsingin yliopiston ja Lahden Yliopistokampuksen kanssa.

Viestintäyksikkö toteutti vuonna 2024 laajamittaisen verkkouudistuksen, jossa yhdistettiin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusivusto Päijät-Sote ja hyvinvointialueen hallinnollinen kattosivusto pajatha.fi. Tavoitteena oli entistä käyttäjäystävällisempi, digitaalisen asioinnin kanavat kokoava palvelu, joka hyödyntää tekoälyä tiedon löydettävyyden parantamisessa ja asiakaspalvelussa. Uusi verkkopalvelu otettiin käyttöön joulukuussa. Pelastustoimen sisällöistä siirtyy suurin osa valtakunnalliseen pelastustoimen verkkopalveluun, joka avautuu alkuvuodesta. Muu viestinnän ja vuorovaikutuksen kehitystyö jatkui viestintäohjelman linjausten mukaisesti. Asiakas- ja asukasviestinnässä pääpaino oli hyvinvointi-

alueen palveluihin liittyvässä tiedottamisessa, hyvinvointialueen tunnettuuden lisäämisessä sekä luottamuksen ja turvallisuuden tunteen vahvistamisessa. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen oli painopisteenä niin sanotussa teemaviestinnässä, jossa hyvinvointialue nosti suunnitelmallisesti esiin näihin teemoihin liittyviä palveluja ja tuen muotoja. Hyvinvointialueen sisäisessä työyhteisöviestinnässä jatkui yhteisen kulttuurin ja identiteetin rakentaminen viestinnän keinoin. Henkilöstöohjelman viestintä jatkui aktiivisena. Hyvinvointialueen häiriötilanteiden hallintaan liittyviä tehostetun viestinnän toimintamalleja ja ohjeistuksia kehitettiin valmiusharjoituksissa tehtyjen havaintojen perusteella.

Kestävän kehityksen toiminto toteuttaa hyvinvointialueen ympäristöohjelmaa ja sen eri osa-alueita suunnitelmallisesti, yhdessä toimialojen ja toimintayksiköiden kanssa. Ympäristöohjelma on auditoitu ja sertifioitu joulukuussa 2024 kansainväliseen ISO14001-standardiin perustuvalla Ekokom-passi-ympäristöjärjestelmällä. Ekokompassi-sertifikaatti myönnettiin, koska organisaatio on luonut oman ympäristöohjelman tavoitteineen ja toimenpiteineen, jotka suoritettu auditointi todensi. Ulkoisen rahoituksen hankkeilla on merkittävä rooli eri toimialojen toimenpiteiden todentamisessa esimerkiksi hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi energianhallinnassa, potilaiden ja asiakkaiden matkoissa, jätteiden lajittelussa ja ympäristökumppanien osaamisen lisäämiseksi. Kestävän työmatkaliikkumisen edistäminen tukee henkilöstöohjelmaa henkilöstön hyvinvoinnin edistämiseksi ja päästöjä vähentämällä. Luontopohjaisilla ratkaisuilla vahvistetaan potilaiden ja asiakkaiden hyvinvointia palveluissa sekä lisätään osallistumista kestävien valintojen tekemiseen. Ympäristöohjelman toimenpiteitä voidaan seurata kehitetyllä raportoinnilla. Toiminto koordinoi Luontoaskel terveyteen 2022–2032 -ohjelmaa (Päijät-Hämeen ympäristö- ja terveysohjelma) yhteistyössä Lahden kaupungin ja Lahden Yliopistokampuksen kanssa edistäen ravitsemussuositusten mukaista ravitsemusta, lisäämällä liikkumista, muokkaamalla asuinympäristöä terveelliseksi ja lisäämällä monipuolista luontokontaktia yhteistyössä eri toimijoiden ja hankkeiden kanssa.

Käyttötalousosa (Ulkoiset 1 000 €)

Käyttötalousosa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Toteuma %
Toimintatuotot	24 395	-3 901	20 494	20 095	-400	98,1 %
Toimintakulut	-175 533	18 377	-157 157	-154 815	2 341	98,5 %
Toimintakate	-151 138	14 475	-136 663	-134 721	1 942	98,6 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0	-36	-36	-42	-7	119,1 %
Vuosikate	-151 138	14 440	-136 698	-134 763	1 935	98,6 %
Poistot ja arvonalentumiset	-17 915	0	-17 915	-17 975	-60	100,3 %
TILIKAUDEN TULOS	-169 053	14 440	-154 613	-152 738	1 875	98,8 %

HTV ja työpanos	TP 2024
Toteutunut htv *	617,0
Työpanos netto (ilman lisä- ja ylityötä)	508,4

Lisä- ja ylityöt	TP 2024 (HTV)
	2,7

* toteutunut htv = teoreettinen htv - palkattomat poissaolot

3.1.7 Ilmiöpohjainen budjetointi

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella on vuoden 2024 talousarvioon valittu ilmiöpohjaisen ja osallistuvan budjetoinnin pilotin ilmiöksi lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistäminen. Mielen hyvinvointi käsittää tässä lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin.

Ilmiöpohjainen budjetointi on uudenlainen lähestymistapa täydentämään perinteistä budjetointia. Ilmiöpohjaisella budjetoinnilla vastataan kokonaisvaltaisemmin, systemaattisemmin ja budjettirakenteen perinteiset toimialarajat ylittäen sellaisiin monimutkaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin tai ilmiöihin, jotka eivät ratkea minkään yksittäisen toimialan omin toimin tai voimin. Ilmiöitä tarkastellaan pidemmällä aikavälillä, sillä hankalia ongelmia ei kyetä ratkaisemaan yhden talousarviovuoden aikana.

Talousarviossa on määritelty ilmiötä koskevat tavoitteet, keinot, vastuutahot ja käytettävät resurssit sekä seurannan mittarit. Ilmiötä koskevan budjettivalmistelun tulee tapahtua monenkeskisessä toimialojen välisessä tarkastelussa. Seuranta ei kohdistu vain siihen, mitä määrärahoilla tehtiin, vaan tekemisen ja suoritteiden aikaansaamiin vaikutuksiin. Onnistumisen kriteerit ja mittarit ovat yhteiset.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen toimialat toteuttivat vuonna 2024 ilmiöpohjaisen budjetoinnin osatoteutuksia osana perustoimintaansa. Ilmiöpohjaisen budjetoinnin toteutumista seurasi, ohjasi ja koordinoi toimialojen edustajista koostuva ohjausryhmä, joka aloitti toimintansa maaliskuussa 2024. Ohjausryhmään ovat kuuluneet Mika Forsberg, Minna Veistilä, Eija Kallio, Niina Viholainen, Teija Niiranen, Katja Patronen, Taina Kanninen, Marja Okker, Veli-Pekka Hakanen, Marjo Oksanen, Pertti Sopanen ja Jenna Villanen. Ohjausryhmä kokoontuu vuosittain vähintään 2–3 kertaa. Vuonna 2024 kokouksia oli 19.3., 3.9. ja 26.11. Osatoteutusten etenemistä on seurattu erillisten tuloskorttien avulla. Ohjausryhmä on todennut, että ilmiöpohjaisella budjetoinnilla kyetään edistämään osaltaan palvelujen kokonaiskehittämistä ja painopisteen siirtämistä varhaisempaan tukeen. Ilmiöpohjainen budjetointi tukee myös hyvinvointialueen sisäisen LAPE-työn toteutumista.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon vahvistamisel-

la edistettiin terveystarkastustoiminnan toteuttamista. Maalis–joulukuussa 2024 terveystarkastuksissa oli kasvua 7 prosenttia (n = 1 129) verrattuna vastaavaan aikaan vuonna 2023. Lisäksi edistettiin terveystarkastuksista pois jääneiden tuen tarpeen arviointia ja sen seurantaa. Yhteisöllinen työ ja monialaisiin asiantuntijaryhmiin osallistuminen lisääntyivät. Lisäpanostuksilla toimintaan edistettiin hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä ja niin sanotun HYTE-kertoimen toteuttamista. Toimintaa ja tuloksia väestötasolla kuvaavat indikaattorit huomioidaan ensimmäisen kerran vuoden 2026 rahoituksen jaossa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lisäresurssit tukivat myös alaikäisten mielenterveyspalvelujen kokonaiskehittämistä ja uuden palvelumallin käyttöönottoa, joka toteutui 1.10.2024 alkaen.

Alaikäisten psykiatrialla käynnistettiin terapiahoitajien lyhentäminen. Henkilöstön lisätyöllä ei aiemmin saatu lyhennettyä jonoja, joihin valvontaviranomainen on kiinnittänyt huomiota ja velvoittanut käynnistämään toimenpiteitä. Jonojen lyhentämistä toteutettiin henkilöstön lisätyön ohella myös ilmiöpohjaiseen budjetointiin perustuvilla määräaikaisilla lisäresursseilla. Hoitotakuun ylittäneiden määrä onkin vähentynyt 17:sta kuuteen tämän ja muiden toimien vaikutuksesta. Henkilöstön osaamisen vahvistaminen on osa mielenterveyspalvelujen kokonaiskehittämistä. Syksyllä 2024 käynnistyivät henkilöstön koulutukset traumalyhytterapiasta ja vakauttavasta pari- ja perheterapiasta.

Osana ilmiöpohjaista budjetointia käynnistetään Lapset puheeksi -koulutukset avosairaanhoidossa. Lisäksi on tunnistettu Päijät-Hämeen sijoittuminen maan heikoimmaksi 14–17-vuotiaita koskevassa kariestilastossa. Tilanteen korjaamiseksi on suunniteltu toimenpiteitä. Ravitsemusyksikön kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on luoda yhteistyömalli ja toimintatapa varhaisten syömispulmien toteamiseksi ja tuen antamiseksi. Psykofyysisessä fysioterapiassa on ollut katkoksia henkilövähdöksen vuoksi, mutta nyt resursseja pyritään kohdentamaan toiminnalle ja kytkemään toimintaa osaksi muuta perustoimintaa. Terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen ilmiöpohjaisten toimenpiteiden edistämiseksi on myönnetty vuodelle 2025 vakiinnuttamisrahaa, joka mahdollistaa kehittäjäresurssin hankinnan.

Sopimuspalokuntien nuorisotoiminnan nykytilaa selvittävä kysely toteutettiin alueen sopimuspalokunnille ja 11–17-vuotiaille palokuntanuorille. Kyselyn tavoitteena oli selvittää palokuntien nuorisotoiminnan nykytilaa ja kehittämisen edellytyksiä sekä keräämään palokuntanuorilta kokemuksia ja näkemyksiä nuorisotoiminnan kehittämiseksi. Kyselyn tavoitteena oli tarkastella palokuntanuorisotoiminnan merkitystä lasten ja nuorten mielenhyvinvoinnin tukena. Kyselyn tuloksia pyritään hyödyntämään palokuntien nuorisotoiminnan edistämiseksi hyvinvointialueen (pelastuslaitos) ja muiden toimijoiden välisessä yhteistyössä tulevana vuosina.

Nuorisovaltuusto toteutti 7.10.2024 nuorille suunnatun MoodFest-tapahtuman Lahden kauppatorilla. Nuorten nuorille suunnittelemassa mielen hyvinvoinnin edistämisen tapahtumassa oli esiintyjien lisäksi hyvinvointialueen toimijoiden nuorten mielen hyvinvoinnin palvelujen esittelijöitä. Tilaisuudessa jaettiin tiedon lisäksi myös materiaalia, muun muassa hammasharjoja nuorten

huolestuttavan hammasterveyden vuoksi. Tapahtumalla tavoitettiin noin 300 nuorta. Tapahtumassa kerättiin tietoa nuorten vaikuttamismahdollisuuksista ja mielenterveyspalvelujen piiriin hakeutumisesta. Tapahtuman järjestäminen vahvisti osaltaan sen tuottamisessa mukana olleiden nuorten osallisuutta. Lisäksi järjestelyihin osallistui yhteistyökumppaneita, kuten yrityksiä ja järjestöjä. Yhteistyön ja muun viestinnän avulla onnistuttiin lisäämään tietoisuutta nuorten mielen hyvinvoinnista, siihen vaikuttavista tekijöistä sekä tuen ja avun kanavista. Nuorisovaltuusto toteuttaa vastaavan tapahtuman myös vuonna 2025, ja sen suunnittelu on jo aloitettu.

Ilmiöpohjaisen budjetoinnin osalta jatkettiin kehittämistyötä ja suunniteltiin lasten ja nuorten mielen hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä. Vuonna 2025 keskitytään lasten ja nuorten harrastustoimintaan ja sen edistämiseen osana hyvinvointialueen palvelutoimintaa. Teema edellyttää myös yhdyspintatyön tekemistä kuntien ja muiden tahojen kanssa.

3.2 Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

3.2.1 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu (1000 €)	Alku-peräinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Toteuma %
Toimintatuotot	145 460	953	146 414	145 933	-481	99,7 %
Myyntituotot	30 858	2 741	33 599	34 196	597	101,8 %
Maksutuotot	76 129	2 541	78 670	77 827	-843	98,9 %
Tuet ja avustukset	24 857	-4 446	20 411	20 037	-374	98,2 %
Muut toimintatuotot	13 616	118	13 734	13 873	139	101,0 %
Toimintakulut	-1 044 684	-32 601	-1 077 285	-1 061 178	16 107	98,5 %
Henkilöstökulut	-470 577	8 200	-462 377	-457 730	4 647	99,0 %
Palvelujen ostot	-438 008	-35 273	-473 282	-466 298	6 984	98,5 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-69 639	-2 817	-72 456	-70 524	1 931	97,3 %
Avustukset	-9 687	-340	-10 027	-9 238	789	92,1 %
Muut toimintakulut	-56 774	-2 370	-59 144	-57 388	1 755	97,0 %
Toimintakate	-899 224	-31 647	-930 871	-915 245	15 626	98,3 %
Valtion rahoitus	893 226	-74	893 152	893 152	-	100,0 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 830	4 756	1 926	2 858	932	148,4 %
Korkotuotot	3 000	3 500	6 500	7 162	662	110,2 %
Muut rahoitustuotot	1 270	-85	1 185	1 024	-161	86,4 %
Korkokulut	-6 950	1 375	-5 575	-5 244	331	94,1 %
Muut rahoituskulut	-150	-35	-185	-84	100	45,5 %
Vuosikate	-8 828	-26 966	-35 794	-19 235	16 559	53,7 %
Poistot ja arvonalentumiset	-24 767	0	-24 767	-24 550	217	99,1 %
Tilikauden tulos	-33 595	-26 966	-60 561	-43 785	16 776	72,3 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-33 595	-26 966	-60 561	-43 785	16 776	72,3 %

Valtion rahoitus	Alku-peräinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Toteuma %
Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoitus	893 226 162	-18 474 505	874 751 657	874 718 294	-33 363	100 %
Pelastustoimen rahoitus		18 400 459	18 400 459	18 433 820	33 361	100 %
Lisärahoitus				0		
YHTEENSÄ	893 226 162	-74 046	893 152 116	893 152 113	-3	100 %

3.2.2 Investointiosan toteutuminen

Määrärahat	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Hankintamenot ja uudisrakentaminen	17 599	-302	17 297	19 728	-2 431
Rakennusvaihe 8 (PHKS)	16 806	481	17 287	19 702	-2 415
Suunnittelu	2 030	-930	1 100	1 114	-14
Rakentaminen	10 526	3 011	13 537	16 274	-2 737
Toimintavarustus (sisältäen ICT:n)	350	0	350	165	185
Väistöilat	2 000	-1 900	100	67	33
Maa-alue	1 900	300	2 200	2 081	119
Nastolan sote-keskus	533	-533	0	0	0
Maa-alue	403	-403	0	0	0
Suunnittelu	130	-130	0	0	0
Rakentaminen	0	0	0	0	0
Toimintavarustus (sisältäen ICT:n)	0	0	0	0	0
Orimattilan pela	260	-250	10	26	-16
Suunnittelu	20	-10	10	26	-16
Rakentaminen	210	-210	0	0	0
Toimintavarustus (sisältäen ICT:n)	30	-30	0	0	0
Perusparantamishankkeet (sis. toiminnan tehostamiset)	2 150	-1 350	800	1 239	-439
Muu rakentaminen, rakennustekniset työt, yhteensä	2 150	-1 350	800	1 239	-439
Muut investointimenot	6 799	-2 599	4 200	2 296	1 904
Tietojärjestelmähankkeet	1 050	-650	400	381	19
Sairaalalaitteet ja -kalusto	2 304	-604	1 700	1 012	688
Muut laitteet ja kalusto	1 445	-445	1 000	888	112
Osakkeet	2 000	-900	1 100	15	1 085
INVESTOINTIMENOT YHTEENSÄ	26 548	-4 251	22 297	23 263	-966
Tuloarvio	0	37	37	67	-30
Muut laitteet ja kalusto	0	37	37	67	-30
INVESTOINTITULOT YHTEENSÄ	0	37	37	67	-30
INVESTOINNIT NETTOMENOT	26 548	-4 288	22 260	23 196	-936

3.2.3 Lainanottovaluuksien käyttö investointien rahoittamiseen

Lainanotto- valuudet (1000€)	Lainanotto- valuus	Valtuudella käynnistettävät (hyväksytty inv. suunnitelma)	Valtuutta käytetty aiemmilla tilikausilla	Valtuutta käytetty tilikaudella	Peruuntuneet hankkeet	Valtuutta käyttämättä
Vuosi 2023	219 318	224 590	58 944	19 702	8 065	132 607
Vuosi 2024	145 482	145 482		4 773	89 000	51 709
				24 475		184 316

3.2.4 Rahoitusosan toteutuminen

Rahoitusosan toteutumisvertailu (1000 €)	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Toteuma %
Toiminta ja investoinnit						
Toiminnan rahavirta	-8 828	-26 966	-35 794	-21 159	14 634	59,1 %
Vuosikate	-8 828	-26 966	-35 794	-19 235	16 559	53,7 %
Tulorahoituksen korjaukset	0	0	0	-1 924	-1 924	
Investointien rahavirta	-26 548	4 288	-22 260	-23 196	-936	104,2 %
Investointimenot	-26 548	4 251	-22 297	-23 263	-966	104,3 %
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	37	37	67	30	180,5 %
TOIMINTA JA INVESTOINNIT, NETTO	-35 376	-22 678	-58 054	-44 356	13 698	76,4 %
Rahoitustoiminta						
Lainakannan muutokset	-12 143	0	-12 143	-12 143	0	100,0 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys (-)	-12 143	0	-12 143	-12 143	0	100,0 %
Oman pääoman muutokset (+/-)	0	0	0	-150	-150	
Muut maksuvalmiuden muutokset (+/-)	0	0	0	-13 197	-13 197	
RAHOITUSTOIMINTA	-12 143	0	-12 143	-25 489	-13 347	209,9 %
VAIKUTUS MAKSUVALMIUTEEN	-47 519	-22 678	-70 196	-69 845	351	99,5 %

3.3 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

Talousarvio määrärahojen ja tuloarvioiden yhteenveto (1000 €)	SIT. 1)	Määrärahat					Tuloarvot				
		TALOUS-ARVIO	TA-MUUTOKSET	TA+M	TOTEUMA	V	TALOUS-ARVIO	TA-MUUTOKSET	TA+M	TOTEUMA	POIKKEAMA
KÄYTTÖTALOUSOSA											
Aluehallituksen toimiala	B	16 930	-797	16 133	15 451	-682	280	-314	-34	-19	14
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	B	357 766	12 452	370 218	361 787	-8 431	45 123	2 686	47 809	48 590	781
Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus	B	256 912	12 591	269 503	266 199	-3 304	53 748	1 882	55 630	54 097	-1 533
Perhe- ja sosiaalipalvelut	B	221 113	26 163	247 276	246 474	-802	21 681	478	22 159	22 846	687
Pelastustoimen palvelut	B	16 430	568	16 998	16 452	-546	233	122	355	325	-30
Tukipalvelut	B	175 533	-18 377	157 157	154 815	-2 341	24 395	-3 901	20 494	20 095	-400
Käyttötalousoisa		1 044 684	32 601	1 077 285	1 061 178	-16 107	145 460	953	146 414	145 933	-481
TULOSLASKELMAOSA											
Valtion rahoitus	N						893 226	-74	893 152	893 152	-
Rahoitustuotot ja -kulut	N										
Korkotuotot							3 000	3 500	6 500	7 162	662
Muut rahoitustuotot							1 270	-85	1 185	1 024	-161
Korkomenot		6 950	-1 375	5 575	5 244	-331					
Muut rahoitusmenot		150	35	185	84	-100					
Tuloslaskelmaosa		7 100	-1 341	5 760	5 328	-431	897 496	3 341	900 837	901 338	501
INVESTOINTIOSA											
Hankintamenot ja uudisrak., SOTE	B	17 339	-52	17 287	19 702	2 415					
Hankintamenot ja uudisrak., PELA	B	260	-250	10	26	16					
Perusparantamishankkeet	B	2 150	-1 350	800	1 239	439					
Muut investointimenot	B	4 799	-1 699	3 100	2 281	-819					
Tietojärjestelmähankkeet		1 050	-650	400	381	-19					
Sairaalalaitteet ja -kalusto		2 304	-604	1 700	1 012	-688					
Muut laitteet ja kalusto		1 445	-445	1 000	888	-112					
Osakkeet	B	2 000	-900	1 100	15	-1 085					
Rahoitusosuudet investointimenoihin										37	37
Investointiosa		26 548	-4 251	22 297	23 263	966	37	37	67	30	14
Tulorahoituksen korjauserät										-1924	-1924
RAHOITUSOSA											
Lainakannan muutokset											
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B										
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	12 143	0	12 143	12 143	-					
Lyhytaikaisten lainojen muutos											
Oman pääoman muutokset					150	150					
Muut maksuvalmiuden muutokset					13 197	13 197					
Rahoitusosa		12 143	0	12 143	25 489	13 347					
Vaikutus maksuvalmiuteen							-47 519	-22 678	-70 196	-69 845	351
YHTEENSÄ		1 090 475	27 009	1 117 484	1 115 259	-2 226	1 090 475	27 009	1 117 484	1 115 259	-2 226

Ulkoiset erät

1) N=sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio, B=bruttomääräraha/-tuloarvio

4. Tilinpäätöslaskelmat

4.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma	1.1.2024–31.12.2024		1.1.2023–31.12.2023	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	34 195 891,41		34 449 783,67	
Maksutuotot	77 826 910,17		71 859 709,55	
Tuet ja avustukset	20 037 191,73		19 760 666,95	
Muut toimintatuotot	13 873 012,26	145 933 005,57	15 329 470,34	141 399 630,51
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-371 085 127,07		-356 665 208,97	
Eläkekulut	-77 442 509,25		-75 341 785,01	
Muut henkilösivukulut	-9 202 179,95		-12 583 864,39	
Palvelujen ostot	-466 297 787,74		-445 439 839,09	
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-70 524 221,45		-71 961 947,90	
Avustukset	-9 237 982,20		-9 779 553,90	
Muut toimintakulut	-57 388 284,43	-1 061 178 092,09	-57 784 043,60	-1 029 556 242,86
TOIMINTAKATE	-915 245 086,52		-888 156 612,35	
Valtion rahoitus	893 152 113,44	893 152 113,44	861 672 835,00	861 672 835,00
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	7 161 756,27		4 714 653,96	
Muut rahoitustuotot	1 024 381,37		1 603 296,70	
Korkokulut	-5 244 124,78		-3 929 225,97	
Muut rahoituskulut	-84 019,08	2 857 993,78	-1 150 252,54	1 238 472,15
VUOSIKATE	-19 234 979,30		-25 245 305,20	
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-24 550 130,11		-20 544 887,98	
Arvonalentumiset	0,00	-24 550 130,11	0,00	-20 544 887,98
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00	200 930,43	200 930,43
TILIKAUDEN TULOS	-43 785 109,41		-45 589 262,75	
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-43 785 109,41		-45 589 262,75	

4.2 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma	1.1.2024–31.12.2024		1.1.2023–31.12.2023	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	-19 234 979,30		-25 245 305,20	
Satunnaiset erät	0,00		200 930,43	
Tulorahoituksen korjaukset	-1 924 283,00	-21 159 262,30	-19 577 666,18	-44 622 040,95
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-23 263 103,82		-58 763 063,59	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	66 768,00			
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	0,00	-23 196 335,82	13 709,68	-58 749 353,91
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-44 355 598,12		-103 371 394,86	
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys +	0,00		141 000 000,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys -	-12 142 664,00		-7 602 709,00	
Lyhytaikaisten lainojen muutos +/-	0,00	-12 142 664,00	0,00	133 397 291,00
Oman pääoman muutokset	-149 962,26	-149 962,26	-1 557 559,07	-1 557 559,07
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiant. varojen ja pääom. muu.+/-	1 157 409,56		-121 427,52	
Vaihto-omaisuuden muutos +/-	659 114,57		959 858,80	
Saamisten muutos +/-	17 198 469,89		2 802 509,05	
Korottomien velkojen muutos +/-	-32 211 666,84	-13 196 672,82	-27 809 110,92	-24 168 170,59
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-25 489 299,08		107 671 561,34	
RAHAVAROJEN MUUTOS +/-	-69 844 897,20		4 300 166,48	
Rahavarat 31.12.	69 253 241,31		139 098 138,51	
Rahavarat 1.1	139 098 138,51	-69 844 897,20	134 797 972,03	4 300 166,48

4.3 Tase

Vastaavaa	2024	2023
PYSYVÄT VASTAAVAT	233 485 763,46	234 839 557,75
Aineettomat hyödykkeet	2 369 360,31	3 256 856,96
Aineettomat oikeudet	399 543,75	787 355,24
Muut pitkävaikutteiset menot	1 620 094,18	2 469 501,72
Ennakkomaksut	349 722,38	0,00
Aineelliset hyödykkeet	216 865 251,48	217 346 848,33
Maa- ja vesialueet	1 869 734,43	1 869 590,43
Rakennukset	166 902 493,73	164 119 607,82
Kiinteät rakenteet ja laitteet	280 534,39	170 255,51
Koneet ja kalusto	21 507 966,98	28 435 775,15
Muut aineelliset hyödykkeet	93 637,45	93 637,45
Ennakkomaks. ja kesk. hank.	26 210 884,50	22 657 981,97
Sijoitukset	14 251 151,67	14 235 852,46
Osakkeet ja osuudet	14 008 703,67	13 993 404,46
Muut lainasaamiset	190 000,00	190 000,00
Muut saamiset	52 448,00	52 448,00
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	86 248,27	92 345,69
Muut toimeksiantojen varat	86 248,27	92 345,69
VAIHTUVAT VASTAAVAT	147 506 996,97	235 209 478,63
Vaihto-omaisuus	6 503 777,36	7 162 891,93
Aineet ja tarvikkeet	6 503 777,36	7 162 891,93
Saamiset	71 749 978,30	88 948 448,19
Pitkäaikaiset saamiset	199 798,44	113 029,26
Lainasaamiset	199 798,44	113 029,26
Lyhytaikaiset saamiset	71 550 179,86	88 835 418,93
Myyntisaamiset	40 418 065,95	17 152 209,80
Lainasaamiset	139 777,58	2 764,71
Muut saamiset	14 346 611,67	32 690 376,30
Siirtosaamiset	16 645 724,66	38 990 068,12
Rahoitusarvopaperit	0,00	104 000 000,00
Muut arvopaperit	0,00	104 000 000,00
Rahat ja pankkisaamiset	69 253 241,31	35 098 138,51
VASTAAVAA YHTEENSÄ	381 079 008,70	470 141 382,07

Vastattavaa	2024	2023
OMA PÄÄOMA	-28 704 918,95	15 230 152,72
Peruspääoma	59 833 930,63	59 833 930,63
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-44 753 740,17	985 484,84
Tilikauden yli-/alijäämä	-43 785 109,41	-45 589 262,75
PAKOLLISET VARAUKSET	11 097 658,00	13 021 941,00
Muut pakolliset varaukset	11 097 658,00	13 021 941,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	3 713 377,00	2 562 064,86
Valtion toimeksiannot	2 830 753,98	1 645 600,90
Muut toimeksiant. pääomat	882 623,02	916 463,96
VIERAS PÄÄOMA	394 972 892,65	439 327 223,49
Pitkäaikainen	229 760 842,00	241 603 506,00
Lainat rah.- ja vak.laitoksilta	229 760 842,00	241 603 506,00
Lyhytaikainen	165 212 050,65	197 723 717,49
Lainat rah.- ja vak.laitoksilta	11 842 664,00	12 142 664,00
Ostovelat	58 524 051,31	64 395 511,58
Muut velat	9 282 156,71	8 483 286,24
Siirtovelat	85 563 178,63	112 702 255,67
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	381 079 008,70	470 141 382,07

4.4 Konsernituloslaskelma

Konsernituloslaskelma	1.1.2024–31.12.2024		1.1.2023–1.12.2023	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	36 654 027,69		36 659 164,53	
Maksutuotot	77 826 910,17		71 859 709,55	
Tuet ja avustukset	20 037 191,73		19 760 666,95	
Muut toimintatuotot	13 879 612,66	148 397 742,25	15 338 960,94	143 618 501,97
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-372 841 334,26		-358 424 466,59	
Eläkekulut	-77 742 825,73		-75 636 835,49	
Muut henkilösivukulut	-9 260 396,77		-12 648 668,22	
Palvelujen ostot	-464 781 617,00		-443 427 088,94	
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-71 521 111,83		-72 802 777,88	
Avustukset	-9 237 982,20		-9 779 553,90	
Muut toimintakulut	-55 239 467,98	-1 060 624 735,77	-58 542 920,65	-1 031 262 311,67
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	708 678,05	708 678,05	14 406,34	14 406,34
TOIMINTAKATE		-911 518 315,47		-887 629 403,36
Valtion rahoitus	893 152 113,44	893 152 113,44	861 672 835,00	861 672 835,00
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	7 161 756,27		4 714 653,96	
Muut rahoitustuotot	1 027 626,98		1 607 402,19	
Korkokulut	-5 244 124,78		-3 929 225,97	
Muut rahoituskulut	-86 811,12	2 858 447,35	-1 151 808,22	1 241 021,96
VUOSIKATE		-15 507 754,68		-24 715 546,40
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-25 014 101,86		-19 902 084,80	
Omistuksen eliminointierot	7,11		0,00	
Arvonalentumiset	0,00	-25 014 094,75	-1 061 225,34	-20 963 310,14
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00	200 930,43	200 930,43
TILIKAUDEN TULOS		-40 521 849,43		-45 477 926,11
Tuloverot				
Tilikauden verot	-2 491 514,46		-11 542,40	
Laskennalliset verot	58 390,78	-2 433 123,68	-7 389,81	-18 932,21
Vähemmistöosuus				
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-13 539,71	-13 539,71	-16 753,99	-16 753,99
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ		-42 968 512,83		-45 513 612,31

4.5 Konsernin rahoituslaskelma

Konsernin rahoituslaskelma	1.1.2024–31.12.2024		1.1.2023–31.12.2023	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	-15 507 754,68		-24 715 546,40	
Satunnaiset erät	0,00		200 930,43	
Tilikauden verot	-2 491 514,46		-11 542,40	
Tulorahoituksen korjaukset	-2 632 961,05	-20 632 230,19	-19 793 002,95	-44 319 161,32
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-23 882 278,02		-59 169 414,23	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	66 768,00		0,00	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00	-23 815 510,02	13 709,68	-59 155 704,55
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-44 447 740,21		-103 474 865,87	
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys +	0,00		141 000 000,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys -	-12 142 664,00		-7 602 709,00	
Lyhytaikaisten lainojen muutos +/-	0,00	-12 142 664,00	0,00	133 397 291,00
Oman pääoman muutokset	-149 962,26	-149 962,26	-1 603 992,62	-1 603 992,62
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset +/-	1 157 409,56		-121 427,52	
Vaihto-omaisuuden muutos +/-	659 114,57		959 858,80	
Saamisten muutos +/-	17 062 727,81		2 976 160,94	
Korottomien velkojen muutos +/-	-32 007 479,57	-13 128 227,63	-27 746 957,80	-23 932 365,58
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-25 420 853,89		107 860 932,80	
RAHAVAROJEN MUUTOS +/-	-69 868 594,10		4 386 066,93	
Rahavarat 31.12.	69 705 574,84		139 574 168,94	
Rahavarat 1.1	139 574 168,94	-69 868 594,10	135 188 102,01	4 386 066,93

4.6 Konsernitase

Vastaavaa	31.12.2024	31.12.2023
PYSYVÄT VASTAAVAT	235 384 526,47	235 874 433,15
Aineettomat hyödykkeet	2 414 487,81	3 327 484,11
Aineettomat oikeudet	427 942,72	832 129,21
Muut pitkävaikutteiset menot	1 636 822,71	2 495 354,90
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	349 722,38	0,00
Aineelliset hyödykkeet	219 513 766,72	219 814 661,47
Maa- ja vesialueet	1 895 574,24	1 895 430,24
Rakennukset	167 495 104,68	164 735 555,71
Kiinteät rakenteet ja laitteet	280 534,39	171 813,92
Koneet ja kalusto	23 517 933,45	27 691 223,63
Muut aineelliset hyödykkeet	113 735,46	2 662 656,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	26 210 884,50	22 657 981,97
Sijoitukset	13 456 271,94	12 732 287,57
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	1 452 957,19	744 279,14
Osakkeet ja osuudet	11 758 680,30	11 743 373,98
Muut lainasaamiset	190 000,00	190 000,00
Muut saamiset	54 634,45	54 634,45
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	86 248,27	92 345,69
Muut toimeksiantojen varat	86 248,27	92 345,69
VAIHTUVAT VASTAAVAT	148 428 548,43	236 018 984,91
Vaihto-omaisuus	6 503 777,36	7 162 891,93
Aineet ja tarvikkeet	6 503 777,36	7 162 891,93
Saamiset	72 219 196,23	89 281 924,04
Pitkäaikaiset saamiset	200 607,91	113 838,73
Lainasaamiset	199 798,44	113 029,26
Siirtosaamiset	809,47	809,47
Lyhytaikaiset saamiset	72 018 588,32	89 168 085,31
Myyntisaamiset	40 748 226,09	17 434 531,77
Lainasaamiset	139 777,58	2 764,71
Muut saamiset	14 346 611,67	32 739 968,70
Siirtosaamiset	16 783 972,98	38 990 820,13
Rahoitusarvopaperit	0,00	104 000 000,00
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	0,00	104 000 000,00
Rahat ja pankkisaamiset	69 705 574,84	35 574 168,94
VASTAAVAA YHTEENSÄ	383 899 323,17	471 985 763,75

Vastattavaa	31.12.2024	31.12.2023
OMA PÄÄOMA	-27 180 859,76	15 937 615,33
Peruspääoma	59 833 930,63	59 833 930,63
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-44 046 277,56	1 617 297,01
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-42 968 512,83	-45 513 612,31
VÄHEMMISTÖOSUUDET	623 529,98	609 990,26
PAKOLLISET VARAUKSET	11 097 658,00	13 021 941,00
Muut pakolliset varaukset	11 097 658,00	13 021 941,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	3 713 377,00	2 562 064,86
Valtion toimeksiannot	2 830 753,98	1 645 600,90
Muut toimeksiantojen pääomat	882 623,02	916 463,96
VIERAS PÄÄOMA	395 645 617,95	439 854 152,30
Pitkäaikainen	229 760 842,00	241 603 506,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	229 760 842,00	241 603 506,00
Lyhytaikainen	165 884 775,95	198 250 646,30
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	11 842 664,00	12 142 664,00
Ostovelat	58 675 982,35	64 379 114,57
Liittymismaksut ja muut velat	9 399 643,19	8 611 142,09
Siirtovelat	85 966 486,41	113 059 334,86
Laskennalliset verovelat	0,00	58 390,78
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	383 899 323,17	471 985 763,75

5. Tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot

Liitetieto 1

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointeihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintamenoa tai sitä alemman hankintamenoa tai todennäköisen luovutushinnan määräänsä.

Vaihto-omaisuudessa olevan lääkevaraston arvo on merkitty taseeseen eräkohtaisen hankintamenoperiaatteen mukaisesti.

Vuoden 2024 aikana kunnossapidon varastoa on inventoitu ja viety kirjanpitoon. Kyseisen varaston alkupe-
rätiedot ja hankintahinnat eivät ole kuin osin tiedossa,

jolloin varaston perustamisessa on käytetty inventointi-
hetken arvioituja hankintahintoja.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Johdannaiset sisältävät koronvaihtosopimuksia. Kaikki koronvaihtosopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa ja pitäen hyvinvointialueen lainasalkun suojausasetta tavoitetasolla. Sopimuksilla suojataan lainasalkkua, ja niillä on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Koronvaihtosopimukset on esitetty liitetietojen kohdassa Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt.

Aikaisempien tilikausien virheiden oikaisu

Oman pääoman erään Edellisten tilikausien yli-/alijää-
mättilille on kirjattu oikaisu koulutusrahoista vuodelta 2023: -68 556,98 euroa, taloudellisen tuen vakuutuksen jaksotusta vuodelta 2023: 119 525,15 euroa sekä Vaalijalan kuntayhtymän saamisen purku vuodelta 2023: -200 930,43 euroa.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Vertailutietona esitetään Päijät-Hämeen hyvinvointialueen tilinpäätöksen 2023 tiedot. Liitetieto 8:n vertailuvuoden tiedot on oikaistu vastaamaan hyvinvointialueiden AURA-talousraportoinnin käsikirjan määritelmää asiakaspalvelujen ostoista. Liitetieto 38:n osalta on oikaistu logistisen ratkaisun vertailuvuoden tieto sekä lisätty lahjakirjat professuureista yliopistoille vertailuvuoden tieto. Muita muutoksia ei ole tullut.

Konsernitilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen konsernitilinpäätös on laadittu noudattaen Kirjanpitolautakunnan Kunta- ja

hyvinvointialuejaoston antamaa yleisohjetta hyvinvointialueen konsernitilinpäätöksen laatimisesta.

Hyvinvointialueen tilinpäätös sisältää konsernin tuloslaskelman, taseen sekä rahoituslaskelman sekä edellä mainittuihin laskelmiin liittyvät tunnusluvut.

Vuoden 2024 aikana konsernirakenteeseen ei ole tullut muutoksia.

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty Päijät-Hämeen hyvinvointialueen tytäryhteisö Päijät-Hämeen Tekstiilihuolto Oy. Osakkuusyhteisöinä konserniin on yhdistelty Lahden Sairaalaparkki Oy, Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy, Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy sekä Harjun terveys Oy.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty.

Pysyviin vastaaviin sisältyviä sisäisiä katteita ei ollut tilikaudella 2024.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Hyvinvointialueen ja sen tytäryhteisön keskinäisen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan edellisten tilikausien ylijäämään.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu tilikauden ylijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Tytäryhteisö sekä osakkuusyhteisöt tekevät omassa kirjanpidossaan suunnitelman mukaiset poistot, joten poisto-oikaisujen laatimiselle ei ole ollut tarvetta.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen. Osakkuusyhteisöjen tilinpäätöstietoja ei ole muutettu Päijät-Hämeen hyvinvointialueen tilinpäätösperiaatteiden mukaiseksi niiden epäolennaisuuden vuoksi.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Vertailutietona esitetään Päijät-Hämeen hyvinvointialueen konsernitilinpäätöksen 2023 tiedot. Muutoksia ei ole tullut.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liitetieto 6

Toimintatuotot tehtävälueittain *)	Konserni		Hyvinvointialue	
	2024	2023	2024	2023
Sosiaali- ja terveystuotot	125 532 535	120 288 503	125 532 535	120 288 503
Pelastustoimi	325 233	392 904	325 233	392 904
Yleishallinto ja muut palvelut	20 075 237	22 937 094	20 075 237	20 718 223
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	145 933 006	143 618 502	145 933 006	141 399 631

*) Toimintatuottojen erittely esitetään ulkoisista eristä

Liitetieto 7

	2024	2023
Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoitus	874 718 294	839 786 343
Pelastustoimen tehtävien rahoitus	18 433 820	21 886 492
Lisärahoitus	0	0
VALTION RAHOITUS YHTEENSÄ	893 152 113	861 672 835

Liitetieto 8

Palvelujen ostojen erittely	2024	2023
Asiakaspalvelujen ostot	303 181 161	225 607 299
Muiden palvelujen ostot	163 116 627	219 832 540
HYVINVOINTIALUEEN PALVELUJEN OSTOT YHTEENSÄ	466 297 788	445 439 839

Oikaistu liitetieto 8 vertailuvuoden tiedot vastaamaan hyvinvointialueiden AURA-talousraportoinnin käsikirjan määritelmää asiakaspalvelujen ostoista.

Liitetieto 9

Valtuustoryhmille annetut tuet	2024	2023
Hämeen Kokoomus ry	33 522	18 412
edellisen vuoden tuen palautus	-12 633	0
Hämeen sosialidemokraatit ry	31 826	26 258
Keskustan Päijät-Hämeen piiri ry	21 625	7 470
edellisen vuoden tuen palautus	-8 471	0
Suomen kristillisdemokraattien Hämeen piiri ry	8 087	3 000
edellisen vuoden tuen palautus	-899	0
Hämeen vasemmistoliitto ry	8 087	10 435
edellisen vuoden tuen palautus	-5 179	0
Hämeen vihreät ry	8 087	9 519
Liike Nyt Hämeen piiri ry	4 696	1 335
edellisen vuoden tuen palautus	-2 051	0
Hämeen sitoutumattomat ry	4 696	7 043
edellisen vuoden tuen palautus	-1 423	0
VALTUUSTORYHMILLE ANNETUT TUET YHTEENSÄ	120 625	83 472
EDELLISEN VUODEN TUEN PALAUTUKSET YHTEENSÄ	-30 656	0

Liitetieto 10

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu käyttöomaisuuden hankintamenoista arvioitun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Hyvinvointialueen poistosuunnitelma on hyväksytty aluevaltuustossa 18.12.2023 § 60 ja täydennetty aluevaltuustossa 9.12.2024 § 51.

	Poistomenetelmä	Poistoaika
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	Tasapoisto	5 vuotta
Tietokoneohjelmistot (lisenssimaksut)	1 Tasapoisto	3 vuotta
Tietokoneohjelmistot (pl. lisenssimaksut)	1 Tasapoisto	3 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	2 Tasapoisto	2 vuotta
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	3 Tasapoisto	25 vuotta
Hallinto- ja laitosrakennukset	10 Tasapoisto	3-5 vuotta
Muut rakennukset	11 Tasapoisto	10 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset	3 Tasapoisto	20 vuotta
Tilasaneerukset	4 Tasapoisto	5 vuotta
Väistötilat, saneeratut	12 Tasapoisto	10 vuotta
Rakennusten tekniset laitteet	5 Tasapoisto	20 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Pysäköintialueet	Tasapoisto	15 vuotta
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	Tasapoisto	10 vuotta
Verkostot (ilmanvaihto, tietoliikenne yms.)	Tasapoisto	10 vuotta
Koneet ja kalusto		
Kuljetusvälineet	Tasapoisto	5 vuotta
Liikkuvat työkoneet	Tasapoisto	5 vuotta
Sairaala- ja terveydenhuolto laitteet, lyhytikäiset	Tasapoisto	5 vuotta
Sairaala- ja terveydenhuolto laitteet, pitkäikäiset	6 Tasapoisto	8 vuotta
Tietokonelaitteet	7 Tasapoisto	3 vuotta
Viestintälaitteet	8 Tasapoisto	3 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet	9 Tasapoisto	3 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet, pitkäikäiset	9 Tasapoisto	5 vuotta
Raskas ajoneuvokalusto	Tasapoisto	10 vuotta

- 1 Tietokoneohjelmistojen osalta poistoaika heijastaa ohjelmistojen taloudellista pitoaikaa varovaisuuden periaate huomioiden.
- 2 Esimerkiksi osakehuoneistojen perusparantamismenot.
- 3 Sovelletaan rakennusrungon hankintameno poistamiseen uudisrakennusten ja sellaisten peruskorjattavien toiminnallisten kokonaisuuksien osalta, joiden peruskorjausaste on 80 prosenttia tai yli.
- 4 Sovelletaan rakennusten saneerauskohteille, jotka eivät ole peruskorjauksen taseisia, mutta jotka parantavat tilan toiminnallisuutta ja jatkavat tilan käyttöikä.
- 5 Rakennusrungon hankintameno sisällytettävät rakennusten tekniset laitteet, kuten hissit, ilmanvaihto-, lämmitys- ja jäähdytyslaitteistot ja keskusantennit.
- 6 Vain ne laitteet, joiden taloudellinen pitoaika varovaisuuden periaate huomioiden on 8 vuotta. Esimerkiksi magneettikuvauslaitteisto, tietokoneomografialaitteisto, suoradigitaalinen rtg-tutkimuslaite.
- 7 Palvelimet, tietoverkkolaitteet, reitittimet, tietokoneiden yhteydessä hankitut ohjelmistot, jos ylittävät aktivointirajan.
- 8 Televiestintä-, audio-, video- ja muut ICT-laitteet. Teleliikenneverkot mukaan lukien kaapeloinnit. Murto- ja palohälytysjärjestelmät.
- 9 Muut laitteet ja kalusteet, esimerkiksi konttorikalusteet, ravintokeskuksen laitteet. 5 vuoden poistoaika pääasiallisesti vain ravintokeskuksen laitteille.
- 10 Poistoaika Hartolan (4 vuotta), Hämeenkosken (4 vuotta), Iitin (3 vuotta), Kärkölän (5 vuotta) ja Padasjoen (3 vuotta) paloasemille.
- 11 Pelastuslaitoksen kalustohallit.
- 12 RV8-hankkeen väistötilat, jotka ovat kyseiseen käyttötarkoitukseen saneeratut tilat.

Liitetieto 11

Pakollisten varausten muutokset	Konserni		Hyvinvointialue	
	2024	2023	2024	2023
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1.	13 021 941	12 738 490	13 021 941	12 738 490
Lisäykset tilikaudella	0	933 331	0	933 331
Vähennykset tilikaudella	-1 924 283	-649 880	-1 924 283	-649 880
Potilasvahinkovakuutusmaksu 31.12.	11 097 658	13 021 941	11 097 658	13 021 941
Palkkaharmonisaatio 1.1.	0	20 000 000	0	20 000 000
Vähennykset tilikaudella	0	-20 000 000	0	-20 000 000
Palkkaharmonisaatio 31.12.	0	0	0	0
PAKOLLISTEN VARAUSTEN MUUTOKSET YHTEENSÄ	11 097 658	13 021 941	11 097 658	13 021 941

Liitetieto 12

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely	Konserni		Hyvinvointialue	
	2024	2023	2024	2023
Satunnaiset tuotot				
Vaalijalan purkamisen saaminen	0	200 930	0	200 930
SATUNNAISET TUOTOT YHTEENSÄ	0	200 930	0	200 930

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot	Konserni		Hyvinvointialue	
	2024	2023	2024	2023
Muut toimintatuotot				
Muut luovutusvoitot	0	13 710	0	13 710
LUOVUTUSVOITOT YHTEENSÄ	0	13 710	0	13 710
Muut toimintakulut				
Una Oy osakkeiden luovutus	0	152 593	0	152 593
LUOVUTUSTAPPIOT YHTEENSÄ	0	152 593	0	152 593

Liitetieto 13

Osinkotuottojen erittely	2024	2023
Osinkotuotot muista yhteisöistä	799 785	1 387 304
YHTEENSÄ	799 785	1 387 304

Tasetta koskevat liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 16

Pysyvät vastaavat

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	Aineettomat hyödykkeet				Aineelliset hyödykkeet						
	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Ennakko-maksut ja kesken-eräiset hyödykkeet	Yhteensä	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakko-maksut ja kesken-eräiset hyödykkeet	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	787 355,24	2 469 501,72	0,00	3 256 857	1 869 590,43	164 119 607,82	170 255,51	28 435 775,15	93 637,45	22 657 981,97	217 346 848
Lisäykset tilikauden aikana	176,96	0,00	169 653,44	169 830	144,00	11 167,32	-6 152,30	1 004 244,51	0,00	22 174 871,64	23 184 275
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	-66 768,00	0,00	0,00	-66 768
Vähennykset tilikauden aikana	-176,96	0,00	-56 438,40	-56 615	0,00	-11 161,35	0,00	-21 526,25	0,00	-16 971,69	-49 659
Siirrot erien välillä	29 113,95	176 039,89	236 507,34	441 661	0,00	17 348 834,99	152 856,20	661 645,05	0,00	-18 604 997,42	-441 661
Yritysmyyntien kertyneet poistot	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Tilikauden poisto	-416 925,44	-1 025 447,43	0,00	-1 442 373	0,00	-11 693 650,99	-36 425,02	-8 505 403,48	0,00	0,00	-20 235 479
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	0,00	0,00	0	0,00	-2 872 304,06	0,00	0,00	0,00	0,00	-2 872 304
Poistamaton hankintameno 31.12.	399 543,75	1 620 094,18	349 722,38	2 369 360	1 869 734,43	166 902 493,73	280 534,39	21 507 966,98	93 637,45	26 210 884,50	216 865 251
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Kirjanpitoarvo 31.12.	399 543,75	1 620 094,18	349 722,38	2 369 360	1 869 734,43	166 902 493,73	280 534,39	21 507 966,98	93 637,45	26 210 884,50	216 865 251
Olennaiset lisäpoistot						-2 872 304,06					-2 872 304,06

Pysyvien vastaavien sijoitukset	Osakkeet ja osuudet						Yhteensä	Kaikki yhteensä
	Osakkeet konserniyhtiöt	Osakkeet omistusyhteisyyhteisöt	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Muut lainasaamiset	Muut saamiset		
Poistamaton hankintameno 1.1.	1 536 759,16	729 872,80	11 726 772,50	13 993 404	190 000,00	52 448,00	14 235 852	234 839 558
Lisäykset tilikauden aikana	0,00	0,00	15 447,80	15 448	0,00	0,00	15 448	23 369 553
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	-66 768
Vähennykset tilikauden aikana	-7,11	0,00	-141,48	-149	0,00	0,00	-149	-106 423
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0
Yritysmyyntien kertyneet poistot	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0
Tilikauden poisto	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	-21 677 852
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	-2 872 304
Poistamaton hankintameno 31.12.	1 536 752,05	729 872,80	11 742 078,82	14 008 704	190 000,00	52 448,00	14 251 152	233 485 763
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 536 752,05	729 872,80	11 742 078,82	14 008 704	190 000,00	52 448,00	14 251 152	233 485 763
Olenneiset lisäpoistot								-2 872 304

Liitetieto 16

Maa- ja vesialueet erittely	Konserni		Hyvinvointialue	
	2024	2023	2024	2023
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	523 502	523 502	523 502	521 783
Muut maa- ja vesialueet	1 372 072	1 371 928	1 347 951	1 347 807
MAA- JA VESIALUEET YHTEENSÄ	1 895 574	1 895 430	1 871 453	1 869 590

Liitetieto 17-20

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt

Nimi	Yhtiön virallinen tunnus	Hyvinvointialueen omistusosuus	Konsernin omistusosuus	Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
				omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/tappiosta
Tytäryhteisöt						
Hämeen Tekstiilihuolto Oy	0213162-9	78,52 %	78,52 %	2 096	758	49
Osakkuusyhteisöt						
Harjun terveys oy	3161392-6	49,00 %	49,00 %	93	3 673	239
Lahden Sairaalaparkki Oy	2417816-1	38,00 %	38,00 %	312	1 646	44
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy	2828895-8	35,34 %	35,34 %	443	787	92
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	2828893-1	42,89 %	42,89 %	647	2 017	334
Päijät-Hämeen hyvinvointialue	3221309-4		100,00 %	-28 705	394 973	-43 785
			YHTEENSÄ	-25 115	403 853	-43 027

Liitetieto 21

Saamiset tytäryhteisöiltä, osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä

	2024		2023	
	Pitkäaikaiset	Lyhyt-aikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhyt-aikaiset
Myyntisaamiset	0	431 581	0	528 452
Muut saamiset	0	0	0	35 879
Siirtosaamiset	0	44 147	0	282 373
SAAMISET YHTEENSÄ	0	475 729	0	846 704

Liitetieto 22

Siirtosaamiin sisältyvät olennaiset erät	Konserni		Hyvinvointialue	
	2024	2023	2024	2023
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Eteva, arvioitu jako-osuus	0	1 162 240	0	1 162 240
Harjun terveyden myyntijaksotus	11 466	285 016	11 466	285 016
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	1 513 746	1 351 886	1 513 746	1 351 886
TVR-koulutuskorvaus	268 224	293 175	268 224	293 175
Potilasvakuutus	230 869	340 848	230 869	340 848
Vaalijalan saaminen	0	200 930	0	200 930
HUSin hyvityslaskut	0	467 009	0	467 009
Hankejaksotukset	13 101 876	11 453 506	13 101 876	11 453 506
Palkkaharmonisaatio	0	21 659 320	0	21 659 320
Muut siirtosaamiset	1 657 792	1 776 890	1 519 543	1 776 138
Tulojäämät yhteensä	16 783 973	38 990 820	16 645 725	38 990 068
LYHYTAIKAISET SIIRTOSAAMISET YHTEENSÄ	16 783 973	38 990 820	16 645 725	38 990 068

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 23

Oman pääoman erittely	Konserni		Hyvinvointialue	
	2024	2023	2024	2023
Peruspääoma 1.1.	59 833 931	60 816 016	59 833 931	60 816 016
Peruspääoma 31.12.	59 833 931	59 833 931	59 833 931	59 833 931
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	-43 896 315	2 233 656	-44 603 778	1 560 959
Edellisiin tilikausiin kohdistuvat korjaukset*	-149 962	-616 359	-149 962	-575 474
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	-44 046 278	1 617 297	-44 753 740	985 485
Tilikauden ali-/ylijäämä	-42 968 513	-45 513 612	-43 785 109	-45 589 263
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	-27 180 860	15 937 615	-28 704 919	15 230 153

Edellisiin tilikausiin kohdistuvat korjaukset ovat -149 962,26 euroa, joka koostuu seuraavista:

- Koulutusrahojen oikaisu vuodelta 2023: -68 556,98 euroa
- Taloudellisen tuen vakuutusjaksotuksen oikaisu vuodelta 2023: 119 525,15 euroa
- Vaalijalan saamisen purku vuodelta 2023: -200 930,43 euroa

Liitetieto 25

Pitkäaikaiset velat	2024	2023
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	146 340 186	158 182 850
PITKÄAIKAISET VELAT YHTEENSÄ	146 340 186	158 182 850

- velat ja velkojen osat, jotka eräänntyvät viiden vuoden kuluttua

Liitetieto 27

Pakolliset varaukset	Konserni		Hyvinvointialue	
	2024	2023	2024	2023
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu	11 097 658	13 021 941	11 097 658	13 021 941
MUUT PAKOLLISET VARAUKSET YHTEENSÄ	11 097 658	13 021 941	11 097 658	13 021 941

Liitetieto 28

Vieras pääoma	2024		2023	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0	292 446	0	287 167
Yhteensä	0	292 446	0	287 167
Velat osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöille				
Ostovelat	0	2 338 026	0	2 546 604
Siirtovelat	0	832 200	0	-83 908
Yhteensä	0	3 170 226	0	2 462 696
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	0	3 462 672	0	2 749 863

Liitetieto 29

Sekkilimiitti	2024	2023
Luotollisen sekkitilin sekkilimiitti 31.12.	20 000 000	20 000 000
- siitä käyttämättä oleva määrä	20 000 000	20 000 000

Liitetieto 30

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	Konserni		Hyvinvointialue	
	2024	2023	2024	2023
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Menojäämät				
Lomapalkkavelan ja henkilösivukulujen jaksotukset	61 963 992	58 362 173	61 576 603	58 362 173
Muut palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	5 917 049	6 715 999	5 917 049	6 368 330
Potilasvakuutus	465 600	649 880	465 600	649 880
Potilasvakuutus tasausmaksu	3 444 432	972 445	3 444 432	972 445
Korkojaksotukset	1 500 672	1 728 471	1 500 672	1 728 471
Kiinteistövero ja verovelat	1 243 841	1 147 313	1 227 922	1 137 903
Palkkaharmonisaatio	438 827	28 780 535	438 827	28 780 535
Vakiinnuttamisrahaennakko	8 058 650	13 073 300	8 058 650	13 073 300
Varhaiskasvatusmaksuvaraus lastensuojelu	1 136 845	0	1 136 845	0
Muut menojäämät	1 796 578	1 629 220	1 796 578	1 629 220
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	85 966 486	113 059 336	85 563 179	112 702 256
SIIRTOVELAT YHTEENSÄ	85 966 486	113 059 336	85 563 179	112 702 256

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Liitetieto 35

Vuokravastuut	Konserni		Hyvinvointialue	
	2024	2023	2024	2023
Toimitilojen vuokravastuut	329 113 287	340 251 770	329 102 161	340 251 770
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	10 827 293	11 063 833	10 827 293	11 063 833
VUOKRAVASTUUT YHTEENSÄ	339 940 580	351 315 603	339 929 454	351 315 603
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	45 143 595	45 269 846	45 132 469	45 269 846

Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita.

Liitetieto 38

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt	Konserni		Hyvinvointialue	
	2024	2023	2024	2023
Sopimusvastuut				
Lahjakirjat professuureista yliopistoille	326 000	391 000	326 000	391 000
Perusterveydenhuollon vastaanottopalvelut	393 867 790	436 112 422	393 867 790	436 112 422
Logistinen ratkaisu	7 325 496	10 988 244	7 325 496	10 988 244
Perustietotekniikka	6 666 667	10 000 000	6 666 667	10 000 000
Ateriapalvelut	21 311 232	31 966 848	21 311 232	31 966 848
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	429 497 185	489 458 514	429 497 185	489 458 514
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	75 034 662	78 262 996	75 034 662	78 262 996

Oikaistu logistisen ratkaisun vertailuvuoden tieto sekä lisätty lahjakirjat professuureista yliopistoille vertailuvuoden tieto.

Potilasvakuutusmaksuihin liittyvä laina vakuutuskausilta 1987–2018 yhteensä 11 563 253 euroa.

Pakollisiin varauksiin on kirjattu 11 097 658 euroa ja muihin siirtovelkoihin 465 600 euroa.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän palkkaharmonisoinnin kustannusvastuun osalta on olemassa riski, että entisten omistajakuntien maksuvelvollisuus joudutaan ratkaisemaan oikeusprosessin kautta. Harmonisoinnin kustannukset on laskutettu kunnilta ja 22 687 317,15 euron suuruiset saatavat ovat avoimena 31.12.2024.

Koronvaihtosopimus 1 / 26449494 Osuuspankki**Konserni 2024 Hyvinvointialue 2024**

Koronvaihtosopimus on tehty lainasalkun korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Yksittäisen lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan olennaisilta osin. Johdannaissopimus suojaa pääasiassa 61,5 miljoonan euron suuruista lainaa, jonka vaihtuvan koron tarkistus- ja maksupäivät vastaavat johdannaissopimuksen maksupäiviä. Koronvaihtosopimus alkaa 12.12.2023 ja erääntyy 12.12.2035.

Korkoa maksetaan	Kiinteä korko 1,005 %		
Korkoa saadaan	6 kk euribor (sis.mahd.marginaalin)		
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo		77 500 000	77 500 000
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)		9 083 660	9 083 660
Tasalyhenteinen, kustomoitu			

Koronvaihtosopimus 2 / PHHYKY2 Osuuspankki

Koronvaihtosopimus on tehty nykyisen lainasalkun korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Koronvaihtosopimus suojaa 25,2 miljoonan euron suuruista lainaa. Lainan pääoma on koronvaihtosopimusta suurempi. Korontarkistuspäivät vastaavat toisiaan. Eräpäivät sekä koronmaksupäivät eivät täysin vastaa toisiaan. Sopimus alkaa 23.6.2023 ja erääntyy 7.12.2035.

Korkoa maksetaan	Kiinteä korko 2,370 %		
Korkoa saadaan	6 kk euribor (sis.mahd.marginaalin)		
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo		14 400 000	14 400 000
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)		-388 278	-388 278
Tasalyhenteinen, kustomoitu			

Koronvaihtosopimus 3 / PAIJATHAM1 Osuuspankki

Koronvaihtosopimus on tehty nykyisen ja taloussuunnitelmassa olevan lainasalkun korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Lainasalkun ja koronvaihtosopimuksen pääomat, eräpäivät sekä koronmaksupäivät eivät täysin vastaa toisiaan. Sopimus alkaa 12.12.2035 ja erääntyy 12.12.2044.

Korkoa maksetaan	Kiinteä korko 2,370 %		
Korkoa saadaan	6 kk euribor (sis.mahd.marginaalin)		
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo		33 000 000	33 000 000
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)		-388 158	-388 158
Tasalyhenteinen			

Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

Liitetieto 39

Henkilöstön lukumäärä 31.12.	2024	2023
Vakinaiset		
Aluehallituksen toimiala	89	84
Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus	2 257	2 222
Perhe- ja sosiaalipalvelut	1 679	1 639
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	2 012	1 913
Pelastustoimen palvelut	207	244
Tukipalvelut	515	494
VAKINAISET YHTEENSÄ	6 759	6 596
Määräaikaiset yhteensä		
Aluehallituksen toimiala	5	8
Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus	458	490
Perhe- ja sosiaalipalvelut	396	364
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	529	436
Pelastustoimen palvelut	12	27
Tukipalvelut	104	100
MÄÄRÄAIKAISET YHTEENSÄ	1 504	1 425
HENKILÖSTÖN LUKUMÄÄRÄ YHTEENSÄ	8 263	8 021

Liitetieto 40

Henkilöstökulut	2024	2023
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	457 729 816	444 590 858
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	559 236	486 439
HENKILÖSTÖKULUT YHTEENSÄ	458 289 052	445 077 297

Liitetieto 41

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut	2024	2023
Kokoomus Häme	18 510	21 502
Keskusta	9 777	10 427
SDP Häme	21 574	22 241
Perussuomalaiset Lahti	521	4 664
Vihreät Häme	2 673	4 148
Suomen Kristillisdemokraattien Hämeen piiri ry	4 034	3 533
Vasemmistoliitto Häme	4 825	2 385
Vasemmistoliitto	0	1 158
Perussuomalaiset Häme	5 577	1 405
Liike Nyt Lahti	623	1 020
Hämeen sitoutumattomat	435	510
HENKILÖSTÖKULUT YHTEENSÄ	68 549	72 992

Liitetieto 42

Tilintarkastajan palkkiot	2024	2023
KPMG Oy Ab		
Tilintarkastuspalkkiot (lakisääteinen tarkastus)	43 912	48 662
Muut tilintarkastajalle kuuluvat tehtävät	45 266	24 981
Tarkastuslautakunnan avustaminen	17 566	19 232
Muut palkkiot	8 303	71 454
PALKKIOT YHTEENSÄ	115 046	164 329

Liitetieto 43

Hyvinvointialue on antanut osakkuusyhteisölleen Lahden Sairaalaparkki Oy:lle osakaslainaa 190 tuhatta euroa, josta on 31.12.2024 avoimena 190 tuhatta euroa. Lainasta peritään korkoa. Osakaslainasopimuksen mukaan velan pääoma saadaan palauttaa ja korkoa maksaa vain siltä osin, kun yhtiön vapaan oman pääoman ja kaikkien pääomalainojen määrä maksuhetkellä ylittää yhtiön viimeksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistettavan tai sitä uudempaan tilinpäätökseen sisältyvän taseen mukaisen tappion määrän.

Hyvinvointialueen arvion mukaan lainaan ei sisälly merkittävää taloudellista riskiä.

Aluevaltuusto valitsi 27.6.2022 hyvinvointialuejohtajan, jonka kanssa on solmittu hyvinvointialuelain mu-

kainen johtajasopimus, jossa on sovittu 3–6 kuukauden palkkaa vastaavasta erokorvauksesta.

Konsernin lähipiirin tai intressipiirin kanssa ei ole ollut tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

Konsernin lähipiiriin kuuluvia henkilöitä ja toimijoita ovat:

- Lahden Sairaalaparkki Oy
- Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy
- Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy
- Harjun terveys Oy
- Hyvinvointialuejohtaja, toimialajohtajat, aluehallituksen jäsenet sekä aluevaltuustonvaltuuston ja lautakuntien puheenjohtajat.

6. Eriytetyt laskelmat

Eriytetyt laskelmat

Eriytetyssä tuloslaskelmassa on esitetty kilpailulain 30 d §:n edellyttämä tuloslaskelma hyvinvointialueen taloudellisesta toiminnasta, joka tapahtuu kilpailutilanteessa markkinoilla. Tuloslaskelma on kooste eriyttämismuutosten piiriin tunnistetusta myynnistä ja niihin liittyvistä kustannuksista. Hyvinvointialueen kaikki toiminta on lähtökohtaisesti olemassa yhtymän omaa palvelutuotantoa varten ja vain pieni osa palveluista on niin sanottua eriytettävää ulosmyyntiä. Eriyttämismuutosten piiriin on tunnistettu kuuluvaksi osa seuraavien yksiköiden myynnistä: ICT-tietohallinto, keskusvarasto (valikoimanhallinta ja logistiikka), toimistopalvelut, välinehuolto sekä toimitilapalvelut. Lisäksi eriytettyyn tuloslaskelmaan on sisällytetty käytettyjen ajoneuvojen myynnit.

Eriyttämisen pohjaksi on otettu kuhunkin toimintoon liittyvien kustannuspaikkojen tuloslaskelmat.

Toimintoon kohdistuvista kokonaiskustannuksista on tämän jälkeen selvitetty eriytettävää myyntiä vastaavat kustannukset. Ei-eriytettävään ja eriytettävään osuuteen kohdistuvien kustannusten jakamisessa on käytetty erilaisia menetelmiä:

- Toimintakulut on laskettu eriytettävään myyntiin kohdistuvan työpanoksen palkkakustannusten suhteessa (sihteerityöpanos, välinehuollon työpanos).
- Toimitilojen kustannukset on pääosin kohdistettu tilahallintajärjestelmästä saatujen neliöiden suhteessa ja osa tositetasolta aiheuttamisperiaatteen mukaisesti.
- Läpikäsiteltävien palvelujen osalta huomioitu vastaava ostokustannus.
- Hoitotarvikemyynnin osalta on huomioitu ostohinta sekä arvioitu aiheutuneet työkuormat.

Kirjanpidossa eriyttämismuutosten alainen toiminta oikaistaan omalle laskentatunnisteelleen tilinpäätöksen yhteydessä. Tilikauden aikainen jatkuva kirjaaminen on mahdollista vain toimintatuottojen osalta. Toimintakulut joudutaan laskemaan erillislaskelmilla tilinpäätöksen yhteydessä.

Eriytetty tuloslaskelma	2024	2023
Toimintatuotot		
Myyntituotot	308 224,19	730 507,94
Muut toimintatuotot	2 448 183,20	2 571 925,36
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	2 756 407,39	3 302 433,30
Toimintakulut		
Henkilöstökulut	-244 568,21	-251 790,37
Palkat ja palkkiot	-202 708,33	-207 979,67
Henkilösivukulut	-41 859,88	-43 810,70
Eläkekulut	-36 353,70	-35 963,30
Muut henkilösivukulut	-5 506,18	-7 847,40
Palvelujen ostot	-282 373,04	-653 452,13
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-246 032,98	-488 847,74
Muut toimintakulut	-696 563,21	-724 607,21
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-1 469 537,44	-2 118 697,45
TOIMINTAKATE	1 286 869,95	1 183 735,85
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkokulut	-11 970,14	-11 696,35
Muut rahoituskulut	-5 214,96	0,00
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT YHTEENSÄ	-17 185,10	-11 696,35
VUOSIKATE	1 269 684,85	1 172 039,50
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-515 550,73	-246 806,31
POISTOT JA ARVONALENTUMISET YHTEENSÄ	-515 550,73	-246 806,31
TILIKAUDEN TULOS	754 134,12	925 233,19
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ ALIJÄÄMÄ	754 134,12	925 233,19

7. Allekirjoitukset ja merkinnät

Hyvinvointialuelain 117 §:n mukaan hyvinvointialueen tilinpäätöksen allekirjoittavat hyvinvointialueen hallitus ja hyvinvointialuejohtaja.

Lahdessa 24. päivänä maaliskuuta 2025
Päijät-Hämeen hyvinvointialue
Aluehallitus

Petri Virolainen
Hyvinvointialuejohtaja

Sari Niinistö
Aluehallituksen puheenjohtaja

Ilkka Viljanen

Mari Raininko

Anneli Viinikka

Ville Kirkonpelto

Kari Lempinen

Martti Talja

Riitta Lonka

Ville-Veikko Elomaa

Sonja Falk

Elisa Lientola

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta
tänään kertomuksen.

Lahdessa . . .2025

KPMG Oy
Tilintarkastusyhteisö

Kirsi Sova JHT, HT
KPMG Oy Ab

8. Tilinpäätöstä varmentavat asiakirjat

Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista

Pääkirjanpito

Päiväkirja

Pääkirja

Tilinpäätös

Osakirjanpidot

Kassanhallinta

Käyttöomaisuuskirjanpito

Myyntireskontra

Ostoreskontra

Palkkakirjanpito

Varastokirjanpito

Raindance-kirjanpito

Myyntireskontra, ulkoinen järjestelmä

Effector – apuvälineet / kuntoutus

Atos – kuljetuspalvelut

Pandia – sosiaalinen luototus

Terveys Lifecare – potilasmaksut, terveys kunta, avohoitto, hoitopäivälaskutukset, hammashoito yms. (erikoissairaanhoito, perusterveydenhuolto)

Codea – ensihoito

Haahtela –vuokralaskutus

Merlot – palotarkastukset

Tase-erittelyt

Tilinpäätös säilytetään sidottuna pysyvästi.

Tase-erittelyt liitteineen ja liitetietotositteet säilytetään sähköisesti.

Luettelo kirjanpidosta ja aineistoista

TOSITELAJI	NUMEROSARJA		KIRJANPITOJÄRJESTELMIEN KESKINÄISET YHTEYDET	MITEN JA MISSÄ SÄILYTETÄÄN
Tilinpäätös			Tilinpäätöskirja, Tase-erittelyt liitteineen, Liitetietosisitteet, Tilikartta	Tilinpäätöskirja paperilla, muut sähköisesti
Pääkirjanpito	Pää- ja Päiväkirjat		Pääkirjanpitoon kootaan yhteenveto esijärjestelmien tapahtumista	Tapahtumat säilytetään sähköisenä IR-arkistossa
Pysyvien vastaavien käyttömaisuus kirjanpito				
KOMTOS	34001	Käyttömaisuusositteet	KOM-moduulissa syntyvät tositteet; osa Raindancejärjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä
KOMKOR	390001	Käyttömaisuus muistiotositteet	Pääkirjanpidossa muodostettava muistiotosite hyväksyntäkierrolla	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä
KOMMUI	39001	Käyttömaisuus muistiotositteet	Muistiotositteet viedään pääkirjanpitoon RD Excel-tiedostosiirtona	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä
Pääkirjanpito-tositteet				
ALKUSA	1001	Alkusaldot	Tiedot viedään pääkirjanpitoon RD Excel-tiedostosiirtona	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä liitteineen
MUIJAK	30001	Muistiot, ulkoinen	Pääkirjanpidossa muodostettava muistiotosite hyväksyntäkierrolla. Jaksotusositteet muodostuu ohjelmaan määriteltujen sääntöjen perusteella.	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä liitteineen
MUISIS	20001	Muistiot, sisäinen	Muistiotositteet viedään pääkirjanpitoon RD Excel-tiedostosiirtona	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä liitteineen
MUISPA	630001	Muistiot, ulkoinen palvelukeskus	Pääkirjanpidossa muodostettava muistiotosite hyväksyntäkierrolla	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä liitteineen
MUISRD	15001	Muistiot, ulkoinen	Pääkirjanpidossa muodostettava muistiotosite hyväksyntäkierrolla	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä liitteineen
MUISRS	25001	Muistiot, sisäinen	Pääkirjanpidossa muodostettava muistiotosite hyväksyntäkierrolla	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä liitteineen
MUIST1	10001	Muistiot, ulkoinen	Muistiotositteet viedään pääkirjanpitoon RD Excel-tiedostosiirtona	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä liitteineen
MUISTP	32001	Muistiotositteet, tilinpäätös	Muistiotositteet viedään pääkirjanpitoon RD Excel-tiedostosiirtona	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä liitteineen
VYÖR	31001	Vyörytys tositteet	Muistiotositteet viedään pääkirjanpitoon RD Excel-tiedostosiirtona	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä liitteineen
Liittymillä pääkirjanpitoon siirtyvät aineistot				
BUD	2001	Talousarvio FPM	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon.	FPM-järjestelmässä, Raindance-kirjanpitojärjestelmässä
BUDL	3001	Lisätalousarviot FPM	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon.	FPM-järjestelmässä, Raindance-kirjanpitojärjestelmässä
APTEEK	71001	WebMarela	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon tapahtumakohtaisesti.	WebMarela-järjestelmässä, Raindance-kirjanpitojärjestelmässä
MATKAT	50001	TEM Matkalaskut	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon.	TEM-matkalaskujärjestelmässä, Raindance-kirjanpitojärjestelmässä
ORPIP	8000001	Ostolaskut P2P	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon tapahtumakohtaisesti.	P2P-järjestelmässä, IR-arkistossa
ORPPS	116001	PSOP laskut	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon tapahtumakohtaisesti.	P2P-järjestelmässä, IR-arkistossa
PALKAT	100001	Palkkatositteet Personec	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon.	Palkkakirjanpito ja siihen liittyvät erittelyt ja laskelmat säilytetään sähköisenä IR-arkistossa
SOSTYO	80001	YPH Efficca	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon.	YPH Efficca-järjestelmässä, Raindance-kirjanpitojärjestelmässä
VARAST	70001	WebMarela	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon tapahtumakohtaisesti.	WebMarela-järjestelmässä, Raindance-kirjanpitojärjestelmässä
Myyntireskontra, paperiset ja verkkolaskut			Myyntireskontran tapahtumat ovat osa Raindance-järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	
MRP01	1000001	Myyntiresk. ennakkomaksut		Sähköisenä IR-arkistossa
MRPMAK	8990001	MRP Ulosmaksut		Raindance-kirjanpitojärjestelmässä
MRPMK	5410001	MRP Tileistä poisto		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP10	10000001	Yleislaskutus (Phpela)		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP27	27000001	Avohoitolaskutus		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP29	29000001	Hoitopäivälaskutus		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP32	32000001	Terveystuonon kuntalaskutus		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP35	35000001	Hammashoito		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP38	38000001	Ensihoito		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP39	39000001	Poliklinikkamaksut		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP40	40000001	Lääkärintodistus		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP41	41000001	Kotihoito		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP42	42000001	Yleislaskutus		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP43	43000001	Muut potilasmaksut		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP44	44000001	Apuvälineet		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP45	45000001	Kuntoutus-sairaanh. ostopalvel		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP46	46000001	Vuokralaskutus		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP47	47000001	Kuljetuspalvelut		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP48	48000001	Palotarkastus		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP49	49000001	Sosiaalipalvelut		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP50	50000001	Pandia sosiaalinen luototus		Sähköisenä IR-arkistossa
MRP98	98000001	Korkolaskut		Sähköisenä IR-arkistossa
MRPK	5410001	Luottotappio		Sähköisenä IR-arkistossa
MRPMAN	5110001	MRP Manuaalisuoritukset		Sähköisenä IR-arkistossa
MRPVII	5210001	MRP Viitesuoritukset		Sähköisenä IR-arkistossa
Tiliotteet				
ORPMAK	89900001	ORP Maksut	Ostolaskujen maksut tapahtuvat RD-järjestelmästä siirtoina pankkiohjelmaan.	Raindance-kirjanpitojärjestelmässä
PANKKI	101001	Pankkien tiliotteet	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon.	Sähköisenä IR-arkistossa

Konsernitilinpäätöksen laadinnassa käytetyt tositesarjat

Tositenumero	Nimi
10000	Erillistilinpäätös, yhtiön tuloslaskelma ja tase
20000	Sisäiset erät, yhtiön ilmoittamat sisäiset erät
30000	Konsolidointiviennit, erillistilinpäätös (vähemmistöosuudet)
110000	Erillistilinpäätöksen oikaisut, ulkoisten vientien oikaisut
120000	Erillistilinpäätöksen oikaisut, sisäisten erien oikaisut
32000	Vapaaehtoisten varausten purku, erillistilinpäätökset
60000	Sisäisen omistuksen eliminointi
80000	Pääomaosuusmenetelmän konsolidointiviennit